

118400

D III 118400

L. I. TORONTO - ONTARIO - CANADA Št. 9-10.
 maj - junij
 1950

UNIVERZITETNE MU - PROFESORJU
 DR. LAMBERTU EURLICHU
 * 18. SEPTEMBRA 1878 * 26. MAJA 1942

SVETNIŠKEMU
 DUHOVNIKU
 DUHOVNEMU
 OČETU

VZGOJITELJU
 MLADINE
 VELIKEMU
 SLOVENCU IN

MU ČENCU
 OB OSMI OBLETNICI NJEGOVE SMRTI
 NJEGOVI VČENCI

PD 1266/1968

SMRT, KJE JE TVOJA ZMAGA?

Zvon... zvon... zvon...

Čez vso Slovenijo grê veliki don...
ne zvonijo zvonovi kot za pogrebom -
kot da procesija gre za Nebom,
kot da v krstah, ki jih vozijo iz globeli,
ne ležijo ljudi ostanki prepereli,
temveč kosti mučenikov v relikviarjih,
da dobijo svoj prostor ob naših oltarjih. (190)

Kristus Kralj.

JAZ,
KI SEM KRST
IN KRI
IN DUH,
BESEDA, POSLANJE
IN VEČNO KRALJEVANJE -
SVOJ PRST
POLAGAM NA TE LOBANJE,
OPRANE OD VODE IN IRVI:
GANILE SO MOJ SLUH
IN ODMAKNIL SEM SVOJO JEZO,
Z LJUBEZNI MOJE NOVO ZAVEZO
NAGNJEJEN NAD VAS.

TA KOST - MOJEMU PRESTOLU MED VAMI PODSTAVI!
TA KOST - MOJI ROKI ŽEZLO SLAVI!
TA KOST - MOJEMU GLASU PIŠČALI!

NAJ SKOZI VAŠIH ZEMSKIH STISK
BOLEČINO
BUČI HOL DUH KOT VELIKONOČNA STRUJA,
KI GOLGOTO STRESA IN MRTVECE OBUJA,
IN SLEHERNO SRCE IN VSO DOMOVINO
NAJ POŽENE IZ JOKOV V MOJ ZMAGOSLAVNI VRISK:

A L E L U J A ! (201)
Iz Velike črne maše za pobite Slovence
Jeremije Kalina.

NAŠEMU VODNIKU

V vsakem človeku se skriva nekaj božanskega, nekaj, kar presega naše kategorije, nekaj, česar ni mogoče vklentiti v naše pojme. Kako tudi! Človek je ustvarjen po božji podobi in njegov duh nam je samo posredno dostopen. Kdo ga je že videl s svojimi očmi ali otipal s svojimi rokami? Nihče! Le njegovi učinki so dostopni našemu spoznanju: Očarujoči sij oči, vsebine težka beseda, topel stisk roke, vse človekovo delo in nehanje - v naponu sil, pa tudi v počitku.

To bogastvo določene osebnosti se razkriva vsakemu nekoliko drugače. Poteze, ki so obema skupne, sorodne ali se skladno dopolnjujejo, zazvene močneje kot ostale in zapuščajo trajnejši vtis. Tako imamo o Platonu dve precej različni podobi, ki sta nastali prav pod vplivom tega osebno pogojenega sozvoženja. Isto usodo doživlja bolj ali manj vsakdo, ki je v življenju zaoral tako globoko, da je pustil za sabo vidno brazdo. Tudi našemu profesorju Ehrlichu to ne bo prihranjeno. Toda morda bo pripomoglo prav večje število tako osebno pogojenih prikazov, ki so nanizani v tej našem padlemu Vodniku posvečeni številki, da bo njegov lik pred nami še bolj vsestransko zažarel kot zvezda vodnica, ki nas bo vodila tako na naš osebni poti k Bogu kot tudi slovenski narod pri uresničevanju nalog, ki mu jih je odmerila Previdnost v tej težki sodobnosti.

KRŠČANSKO MUČENIŠTVO

emi, s solzami v očeh smo stali 26. maja 1942 ob njem in zrlj vanj, ko je ležal v mlaki krvi pred nami v svoji ubožni zgodovinski peligrini... Nismo mogli verjeti očem... Kako se je mogel zgoditi bogoskrunski zločin nad tem maziljencem Gospodovim, ki je bil že sam po sebi dober in dober do vsakogar? Ne dvomimo: Božja Previdnost je pripravljala v njegovem življenju ta za nas žalostni, zanj pa tako veličastni trenutek. Trojni strel je bil zanj mučeniška krona - kolikor moremo soditi sami, predno je izrekla svojo sodbo Cerkev. Njegovo življenje je bilo polno ljubezni do križanega Gospoda; zazrl ga je v veri, temeljitem študiju in molitvi, ljubil njegovo odrešilno delo, nadaljeval ga v svojem duhovniškem poklicu, izzval odpor brezverskega sveta, se zanj boril in tako omahnil pod smrtnim udarcem.

Prav tako pojmuje mučeništvo Cerkev. Mučenik v strogem smislu je vernik, ki je nasilno umrl zaradi vere ali v obrambo katere čednosti - bodisi v ječi ali zaradi muk.

Razvijmo osnovne misli mučeništva.

Odločitev med zgolj naravnim življenjem in nadnaravnim svetom, božjim območjem, onostranskim kraljestvom, ki nam gre po odrešenju, pade za vsakogar s svetim krstom. Krščeneec spada bolj v ta nevidni, naravnim močem nedostopni kraj kot v tostranske dobrine sveta. Vera, ki jo krst predpostavlja, nas kličje iz bežnega, menljivoga videza tega sveta v svet prave resničnosti in stvarnosti, v svet pravega življenja. To pa pomeni boj! Kristus sam, ki nam je utrl dostop do tega obljubljenega sveta, je rekel: "Ne mislite, da som prišel zato, da prinesem na zemljo mir; nisem prišel, da prinesem mir, ampak meč. Prišel sem, da ločim sina od očeta in hčer od matere in snaho od tašče; in človeku bodo sovražniki njegovi domači. Kdor ljubi očeta ali mater bolj ko mene, ni mene vreden; in kdor ljubi sina ali hčer bolj ko mene, ni mene vreden. In kdor ne vzame svojega križa in ne hodi za mano, ni mene vreden. Kdor otme življenje, se mu odreče, kdor pa se mu odreče zaradi mene, ga bo našel" (Mt 10, 34-39). Vse odločujoča misel kristjanovega življenja je: Jezusova veličina in vzvišenost presega vse dobrine. Pred njim izgubi veljavo tudi pravica do najbolj osobne in najvočje dobrine, do lastnega življenja. Izgubiti to življenje zaradi Jezusa, zaradi svoje vere v Jezusov nauk, je isto kot najti življenje vstalega in poveličanega božjega Odrešenika. Mučeništvo je preizkušnja kristjanovega verskega prepričanja, da se je v Jezusu Kristusu prikazalo večno življenje, ki nam pripada po postavi solidarnosti, ki je med Odrešenikom in odrešenimi, med glavo skrivnostnega telesa Jezusovega in udi tega telesa. Kristjanovo življenje je delež pri Odrešenikovem kelihu (Mt 20, 22-23), mučeništvo pa izpitje tega keliha.

Gospod pripravlja tistim, ki mu sledijo, kraljestvo in vlado s trpljenjem v vseh oblikah in nič drugače - kakor ga je tudi njemu pripravil Oče. Oče ga je poslal na svet kot kralja duhovnega kraljestva, ne kot političnega osvoboditelja, gotovo da ga uveljavlji v skrajno nasprotujočem svetu. Udar s svetom je bil za Mesija neizbežen. Junaško se je boril. Boj je končal z mučno smrtjo na križu, ki je bila njegove poveličanje pri Očetu, nan ga odrešenje in vir večnega življenja. Od tedaj je vsak las rasti božjega kraljestva in njegove milosti navozana na isto postavo: Pot v večno življenje pelje preko golgotskega križa. S pričevanjem krvi je Odrešenik napovedal neizogibno trpljenje tudi svojega skrivnostnega telesa, svoje Genkve.

Drugače ni mogoče. Svet si lasti pravico gospostva nad človekom, vera v posmrtno življenje mu to pravico odroka. Oznanja namreč večno življenje v kraljestvu, ki leži tam, kamor telesno oko ne seže, ki naravno ne more v človeško sroč (1. Ker 2, 9). Svet ne odjenja, se brani z vsemi sredstvi, tudi s silo, nasiljem, ker pač ne more razumeti, da bi moglo v navidez sklenjeni krog sveta še kaj posegati. Kristijan mora sprejeti ta boj, ker je zanj preskušnja, ali mu je resno z vero in naukom o posmrtnem življenju, za kar mora biti pripravljen dati tudi življenje. Verniki, ki so na tom svetu (Jan 17, 11), pa ne od tega sveta (Jan 15, 19), so prisiljeni poseči po najglobljih in najuspešnejših nagibih, da morejo vztrajati: Ljubezni do Gospoda, ki je pretrpel sramotno smrt, da jim zasluži večno življenje v svojem kraljestvu, in strahu, da jih ne bi kaj ločilo od takega Gospoda in njegovih večnih dobrot. In ne borijo se sami. Kristus jih priznava za svoje: Trpi v njih in z njimi, jim daje moč (Mt 10, 20), da so tako zmožni junaškega čina mučeništva.

Ni oče mučeništva fanatizem, ne njegova mati slepa trma. Ne, mučeništvo je otrok žive vere v Jezusa Kristusa, učlovečenega božjega Sina in njegove neomejene pravice do vsega človeka in zato tudi do njegovega življenja, ki ga more terjati od svojih izvoljenih, da jih posebno povelja, v znak ljubezni in zvestobe. Le iz te vere je mogoče razumeti krščansko mučeništvo. Z vero stopi človek v "bitnost tega, kar kdo upa, prepričanje o stvarih, ki se ne vidijo" (Hebr 11,1). Vrsta junakov vere stare zaveze, ki jo niza sv. Pavel na to svojo opredelitev vere v 11. poglavju lista do Hebrejcev, pride neopazno od zgledov preproste vere do vznesenih vzornikov, katerih vera je bila preizkušena v proganjanju in mučeništvu ter se ustavi na vrhu pri samem Jezusu:

"Tako glojmo tudi mi na voditelja in dopolnilca vere, na Jezusa, ki je namesto veselja, ki ga je čakalo, s preziranjem sramote pretrpel križ in sedel na desnico božjega prestola" (Hebr 12, 1-3).

Krščansko mučeništvo je tedaj zadnja posledica iz poslanstva Sina Božjega na svet; zadnja posledica ločitve, ki jo je nujno izzvalo njegovo odrešenje; zadnja posledica svobodne odločitve zanj v veri. Kakor pove že ime "martyr, priča", je mučeništvo nadaljevanje tistega "pričevanja", ki ga je dal Kralj božjega kraljestva, ki ni od tega sveta (Jan 18,36) - javno in za vselej pred uradnim zastopnikom "gospoda sveta", kakor so imenovali rimskoga cesarja.

Take so osnovne misli, iz katerih pripravlja božja milost mučnikovo dušo za krvavo pričevanje. Da so bile te misli domače našemu dragemu profesorju, je dokaz njegovo neumorno asketično in apostolsko življenje.

Že v zgodnji mladosti je čutil v sebi poklic, da bi na popolnejši način sledil Kristusu. Zaradi zaprek se ni mogel odzvati, da bi se posvetil Bogu v rodu, zato si je toliko bolj prizadeval, da je bil toliko tesneje združen z njim v molitvi in globljem premišljevanju razodetih resnic. Kako je vselej skrbel za čisto vest! Kako se je odtegoval vplivu svetnega duha! Ljubil je uboštvo in preprostost. Ni iskal časti. Zadoščal mu je naslov vsučiliškega profesorja. Vse druge častne naslove, tudi cerkvene, je dosledno odklanjal. Ganila me je njegova iskrena ponižnost, ko je kot otrok dvignil roke in prosil: "Pustite me na miru s prelatom, naj bom samo vsučilišni profesor!"

Kako je ljubil Cerkev in papeža, je dokaz njegova Zgodovina Cerkve in navdušenost za njeno misijonsko delo med pogani. Društvo za širjenje vere, misijonstvo, misijonski poklici, slovenski bengalski misijon, uspešnejša tvorna podpora misijonarjev med pogani so bile misli, ki jim je posvečal vse življenje, jih podpiral s prispevki, ki so mu še ostali od podpiranja revežev in ubogih. Nepobiten dokaz, kako je ljubil Boga, Jezusa in njegovo delo.

Njegovo apostolsko delo je zavzemalo ves čas, kar mu ga je preostalo od njegovih profesorskih dolžnosti. Hotel je vnesti božjega duha v vse tostransko stremljenje, v boje in prepire javnega in družbenega življenja, v ves sklop organiziranega zunanega apostolata, v rešitev narodnega vprašanja. Od akademske mladine do služkinj je segalo njegovo delo. Od katedra do preproste kapelice na gradu je obsegala njegova apostolska beseda. Vedno je bil pripravljen pomagati, nihče se ni zaman obrnil nanj. Ene pa ga je bolelo: Da ni mogel postoteriti svojih moči in pomagati vsem v njihovih stiskah. Dušna beda blodežih, zapeljanih, prevaranih, omahujočih mu je rezala v dušo. Snoval je načrte, podvige, organizacije, da jih reši. In ko je grozila nevarnost od komunistične poplave in s tem pogin naroda, se je dvignila vsa njegova apostolska duša na obrambo in iskala pomočnikov, ki jih je našla v mladih, neustrašenih srcih, ki so se z njim in ob njem postavila kot branik ter odbijala napade.

Zavedal se je, da s tem tvega lastno življenje. Toda ni trepetal, ni se bal. Iz tega časa izvirajo njegove globoke misli o p o m e n u k r v i: V krvi je življenje! Kri mora biti prelita! Kri mučencev je seme kristjanov! Vsi, ki so imeli priliko tiste čase poslušati profesorja, so strmeli.... Bog je s svojimi navdihovanji pripravljajal njegovo dušo za mučeništvo. Ko je padla prva žrtev, eden njegovih, in za njim še drugi borec, je vedel, da čaka isto tudi njega... Nekaj dni pred smrtjo mi je pokazal na stroj razmožen list, ki je pričal, da mora biti pripravljen. Izvil se mu je iz prsi vzdih: "Oh, kako so lepi!"

Ko smo ga videli tiste dni potrtega, tudi zasolzonega, to ni bil strah, marveč bolelost:

"Oh, kako so slepi!"

Do zadnjega zvestega svoji ljubezni do bližnjega ga je zadel smrtni strel po sveti daritvi v Cirilovem domu...

P. Florijan Ramšak, S.J.

MUČENE

Govor ob peti obletnici smrti profesorja Ehrlicha v Grotte Vaticane - kripta bazi-like sv. Petra.

26. maja 1942 je profesor dr. Lambert Ehrlich kot po navadi daroval sv. mašo v Akademskem domu sv. Cirila. Okrog osmih je odšel z akademikom Rojcem proti univerzi. Med potjo ni govoril. Bil je še zatopljen v molitev in razgovor z Gospodom, ki ga je pred kratkim prejel v sv. obhajilu. Nedaleč od Akademskega doma je na Streliški ulici počil strel in prof. Ehrlich se je zgrudil na tlak, po katerem se je razlila njegova mučeniška kri. Tudi njegov spremljevalec akademik Rojc je padel zadet od krogle.

Mi vsi, predragi, smo prepričani, da je umrl prof. Ehrlich mučeniške smrti, ker je bil ubit "in odium fidei". Bil je neustrašen borec za krščanska načela sv. vere in kot duhovnik je v tem duhu vzgajal svoje akademike; da, on je prav za prav prvi organiziral s svojimi akademiki na naši ljubljanski univerzi boj proti brezbožnemu komunizmu. Dobival je grozilna pisma. Prijatelji so mu svetovali, naj se vsaj začasno umakne in reši svoje za slovensko mladino tako dragoceno življenje. Odgovoril je: "V tej velikanski borbi demonskih brezbožnih sil proti Kristusu moramo neomajno vztrajati na svojih mestih. Ne smemo se umakniti niti za korak, pa četudi bi morali pri tem zgubiti življenje in preliti svojo kri..". Prof. Ehrlich je torej dobro vedel, kaj ga čaka. Toda ni se umaknil. Delal je naprej, se boril s svojimi akademiki, bil je pripravljen dati svojo kri za sveto vero. In sovražniki sv. vere so ga ubili zato, ker je bil voditelj mladine v idejnem boju proti njim.

Ta mučeniška smrt je prelep zaključek, pa tudi izredno plačilo za njegovo svetniško življenje.

Prof. Ehrlich je bil svetniški duhovnik. Predvsem je hotel biti le duhovnik, goreč in svet duhovnik. Če je javno nastopal, je nastopal kot duhovnik. "Kot duhovnik govorim z vami", "kot duhovnik dvigam svoj protest", "kot duhovnik hočem pomagati temu človeku", te in podobne besede je često govoril. Sam je tudi rekel: "Niklar nisem in nikoli ne bom nastopil drugače kot duhovnik. Tudi kadar sem uspel, sem uspel prav kot duhovnik". Svojim akademikom je govoril: "Duhovnik sem in vas ne bom navajal v politiko. To naj delajo drugi. Jaz sem predvsem in najprej duhovnik. Zato se ne čudite, če hočem v vas najprej vzbuditi pravo vero v Boga in vas versko vzgajati. Vem, da boste možje na mestu samo tedaj, če boste imeli močno versko podlago za življenje. To mi velewa moj poklic in to je moja dolžnost".

Kot duhovnik je bil prof. Ehrlich predvsem mož molitve. Dnevno je govoril z Bogom polnih šest ur. Z molitvijo je pričel in končal vsako predavanje, vsako sejo, vsak sestanek, posvet, intervencijo, vsak važnejši korak, ki ga je napravil. Tudi najbolj posvetna zadeva je bila v njegovih rokah posvečena. Z akademiki je skupno molil svojo najljubšo molitev - sv. rožni venec. Vsak dan je opravljal premišljevanje, splošno in posebno izpraševanje vesti, duhovno branje, opravil obisk pri Jezusu v tabernaklju. Kako je učil akademike moliti: "Veste, molitev je zelo praktična, zelo konkretna stvar. Človek mora čisto preprosto zaupati v Boga in moliti za vsako največjo in najmanjšo stvar. Pravim vam, molite, nič ne dajte preveč na svoje sposobnosti, ne zanašajte se na svojo modrost, ne na podporo te ali one osebnosti. Zaupajte v božjo pomoč. Molitev je zelo praktična stvar". Kdor govori tako iz notranjega prepričanja - pri prof. Ehrlichu je iz takih besed zvenelo globoko prepričanje - dokazuje, da mu je molitev življenje z Bogom združene duše.

Z molitvijo je prof. Ehrlich združeval s amo zatajevanje ali odgovod svemu, kar bi ga moglo ovirati v popolnem izvrševanju božje volje. Imel je sebe popolnoma v oblasti. Cel dan je bil posvečen molitvi in delu. "Moli in delaj" je bilo profesorjevo življenjsko vodilo. Kot mož izredno volje je bil delaven kot mravlja. Bilo je čudovito, kako je stalno delal, garal od zore do mraka, pa bil vedno vesel, vedno dobro razpoložen. V tem se kaže popolno samozatajevanje. Poleg napornega dela, poleg vsega velikega notranjega in zunanjega trpljenja si je še sam nalagal težke žrtve. Šele po njegovi smrti se je zvedelo, kar je skušal sam s skrajno obzirnostjo skrivati pred ljudmi: V skritem predalu so našli bič in bodičast pas. Srajca in bole rjuhe so mu bile pogosto rdeče od sveže krvi - po izpovedi osebe, ki je za vse to vedela.

Tako je prof. Ehrlich, v molitvi tesno združen z Bogom, umrl sebi v doslednem samozatajevanju, da bi živel v Kristusu in s Kristusom in se kot On žrtvoval za duše. Predelgo bi bilo, če bi hotel le na kratko popisati njegovo veliko gorečnost za duše. Predvsem je bil apostol akademske mladine. Bog ga je obdaril z res velikimi darovi. Bilo mu je dano, da je gledal, kar drugim ni dano gledati, da je povedal, kar drugim ni dano povedati. Brez obotavljanja in bojazni je prinašal luč v temo modernih zmot. Kadar je šlo za obrambo resnice, božjih postav ali Cerkve, takrat je ta sicer skromni in ponižni mož odprl na stožaj zakladnice svojega znanja, svoje govorniške sposobnosti in sposobnosti svojega puresa; iz globine srca mu je privrela žarka luč, ki je vžigala, elektrizirala vse okoli sebe. V tem svojstvu se je najbolj razživel med akademsko mladino kot profesor, pred katero je hodil kakor Mojzes in neshetokrat podesetoril njeno moč za dobro stvar. Ves je živel za akademsko mladino kot profesor, pred vsem pa kot duhovnik. Od jutro, ko je za svoje akademike brač sv. mašo v Cirilovem domu, pa ves dan pri predavanjih, razgovorih, intervencijah do poznega večera, ko je z akademiki pred sliko višarske Matere Božje molil rožni venec, je živel, delal, molil, vsega se žrtvoval za duše. Pa ni skrbel samo za akademike. Kjer koli je videl potrebno, je pomagal in delil bogate zaklade svoje z Bogom združene duše. Naj omenim samo veliko skrb za reveže na Gradu in za preproste služkinje. Gorečnost za duše ga je navdajala pri delu za misijone. Prof. Ehrlich je bil med Slovenci brez dvoma največji pobornik misijonske misli. Ustanovil je Družbo za širjenje vere, Duhovniško misijonsko zvezo, Družbo sv. apostola Petra za vzgojo domače duhovščine, odprl misijonsko pisarno, organiziral misijonske tečaje, muzeje, razstave, pisal v misijonske in druge liste o misijonih.

Profesor Ehrlich je ves gorel v ljubezni do Jezusa in neumrljivih duš, za katere je dal Jezus vse. Tudi profesor je hotel dati prav vse. Mislil je, da še ni dal vsega. In kaj bi to bilo? Poslušajte, odkril vam bom skrivnost, ki nam kaže njegovo stremljenje za največjo popolnostjo.

Ko sem nekoč prišel v Ljubljano, pride k meni prof. Ehrlich in mi pravi: "Pater provincial, čutim v sebi božji poziv, da se vsemu popolnoma odpovem in se Bogu popolnoma posvetim z redovnimi obljubami. Želim vstopiti v družbo Jezusovo". "Kaj?", odgovorim začuden, "Vi, gospod profesor, ki imate tako lepo in razsežno apostolsko delo, tako velik vpliv na univerzi in med akademiki, hočete vse to pustiti ter se vsaj za dve leti noviciata popolnoma zapreti in odpovedati vsakemu zunanjemu delu, in pozneje, kdo ve, če boste mogli nadaljevati ta veliki apostolat?" "Jaz sem vse pred Gospodom v molitvi premislil", odgovori, "in se ne smem upirati božji milosti". Obljubil sem, da bom pisal v Rim prečastitemu patru generalu in mu predložil njegovo prošnjo. Ko je prišel odgovor od preč. p. Ledochowskega, sem šel k gospodu profesorju in mu povedal, da v Rimu mislijo, da je božja volja, da ostane na svojem mestu, pri svojem delu za dobro akademske mladine. Za tolažbo je preč. p. general dovolil, da more profesor narediti svete obljube Družbe Jezusove pred smrtjo. Ta odločitev je bila za prof. Ehrlicha zelo težka, bila je res globoka želja za še večjo popolnostjo, toda vdal se je božji volji.

Predragi, jaz sem prepričan, da je mogel smrtno zadeti prof. Ehrlich še izročiti sebe Bogu v svetih redovnih obljubah popolnoma kot žrtev in je mogel podpisati obljube s svojo srčno krvjo.

Pa boste morda rekli, zakaj je Bog pripustil, da je padel ta sveti duhovnik, ki bi bil tako potreben v teh tako težkih časih našemu trpečemu narodu in posebno naši akademski mladini. Zakaj?

Francoski jezuit Jaquinot se je proslavil na Kitajskem, kjer je živel 35 let in kjer je storil največje junaško dejanje, ko je prevzel županstvo mesta ob prihodu v Shanghai, kjer je bil rektor univerze Aurora ter s svojim neustrašenim nastopom rešil poldrugi milijon ljudi. Za njega je morilo za merjenje človeških tragedij zelo veliko in se je navadil gledati na človeške žrtve samo še z nadnaravnega vidika. Ko je neki naš akademik govoril z njim o našem narodu in o našem trpljenju, ga je p. Jaquinot vprašal: "Ali imate kaj svetnikov?" Ko mu je odgovoril, da smo imeli vsega, polno katoliških organizacij, velikanske katoliške shode, močno politično organizacijo, toliko in toliko tiska - itd., itd. - le da še svetnikov nismo dobili, je dejal: "Zakaj se pa potem pritožujete? Vi bi radi lepo cveteli in lopo dišali kot figovo drevo, ki ni rodilo sadov. Zahvalite Boga, da je dal vašemu katolištvu svoj smisel, to je, da je dal milost, da rodi tudi sadove. Sedaj imate dovolj mučencev. To so sadovi vašega katolištva, ne pa število poslancev in zadrug. Vaša tisočletna zvestoba Cerkvi je dobila sedaj svoj pečat in svojo krono. Sedaj, ko imate svetnike pri Bogu, se pričinja za vas nova zgodovina. Ako bi jih ne imeli v sedanji viiri, potem bi dejal, da je vaše zgodovine konec. Figovo drevo, ki le cvete, a ne prinaša sadu, se pač poseka in vrže v ogenj. Tako je govoril, jaz pa sem bil tiho", je re-

kel naš akademik. P. Jaquinot pa je še nadaljeval: "Ali ste postali pozorni, da moli katoliška Cerkev sedaj že več kot četrto stoletje vsak dan in pri vsaki sv. maši za Rusijo in da so prikazni Matere Božje v Fatimi v zvezi s spreobrnjenjem Rusije? ... Zame je to, kar se dogaja, le nadaljevanje te skrivnostne božje akcije. Danes je bilo 100 milijonov ruskih poganov po nujnosti vojaških in političnih razvojov vrženo v skupnost s 100 milijoni katoličanov. Vse to se nahaja v enem loncu in istem, kjer se meša in prekuhava v solzah ter v nedolžno preliti krvi, pa tudi v pojavih junaštva, o katerem nismo slutili, da ga je ljudstvo zmožno... Kaj se bo izkuhalo? Kaj bo božja Previdnost izvarila iz te mešanice? Ali bo zmagalo poganstvo in pogoltnilo katoliški del - ali pa bo narobe katolištvo preživelo in bo pomenil ta strašno boleči soudar prvo začetke pokristjanjenja Rusov, za kar katoličani že tako dolgo molimo, ne da bi vedeli, kako naj bi se ta čudež zgodil!" "Spet sem poslušal", je zaključil naš akademik, "in molčal. Toda to je bil prvi svit o neskončni modrosti božje Previdnosti, ki vodi človeštvo - k Bogu".

Premislimo tudi mi te pomembne besede.

Ali nam ne govori isto tudi grob apostola Petra tukaj prav blizu nas? Krščanstvo se je začelo razširjati v Rimu, predrlo je celo na Palatin v carske dvore, apostola Peter in Pavel sta tukaj oznanjala Kristusov nauk. Po človeško so bili najboljši izgledi za prihodnost. In glejte, padla sta dva močna stebra, apostola Peter in Pavel. In za njina padajo papeži drug za drugim, padajo veliki škofje. Skozi tri stoletja pripušča Bog preganjanje, trpljenje in uničevanje... Zakaj? Cerkev je v tem trpljenju dozorela, vstala je iz katakomb vsa močna in polna mladeniške energije, da je začela velikanski pohod med narode.

Tako smo tudi mi, predragi, prep. ičani, da bo mučeniška kri našega svetniškega profesorja in drugih, ki so za njim padli kot on v boju za sveto vero proti brezbožnemu komunizmu, prinesla našemu slovenskemu narodu novo, še lepšo dobo, veliki razcvet verskega življenja in katoliške kulture. P. Anton Prešeren, S.J.

VZGOJITELJ

O velikih možeh izreče zadnjo pravično besedo zgodovina. Od smrti prof. Ehrlicha je res poteklo šele osem let, pa nam vendar več okoliščin omogoča najti najbrž že zelo pravo sodbo o tem velikem možu. Bog je postavil pok. profesorja v dobo, ko si je komunizem pri nas postavljal temelje za poznejši naskok za revolucijo. Pod obliko kulturnega boljševisma je načrtno zavzemal postojanko za postojanko v naši kulturi - predril v gledališče, na univerzo, ustvaril si vrsto revij, knjižnih založb. Zanimivo je, da pri nas ni računal toliko na kader med delavsko mladino, temveč predvsem med akademsko in srednješolsko. Na teh postojankah je hotel čakati na ugodno priliko za revolucijo, kar se mu je nudilo s trojno okupacijo slovenskega ozemlja. Prav na tem področju pa je naletel komunizem na vseučiliškega profesorja Ehrlicha, ki je proti njegovi nameri organiziral in ideološko vodil največji protinapad. Mimo tega dejstva ne moremo tudi ko razpravljamo o vzgojnem delu prof. Ehrlicha. Ko se je ta prikrita, recimo ideološka borba sprebrgla v odkrito, krvavo revolucijo, je ostal profesor na svojem položaju v prvi vrsti, čokler ni padel v borbi kot eden prvih.

Odsek te zgodovinske dobe je končan s prehodno komunistično zmago. Posledice te zmage so danes že strahotno vidne: Vse, kar je prof. Ehrlich predvideval, pred čemer je svaril, vse to je danes tudi slopcu očitno. Zaradi te zaključenosti je tudi že danes olajšana ocenitev dela, ki mu ga je Bog odmeril in ki ga je vestno izvršil. Na drugi strani je pa Bog nas, ki razmišljamo o pok. profesorju, tako razmetal po svetu kot brezdomce-begunce s povsem nejasno bodočnostjo, da res lahko z malo dobre volje gledamo na preteklost brez predsodkov, brez ev. načunarstva ali sanoljubne prevzetnosti. Gre samo za to, da se opiše velika Ehrlichova osebnost - nam samim in znanemcem v zgled in bodrilo.

Dr. Ehrlich je bil vsestranski človek. Udejstvoval se je na mnogih področjih. Razmišljanje o njegovi vzgojiteljski osebnosti bi bilo zato težko, če ne bi bil v svojem bistvu le eno samo - duhovnik božji, kar edino so mu na preprost nagrobnik napisali njegovi učenci. Samo skozi prizmo duhovništva moremo pravilno razumeti prof. Ehrlicha. Samo kot duhovnik - kar je lahko razumljivo - se je boril proti komunizmu. Samo kot duhovnik - to nam je sam zatrjeval - se je boril za slovenske narodne pravice, ker je smatral zvestobo, ljubezen do naroda za božjo zapoved in ker je vedel, da narod,

ki postane nezvest samemu sobi, ki ne časti več Boga v svojem jeziku, tudi versko peša in končno odpade. Samo kot duhovnik je svoje poslanstvo na univerzi kot teološki profesor smatral tako široko, da se je čutil pred Bogom odgovornega za duše univerzitetnih profesorjev in je zato želel n.pr. obiskati umirajočega prof. dr. Šerka, kar mu pa njegovi domači niso pustili in samo zato je ustregel prošnji prof. Kidriča in šel na Dunaj intervenirat k svojemu nekdanjemu sošolcu, tedanjemu policijskemu ravnatelju, za na Dunaju zaprtega Borisa Kidriča, ker je upal, da bo s to uslugo morda oba pripeljal zopet na pravo pot (to uslugo so komunisti izrekli in ga razvpili kot mednarodnega policijskega konfidenta!). Samo kot duhovnik si je tako je sam pripovedoval pridobil zaupanje visokega angleškega diplomatskega uradnika ob izbruhu druge svetovne vojne, ko je z ostalimi angleškimi državljani in z nekaterimi svojimi spremljevalci čakal ob Jadranski obali na podmornico, ki naj bi ga peljala v svobodni svet; toda Bog ga je hotel imeti doma, zato se podmornica ni več mogla prebiti do obale. Kot duhovnik je blagoslovil na letališču letalo, ki je preneslo na zavezniško ozemlje jugoslovanke ministre, med njimi tudi dr. Kreka in Snoja.

Obe ti dejstvi - čas, v katerem je prof. Ehrlich vzgojno delal in njegov edini resnični poklic, duhovnik - moramo imeti pred očmi, če hočemo pravilno razumeti njegovo delo kot vzgojitelja (nekateri mu n.pr. očitajo preveliko strumnost in nepopustljivost pri nastopu, češ da sta to značilnosti avtoritarnih sistemov).

Prof. Ehrlich je bil velik vzgojitelj, ker je imel za to vse pogoje: svetniško osebnost, veliko izobraženost, razgledanost po svetu, izkušnost, ostro razvit psihološki čut, ki mu je odpiral pogled v duše posameznikov, izredno finost, taktnost, preprostost. In je zaupno nanj navezovala mlade ljudi.

Za svoje učence ni bil le postavljena, zaukazana, ampak iz vsega srca sprejeta, priznana, spoštovana avtoriteta. Sam moram priznati še več; kjer koli sem bil skupaj s profesorjem, povsod sem se čutil majhnega, slabega v primeru z njim in to ne v ponižujočem smislu, ampak v bodrilnem, vzpodbujajočem postati boljši, delavnejši. Mislim, da je bilo to nekako svetniško izžarevanje, s katerim je svojo okolico očisteval, dvigal. Za profesorjem nismo slepo drvali, tudi do njega smo imeli krabično stališče, vendar se ne spomnim, da bi kdaj kdo o njem rekel trdo besedo ali da bi našli na njem kako napako, slabost. Med njim in nami je bila vedno, ob vsaki priložnosti spoštljiva razdalja, ki pa jo je znal on s svojim plemenitim čutom tako premostiti, da mu je lahko vsak vse zaupal, da se ni nihče v njegovi bližini zmedel, postal negotov.

Njegov nastop je pričal vedno mladost, sodobnost, iskrenost, pravičnost. Ni bil mlad samo po tem, da je znal biti s sivimi lasmi fant med fanti, pevec med pevci, smučar med smučarji, mlad je bil predvsem v dojemanju vseh tokov, smeri, ki so imele vpliv na mladino. Ni bilo problema mladine, ki ne bi bil tudi njegov, ki ga ne bi z mladostnim elanom, navdušenjem zrelo reševal. Med mladino ni bil nikoli tujec! Vse na njem je bilo resnično, iskreno. Njegova pobožnost, zatajevanje, vse je bilo iskreno. Nikdar se ni pred nami razkazoval. Vedeli smo, da živi asketsko, da ima vsak trenutek sebe pod močnim nadzorstvom, videli, da je zmeren v jedi, pijanju, kajenju, da je umerjen v govorjenju, da zelo pazi, koliko in kaj govori, da sam nikdar naveden-tudi drugim več ne pove, kot je potrebno. Čutili smo, da je močno impozabilen značaj, da pa nikdar ne pasti svoji naravi do izbruha, da so zato njegove kretnje zadržane, da napravljajo gabi vtis zamišljenega človeka. Prav nič pa nam ni izdal o svojih postih in molitvah. Šele po njegovi smrti smo zvedeli nekaj o tem, ko smo našli v njegovi nočni omarici bič in spokorni pas.

Do vseh je bil enako pravičen. S tem ni rečeno, da nas je vse enako cenil, da ni vedel, kdo je sposobnejši, požrtvovalnejši, ne, nikogar ni zapestavljaj, nikogar ni dajal manjše cene kot je v resnici veljal. Šablom, kulupov ni nikjer poznal, tudi v vzgoji ne! V zapuščini smo našli listek, kjer si je stenografil označbe nekaterih stražarjev. Vsakega je skušal individualno usmerjati v smer, za katero je imel največ daru. Pred Bogom se je čutil odgovornega za svoje fante, zato je zanje veliko premolil (ne samo tedaj, ko smo ga zato sami prosili, n.pr. pred izpitom), koliko maš je daroval za žive in mrtve člane in njihove sorodnike! Ni imel navade veliko in pogosto hvaliti - vendar, kadar se je komu le kaj zelo dobrega posrečilo, tedaj ga je navadno med štirimi očmi pohvalil in vzpodbujal. Javno ga tudi mi nismo hvalili, poveličevali; samo enkrat se spominjam, na zadnjem binkoštnem zboru. Videli sem, da je bil tega vesel - to je bilo dva dni pred njegovim umorom!

Med nami in profesorjem je bila res iskrena, intimna vez. Ni bilo veseloga ali žalostnega dogodka v našem življenju, da ga ne bi želeli imeti ob sebi: počel nas je, krščeval naše otroke, umirajoči so ga klicali k svojim smrtnim uram. Morda je najznačilnejši primer smrt akademika Misjaka Ivana. Fant je bil matematični talent, zato se je po maturi odločil za matematiko, pa vendar še potem nihal med duhovniškim

poklicem in profesuro. Po njegovi smrti mi je profesor povedal, da sta imela dogovorjeno, da bo šel po diplomi v misijone. Zbolel je za smrt. Prosil je, naj ga profesor obiše, toda profesorja ni bilo v Ljubljani. Umaknil se je iz mesta, da bi v miru dokončal neko delo. Samo dva sta vedela za njegov naslov. Fantovo stanje se je hitro slabšalo, nobene verjetnosti ni bilo, da bo živ pričakal profesorjev povratek. Vedno silneje nas je prosil, naj to sporočimo profesorju. Preprosil sem gospodinja Urško, da mi je izdala naslov in mu sporočil fantovo stanje in željo. Še predno je dobil pošto, je prekinil dopust, prišel v Ljubljano in prva njegova pot je bila v bolnišnico, kjer je fant pripravil na smrt, počasi z njim molil vse molitve za umirajoče in ga zapustil mirnega, veslega, da je kmalu po odhodu vdan umrl. Mislin, da je Bog uslišal fantovo molitev in sam poklical dr. Ehrlicha v Ljubljano.

Osrednja točka Ehrlichove vzgoje, okoli katere je nanizal vsa druga naravna sredstva, je bila verska vzgoja. Voren človek, ki živi v skladu s svojim verovanjem, je nujno dober, značajan človek. Saj nas ni učil ničesar, kar ne bi slišali že v šoli, doma ali v cerkvi, ampak način, kako nas je učil, je bil tako sodoben, neposreden. Za verske probleme nas je znal tako zainteresirati kot nas je n.pr. kak naš učitelj v univerzitetni predavalnici za kak strokovni problem. Bog, milost, molitev, zakramenti, vse nam je prikazal kot nekaj realnega, nujnega, kar spada vsak hip k vsakdanjosti; ni bilo problema, ki bi mogel stati sam, ločen od vpliva vere. Liberalizem je uspelo prikazati vero kot nekaj privatnega, stvar duhovnikov in tretjerednic, nekaj, kar mora inteligent skrivati, če se že ni mogel vere popolnoma otresti. Ehrlich pa je postavil vero, Kristusa v središče zanimanja mladega človeka, postavil mu je ideal realiziranja katoliškega zdravnika, katoliškega profesorja, katoliškega politika itd. Ta mladina je bila pobojna na svojo vero. Nič več ni nosila povešene glave, to je bil katolicizem samozavestnih, ponosnih, veselih fantov in deklet. Sam odličen poznavalec Cerkev in njene zgodovine ni zamudil prilike, da nam ne bi prikazoval njene veličine, nas učil sinovske pokorščine do hierarhije v vsakem trenutku. (Njegove debato v Akademski zvezi ob izidu Quadragesimo anno!) S kakim navdušenjem je organiziral velike proslave ob obletnicah kronanja papežal!

Naprosil sem prevzvišenega g. škofa dr. Rožmana, ki je poznal pok. profesorja še iz Celovca, s katerim sta bila skupaj profesorja na teološki fakulteti v Ljubljani in s katerim je pozneje prof. Ehrlich kot škofov zastopnik med akademiki voliko razpravljala o vseh vprašanjih dela med akademiki, da bi mi povedal, kaj misli o razmerju prof. Ehrlicha do cerkvene avtoritete. Na mojo prošnjo je Prevzvišeni izjavil dobesedno:

"Dr. Ehrlich je Cerkev navdušeno ljubil, in vse h o t e l i n s k u š a l z a n j o i n v s k l a d u z n j e n i m i z a k o n i i n v z v e z i z n j e n o h i e r a r h i j o s t o r i t i o z . d e l a t i . D o s l e d n o j e b i l o t o n j e g o v o s t a l i š č e o d p r v e s l u ž b e k o t š k o f o v t a j n i k v C e l o v c u d o s m r t i . M n o g o s v a s e r a z g o v a r j a l a , s t a v i l j e s v o j e p r e d l o g e , j i h u t e m e l j e v a l z n a d n a r a v n e g a v i d i k a , p r o s i l z a t o a l i o n o o d l o č b o - a v s a k o o d l o č i t e v s p r e j e m a l p o k o r n o , v d a n a , t u d i č e m u j e b i l a b r i d k a , n i k d a r s e n i p r o t i v i l - v z e l j e v s a k o o d l o č i t e v k o t i z r a z b o ž j e v o l j e . S a j j e v e d e l , d a k r a l j e s t v o b o ž j e n e r a s t e s a m o i z n a š e g a d e l a , a m p a k š e b o l j i z n a š i h ž r t e v v d u h u t i s t e g a , k i j e b i l p o k o r e n d o s m r t i n a k r i ž u . - V m a r s i č e m s e m m u p u s t i l s v o b o d o , č e p r a v s e n i s e m z v s e m p o p o l n o m a s t o j a n j a l - k e r p o s v o j i v e s t i n i s e m j e m a l s v o b o d e t a m , k j e r b o ž j a s t v a r n i n u j n o z a h e v a l a p o p o l n e e d i n o s t i t u d i v m e t o d i i n t a k t i k i , d a s i s e m s e v e d a ž e l e l , d a b u b i l a e n o t n o s t t e m v e č j a , a s v o j i h "ž e l j a " n i s e m n i k o m u r n a l a g a l k o t o d l o č i t v e s v o j e j u r i s d i k o i j e " .

Kako čudovito je razlagal potrebe Cerkev - nas navduševal za misijonsko idejo, ki je bila njegova največja srčna zadeva. S kolikim znanjem nam je ob zemljevidu razlagal borbo za nadvlado sveta med Bogom in satanom. Božjo stvar je Bog izročil v roke Cerkev, v roke misijonarjev, v naše roke!

Sam velik molilec je navajal akademike k pogosti molitvi. Znan je njegov skoro malo naiven, a silno resničen izrek: "Gospodje, molitev je zelo praktična stvar!", ali pri sejah: "Gospodje, počakajmo z odlečitvijo, bo treba še več moliti k sv. Duhu", ali "Častimo predvsem nepoznane svetnike, oni imajo čas za naše zadeve". V tej zvezi še malo anekdoto: Na oglasni deski v izbi visi poziv prof. Ehrlicha: "Danes ob 14^h vsi v

izbo, je važna stvar!" Razumljivo, da je prišel vsak, ki je količkaj mogel. Ob napovedani uri vstopi profesor v polno izbo, se malo namuzne in naivno vpraša: "Gospodje, ali veste, katerega svetnika god je danes?" Na to vprašanje seveda smeh, profesor pa je nadaljeval z opisovanjem življenja, dela svetnika in potem povabil vse, ki morejo, na romanje v ljubljansko cerkev k oltarju tega svetnika. Od mladine si je upal veliko zahtevati, n.pr. vsakdanji rožni venec v izbi. V začetku smo se bali, da ne bo šlo; vsak večer po večerji je prišel v izbo profesor, pokleknil na stol, fantje pa so stali v krogu okrog križa in molili; pa je šlo! Učil nas je premišljevanja, brati sv. pismo. Na vsakem sestanku je bila duhovna misel, pri vsaki seji branje sv. pisma. Kako čudovito je znal izbirati mesta iz stare in nove zaveze, ki so bila primerna prav za tisti čas; koliko tolažbe, bodrila smo našli pri tem branju! Priporočal nam je izpraševanje vesti, pismeno v obliki preglednic z znamenji, ki bi jih samo mi razumeli. Priporočal je pisanje dnevnika - vse zato, da bi imeli vedno pod nadzorstvom svoje duhovno življenje. Priporočal nam je izkoriščanje milosti, darov raznih blagoslovov, odpustkov. Gospodinja velikega trpina dr. Zoreta mi je pripovedovala, da je dr. Ehrlich po vsakem obisku (skoro vsak dan) pokleknil na tla in prosil za njegov blagoslov (vse važne zadeve mu je tudi priporočal v molitev, darovanje trpljenja). Rad nas je vodil k javnim pobožnostim. Vsak prvi četrtek v mesecu je molil z akademiki nočno uro čiščenja pred sv. Rošnjim Telesom od 11 do 12 ure. Njegovi originalni vložki so bili pravi trenutni pregledi potreb, problemov-Cerkve in slovenskega naroda! Z nami je hodil k prošnjim procesijam. Kako začudeno so gledali zaspani ljubljanci skozi okna, ko je zgodaj zjutraj v procesiji iz stolnice na glas molila rožni venec močna skupina mladih fantov s sivolasim profesorjem v sredi! Ehrlich zlepa ni obupal nad mladim človekom, samo en primer! Potreba po katoliškem akademskem domu je bila velika. Prof. Ehrlich, ki nikdar ni potreboval dolgo časa, da je prešel od spoznanja do dejanja, je ustanovil Cirilov akademski dom in kot smo videli iz njegove zapuščine, sam kupil zanj vso opremo. V domu je bila kapela in profesor je hodil vsak dan vanjo maševat. L. 1933 je med stanovalci komaj našel strežnika, velikokrat sta bila s hišnico Francko sama v kapeli. Hišni zvonec je zvonil, vabil k maši, a odziva skoraj nobenega. Po maši je imel profesor navado obiskati to ali ono sobo. Potrkal je na vrata; vrata so bila zaklonjena, fantje še v postelji. Pa se ni dal odgnati, potrkal je drugič, še močneje, dokler se niso vrata odprla. Vstopil je, povprašal to in ono, zanimal se za študij, za delo, poslušal in odšel. Nič očitanj, naukov - in vendar je bil tak obisk prepričljiva pridiga in je bilo po navadi fante po odhodu sram. To je delal vztrajno. Tako je bilo prvo leto. Po nekaj letih pa je bila slika drugačna. Ne samo, da ni bil brez strežnika, več kot polovica stanovalcev je bila tudi dnevno pri sv. obhajilu! Prof. Ehrlich je napravil iz Cirilovega akademskega doma resnično k a t o l i š k i akademski dom, kjer se je pe- lo, delalo in molilo. Človeško govorjeno - Jezus je gotovo rad prebival s temi fanti pod isto streho! Za profesorja je bil ta dom veliko veselje, zato se tudi ni vdal našim prošnjam, ampak je kljub vsem nevarnostim hodil vsak dan vanj maševat in opravil prav pred njim svojo krvavo daritev.

Poleg verske vzgoje, vzgoje značaja, je poudarjal predvsem važnost temeljitega študija, specializacije čo le možno še na kakšni inozemski univerzi. Ni zahteval samo temeljite strokovne izobrazbe - kljub vsemu organizacijskemu delu je priporočal polaganje izpitov v rednem roku-, ampak tudi splošno razgledanost. Za to je uporabljal klubove tedenske sestanke, seje, zasebne razgovore (opozarjal na važna dela!) in počitniške tečaje, kamor je vabil vedno res najboljše predavatelje. Dal je idejo za Tomažev študijski dan, ki naj bi bil zametek bodočih slovenskih katoliških študijskih dni oz. univerze. Navajal je na učenje tujih jezikov, iskal sredstev za študij v zamejstvu. Bil je mnenja, da si mora vsak človek postaviti visok cilj. Cilj vsakega akademika naj bi bil n.pr. univerzitetna katedra, slovenska univerza nujno potrebuje katoliških znanstvenikov, vsak naj bi tako študiral, da bi bil sposoben zasesti tako mesto. Nekateri so to, za urejenega, vzgojenega človeka zdravo miselnost, napak razumeli in govorili, da so si stražarji že razdelili vsa poslanska, ministrska in ne vem še kakšna mesta. Niti sence resnice ni bilo na tem. Cilj je bil doseči samo to, za kar so kulturni boljše-ševiki tako vztrajno delali, ker so problem prav razumeli!

Fante je navajal k samostojnemu mišljenju, odklanjal je "čredno mišljenje", kjer misli eden za vse. Vedno se je zanimal za mnenje posameznika; na sejah, v zasebnih razgovorih je često vprašal: "No, gospod X., kakšno je pa Vaše mnenje o tej stvari?" Sam je povedal svoje mnenje navadno kot zadnji. Svojega mnenja ni nikdar vsiljeval, znal se je tudi vdati, če je bil preglasovan, seveda ne v moralnih, verskih ali vprašanih vesti. Zanimivo je bilo poslušati mnenja posameznih stražarjev, ko smo se v begunstvu nekateri po nekaj letih zopet sešli; eni so prišli iz vaških straž in od domobrancev, drugi iz okupatorjevih taborišč, tretji kot nemški prisilni mobiliziranci, četrti kot nemški deportiranci, ujetniki itd. Kljub vsej oddaljenosti, razkropljenosti smo imeli v glavnem onaka mnenja, onaka stališča o vseh važnejših vprašanih. Organizacijsko disciplino, ki je podlaga uspešnega organizacijskega dela in bila v času pred revolucijo dvakrat bolj potrebna, je seveda zahteval. Tako smo n.pr. imeli redno vsak petek

sestanke kluba. Ko so postavili akademske plesne vaje na petek, smo vztrajali na petkovih sestankih in res nihče zaradi plesa ni izostal. Vsaka močna organizacija mora zahtevati od svojih članov tudi žrtve!

Značilna poteza Ehrlichove vzgoje je bila tudi zahteva, naj bo vsak osebno hraber kot je bil to tudi sam. Kar je spoznal za prav, je branil, delal, pa če je bilo to mneje večine ali ne, če je postal s tem popularen ali ne. Samega sebe ni nikdar iskal, osebnih ambicij ni imel, pač pa je bil pripravljen vsak čas se izpostaviti, se žrtvovati. Izmed množice zgledov profesorjevega osebnega junaštva naj naveden samo zadnjega, največjega. Komunistem in njegove metode je poznal bolj kot klor koli. Ko je prešel komunistem v oborožen napad, pobijal brez pomisleka svoje nevarne nasprotnike, je dobro vedel, da je od komunistične OF obsojen na smrt. Vem, da je bil od komunističnega akademika opozorjen, da pripravljajo nanj atentat. Kaj je storil proti temu? Svoje gibanje je omejil na dve peti - v Alojzijevišče in v Cirilov dom. Navadno ga je spremljal kak akademik, seveda neoborožen, kar so komunisti najbrže vedeli, saj so imeli zveze z okupatorjevo policijo. Ko smo ga prosili, naj mašuje v stolnici, je to odklonil. Ko mu je neki vseučiliški profesor svetoval, naj se umakne iz Ljubljane, ker je po tolikih napadih podtalnega tiska na njegovo osebo pričakovati atentata, je prof. Ehrlich odklonil, češ če se bomo vsi umaknili, kdo se bo pa še boril! Na zadnjem binškoštnem zboru je večkrat ponovil: "Prosimo sv. Duha za dar mučeništva!" Dva dni nato je padel pred Cirilovim akademskim domom s prestreljeno glavo in vratom. Iz lege telesa se je videlo, da je pred morilcem mirno obstal in padel vznak, dočim je moral akademik Rojc skočiti pred profesorja, da bi ga s telesom zasčutil, ker je ležal strčen na tleh pred profesorjem v smeri proti morilcu, torej v skoku smrti zadel. - Mnogokrat je profesor cenil koga prav zaradi njegovega junaštva. Nikdar nam ni branil udeleževati se demonstracij, razbijanja tendenčnih, nemoralnih filmov, gledaliških predstav. Ni pa poznal maščevalnosti. Lastne osebe sploh nikdar ni pustil braniti. V njegovi zapuščini smo našli tudi nekaj pisem, o katerih nam ni nikdar pravil. Pisal mu jih je znan katoliški pisatelj, ki je pozneje sodeloval z OF; v njih mu je grobo očital polno neresničnih stvari.

Včasih pravijo, da je prof. Ehrlich navajal akademike predvsem v politično življenje. To je neresnična trditvev. Akademike je navajal, da so se zanimali za ona področja, za katera so imeli veselje. Hotel je, da bi imeli vsi v okviru splošne izobrazbe tudi pojem o političnih, gospodarskih, socialnih vprašanjih. Vsa ta vprašanja so študirali n.pr. na novinskih tečajih. Tudi politika je znanost, kjer je določo šušmarjev prav tako usodno kot n.pr. v zdravniškem poklicu. Na sestanke, tečaje je vabil za predavatelje tudi politike, na zadnji binškoštni zbor je h koncu povabil tudi slovenskega bana dr. Natlačena, da imamo na zadnji fotografiji poleg prof. Ehrlicha tudi dr. Natlačena. Hotel je premostiti razdaljo med starejšo in mlajšo generacijo. Načelno je pa akademikom odsvetoval politično udejstvovanje med študijem.

Želja prof. Ehrlicha je bila, da bi bil vsak slovenski inteligent dober govornik, debater, znal dobro pisati in se znal lepo vesti. Govorništva je učil fante pri novinskih sestankih, kjer so morali praktično nastopati; pred važnejšimi nastopi (n.pr. papeževa proslava) je želel, da je govornik govor preje pred njim povedal, da ga je opozoril na to in ono. Spominjam se, kako je hotel, da sem ob krosu pri sv. Petru nad Begunjami govoril nepripravljen, da je preizkušal naše govorniške sposobnosti. Vse članke za Stražo v viharju smo pri konzorciju skupno brali in ev. popravljali, da nas je s tem učil pisati. Za lepo vedenje je organiziral posebne tečaje, ki jih je vodil gospod iz ugledne ljubljenske družbe. Proti plesu ga nisem slišal nikdar načelno govoriti, udeležbe pri akademskih plesnih vajah ni prepovedoval. Na mesečne skupne izlete je hodil samo pod pogojem, če je šla z dekletki še kaka starejša dama. Na splošno je želel, da bi se gibali akademiki samo v lepan. Tako je n.pr. naročil za izbo lepo opremo in velik, umetniško izdelan križ; fante je peljal na letne duhovne vaje v hotel Rogaško Slatino, počitniške tečaje je hotel imeti samo na lepih krajih (Ponoviče, Sv. Jožef nad Celjen, itd.).

Sam velik karitativni delavec je navajal tudi akademike na delo v akademski Vincencijevi konferenci. Koliko je sam razdal, ve samo Bog. Gospodinjo Urška nam je pripovedovala, da je prišel s sprohoda brez galoš, dežnika, ker je to podaril revežu med potjo. Umrl je popolnoma brez denarja - v oporoki je zapustil knjižnico teološki fakulteti, vse drugo pa "Društvu za širjenje vere" (za svojo gospodinjo je poskrbel tako, da ji je že preje kupil dosmrtno oskrbo v Služkinjskem domu). Edino premoženje, ki ga je imel, je bila skromna stanovanjska oprema in oprema Cirilovega akademskega doma, z akademiki -člani Vincencijeve konference- je večkrat obiskoval barake v gramozni jami in v drugih središčih revščine (n.pr. ljubljanski grad, kjer je nekaj časa stalno oskrboval duhovniško službo).

(konec na str.148.)

SLOVENE C

Večkrat sem že iskal v globoki nerazmotanosti svojega lastnega bivanja, da bi morda odkril vzrok, ki me je nekako tajno vlekel k možu, ki ga nisem poznal. Ko pravim, da ga nisem poznal, bi mi utegnil kdo reči, da lažem. Vender si upam to trditi. Le zaslutil sem ga in morda je ravno v tej slutnji ključ, ki bi mogel razvozljati, od kod moje teženje po tem, da bi ga spoznal.

Ko nam je menda dvakrat s Slomškovem zavodu - še dečkom - govoril o misijonih, sem gledal v njem svečenika po božji volji. Čutil sem takrat, da če bi postal duhovnik, ne bi mogel biti drugo kot misijonar. Njegove besede so me pripeljale do tega sklepa. Seveda, da ne bom duhovnik, se mi je dozdevalo že takrat. Veroval sem vse preveč s srcem in premalo z razumom. Zato so moje poti postajale mlačne, moje sanje svetne, moja iskanja tista večine ljudi. Zato sem z zamišljeno glavo stopal po ljubljanskih ulicah in, ko sem srečaval duhovnike, sem zavestno skrbel, da jih ne bi pozdravljal. Tudi njega sem srečaval; zdelo se mi je, da prepogostokrat. Nisem ga hotel pozdravljati, ker sem mislil, da v službi višjim idejam moj ponos tega ne dopušča. A nikdar se nisem mogel izogniti njegovemu pogledu, ki me je kot nekako klical na velika pota, in njegovemu smehljanju, ki mi je dopovedoval, da sva se nekoč nekje že videla, da sva se razumela in da sem ga z občudovanjem spremljal po prostranih poljanah misijonov, ki nam jih je s svojim prstom odkrival po zemljevidu. Vselej mi je bilo, kot da me človek, ki mi je storil dosti dobrega, spominja mojega dolga in mi že vnaprej ponuja svojo dobroto za mojo nehvaležnost; mi nudi smehljanje za moj prezir in prijateljstvo za moje indiferentnost; mi nudi zdravilo za mojo bolezen, ne da bi ga prosil. Morda so bili tisti pogledi in tisti smehljanji, ki so me vabili, naj bom dober. Dobrota mi nikdar ni bila samo beseda, pač pa vrečnata s posebnim prizvokom in posebno globoko vsebino. V njeni službi sem hotel najti samega sebe, sem hotel najti cilj za svoje življenje. Služiti taki vrednoti pomeni biti mož volje in odpovedi, mož žrtve in razdajanja. Vedno sem nosil v sebi, da je bil Gospod najboljši, ko je dvanajsterim umival noge in ko je s križa odpuščal onim, ki so vanj pljuvali.

Hotel sem biti dober...

Toda od mladcev in iz kongregacije sem odšel kot tisti, ki je zaman nečesa iskal; in če je še tisto nekaj, v kar veruješ z otroškim srcem, veliko, svetlo in edino, je tudi razočaranje popolno. Ne vem, kje bi bil danes, ko ne bi kot osmošolec imel posebne sreče. Ta sreča je bila v tem, da sem stanoval skupaj z dvema rojakoma, ki sta kot bruca zašla v Stražo. Bila so to leta 1941 in 1942, ko je bilo slovenstvo razpeto na križ. Več kot kdaj koli poprej smo govorili o slovenstvu in preganjani sanjali o veliki bodočnosti. Pravijo, da si jetnik v ozki celici vedno predstavlja svet večji kot je v resnici. Če bi ne bil v sebi nosil duha, ki sta mi ga iz Ehrlichove bližine prinašala moja sostanovaleca, bi bil verjetno s komunisti odšel v "boj za slovenstvo". Tako pa sem ostal na poti, za katero še danes vem, da je bila pravilna. Še več! Imel sem tudi srečo, da sem v onih žalostnih majskih dneh pohitel na Streliško ulico in se z roko dotaknil z njegovo krvjo prepojenih peščenih tal. Tudi v njegovo prestreljeno

VZGOJITELJ (nadaljevanje)

Ob koncu se nam kar samo vsiljuje vprašanje, ki se nam v teh časih stalno, skoraj do obupa ponavlja: In kaj sedaj, ali je res vse končano? Profesorjevi vzgojni članki so nam nedostopni, naši arhivi, zapiski, risbe, poropani, Bog sam ve, kje razmetani, več kot polovica njegovih učencev pobitih, mrtvih, manjšina razkropljena po celem svetu sredi velikih duhovnih in materialnih težav, dotok novih, mladih ljudi, ki bi jim posredovali Ehrlichovo dediščino, zato omejen. Ali bo od vsega tega lepega vzgojniškega dela ostalo kaj slovenskemu narodu v dobro, ali pa bo res kar vse nekam izzvenelo v ta prostrani prostor tujine? Vse to so bridka vprašanja, pa koncem koncev ne tako strašno važna. Važno je nekaj drugega, povsem gotovega: Bolj kot vse drugo potrebuje narod danes doma in v begunstvu močnih, dobrih, vzgojenih ljudi, ki so široki, ki dvigajo svojo okolico, ki se razdajajo. Naj bi razmišljanje o profesorjevem vzgojnem delu prav vsakemu izmed nas, ki smo prišli iz njegove delavnice, dalo pobudo, da bi pomislil, ali je po vsem tem, kar se je zgodilo v teh osmih letih, res še pravi, dobri Ehrlichov učenec. Potem se naj pa zgodi kar koli - pred Bogom, narodom in pokojnim profesorjem račun ne bo težak!

prof. P.V.

čelo sem gledal in v njegove oči, ki so mi še mrtve hotele govoriti. Ehrlich - mučenec mi je govoril, da se veliki ljudje ne boje smrti, da veliki ljudje - Sokrat, Cezar in toliko mučencev - umirajo nasilne smrti. Ehrlich - duhovnik, kakor v žrtveni dar zaklano jagnje, mi je govoril s svojimi s krvjo zalitimi očmi tudi o slovenstvu. Razodel mi je, da je prav katolicizem najbistvenejši element slovenstva, tisti, ki nas odini veže in bi nas moral vezati na vse štiri strani slovenskih meja. Takrat sem si začel, da bi vsaj eno uro stal ob mrtvem Ehrlichu in s tem preklical vso svojo boječnost iz preteklih let, se s posmehom ozrl na vse, kar je bilo med nama in nisem znal razumeti in ga tako prositi odpuščanja za nerazumevanje. Bil sem otrok, ki je že davno mislil, da je mož, a je ohranil v sebi še vse, kar je v otroku najlepše: vero v dobroto. In stal sem ono uro ob mrtvem Ehrlichu in takrat sklenil, da se bom pridružil njegovim fantom. Prav za prav sem malo vedel o njih, saj se nikoli zanimal nisem. Toda med njimi sem hotel iskati njega, ki je umrl, ne da bi ga poznal, čeprav sem ga vočkrat slutil iz daljave.

Ko sem z mnogimi prišel v Stražo, je bilo to v času, ko smo morali biti pripravljeno dajati vse in sprejemati malo. Se sedaj vem, da sem na dan obljub govoril, da pristopamo drugače kot vsi drugi pred nami, da pristopamo posvečeni s krvjo enega, ki je bil najbolj vreden stati med nami in položiti roko na križ in Pismo, a je izkraval s puško v roki nekje na stiškem polju. In koliko tistih, ki so z menoj polagali roko, je šlo za njim še predno smo obhajali prvo obletnico. Prišli smo, ker se nismo bali žrtev in ker se nismo bali smrti...

Če me sedaj kdo kaj več sprašuje o Straži, mu res ne vem dosti odgovoriti. Le to vem, da sem med stenami izbe, ki nas je stolikini podobami žrtvovane mladosti pod peruti Križanega in pod smehljajem tihega mučenca Erlicha spominjala neprestano - kot je takrat zapol Boličič - Mihael - kdo kakor Bog?, da sem med tistimi stenami našel vselej iskrenost in mladost, pripravljenost na žrtve in zavest, da sem v vsem na drugo zanašajo le tisti, ki nimajo ničesar v sebi. Dovolj mi je bilo, da sem tudi sam hotel biti z njimi, da se med njimi nikdar nisem čutil tujca, da sem hotel postati eden od njih in eden več na njihovi strani. Malo je bilo tistih ur, ko smo se mogli srečati v izbi, saj nas je čas razmetal na vse strani, a če smo le mogli smo se vračali tja prav kot domov.

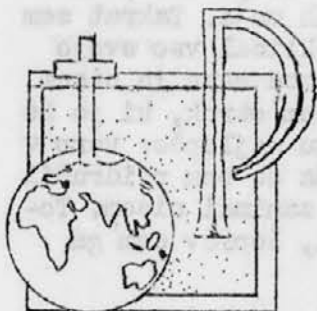
Gotovo se bo vsem kaj čudno zdelo, da pred temi neokretnimi vrsticami stoji naslov, ki bi moral govoriti o vseh drugih stvareh in ne o mojih čustvih in izkušnjah. Vem, da bo nekdo iz Straže pisal tudi o tem, če ne tu, pa drugje, če ne sedaj, pa drugič. Govoril bo o Žabnicah, ki kot mejnik slovenstva že dolgo tisočletje kljubuje napadalnemu germanstvu in zahrptnemu italijanstvu, kot o rojsem kraju Ehrlichovem, govoril bo o Korošci - zibelki slovenstva in spomeniku naših državotvornih dni, govoril bo o mirovnih konferencah in o njegovih prizadevanjih, o vseh stvareh, ki gredo pod ta naslov. Ne bo jih malo, vem. Med njimi bo gotovo tudi Ehrlichova misel o slovenski državi. In tu sem hotel tudi sam zadržati svoje misli in govoriti več. A ko to hočem, se mi zdi, da ničesar ne vem; le to, da je bil eden prvih, ki je v tistih težkih dneh govoril o državni poti slovenske bodočnosti. Govoril kot tisti, ki nosi v sebi vso problematiko slovenske zgodovine, jo čuti in živi z njo, jo goji in ji išče novih perspektiv. Če pravim novih perspektiv, so te seveda kot odsev tistega zakona, ki ga je božja roka pisala od začetka narodom in ljudstvom. V majhno slovensko ljubkost in prisrčnost ga je zapisala prav tako kot v nestrpno nemško silnost in mogočnost. Slutim, kako Ehrlich s svojim prstom razkriva tistim, ki so imeli srečo, da so živeli z njim, zakone, ki je v njih zapisana ista pravica za slovenstvo kot za germanstvo ali italijanstvo; slutim, kako njegova posvečena roka trga zobem zgodovine dokaze, da bi brez vere v križ Slovenci že davno umrli; vidim, kako mu prav zato oči zastanejo ob težki misli, da pojde s komunizmom slovenstvo pot Kalvarije v nevarnost, da izgine. Njegov klic v boj proti komunizmu je hkrati tudi klic v boj obenem za slovenstvo. Zato sem dal tem vrsticam naslov, ki jim ne gre, zato sem tudi hotel to napisati.

Ko to pišem, je moja pot še vedno nedoločna in nezačrtana. Le eno vem, da hočem po slovenski poti v bodoče dni. Bom na njej srečal Ehrlicha in ga spoznal? Bom res pripravljen iti z njim v vsem za vsako ceno? Ehrlich zahteva mnogo, vem. Zahteva celoga moža in moža vere, ki išče v zakramentih opore svojim slabostim. Bi jaz znal biti to?

Z njegove slike, ki jo imam v sobi in ki jo mislim vedno nositi s seboj, me gledajo njegove žalostne oči. Kaj hočejo povedati? Da je največ dobrote v bolečini? In ali nisem vedno šel za tem, da bi bil dober?

Te žalostne oči, oči Ehrlicha - Slovenca mi govore o dobroti, ki sem jo iskal, ki sem vanjo veroval in bil razočaran. In govore, naj ne neham hoditi za njo, saj je to njegova pot. In njegova pot je tudi pot slovenstva....
F.K.

MISIJONSKI DELAVEC

Prof. Ehrlich je bil človek neizmerno širokega srca in duha. Vsega se je žrtvoval za dvojno veliko nalogo današnjega katoliškega rodu: "Obnoviti razkristjanjeni svet in pokristjaniti še poganski svet". Dočim je bil pri delu za krščansko obnovo sveta in naroda eden prvih delavcev, je bil pri delu za pokristjanjenje poganskega sveta dolgo časa med nami skoraj edini delavec, ves čas pa prvi. Živo se je zavedal, da ima sleherni narod, ki je sam že preje prejel blagoslov evangelija, veliko dolžnost, da ta blagoslov posreduje tudi drugim narodom, ki ga še niso prejeli.

Leta 1918 je bil prof. Ehrlich tisti, ki je skrbel, da naš slovenski narod ni pozabil na eno svojih največjih dolžnosti - na misijonsko dolžnost.

Takoj po prihodu v Ljubljano je dal pobudo za ustanovitev papeške Družbe za širjenje vere. V tej družbi je bil vsa leta glavni delavec in odbornik. S svojim mogočnim misijonskim vplivom je bistveno posegel tudi v razvoj te misijonske družbe med Hrvati.

Prav tako se je med nami takoj po njegovem prihodu v Ljubljano na njegovo pobudo in pod njegovim vodstvom ustanovila druga, ves katoliški svet obsegajoča misijonska družba: Duhovniška misijonska zveza, ki združuje duhovnike v misijonskem delovanju.

In še eno misijonsko družbo je presadil na slovenska tla: Družbo sv. apostola Petra za vzgojo domače duhovščine.

Že samo zaradi ustanovitve in vodstva teh treh misijonskih družb ima dr. Ehrlich največje zasluge za misijonsko delovanje našega naroda. Toda to njegovo delo mu je bilo le dobrodošlo in potrebno izhodišče za vsa njegova ostala obsežna misijonska delavnost.

Takoj po prihodu v Ljubljano je odprl posebno Misijonsko pisarno, ki je postala središče vsega misijonskega dela pri nas. Organiziral je razne misijonske tečaje od velikih mednarodnih do najintimnejših akademskih in bogoslovnih, ki so jih prirejali misijonski kroški, ki jih je tudi on ustanavljajal in vodil. Organiziral je nešteto stalnih in potujočih misijonskih razstav in muzejev. Zbiral je razno misijonsko statistično in propagandno gradivo. Organiziral je stalno vsakoletno misijonsko nedeljo in o Binkoštnih dan žrtev za misijone. Ob teh in podobnih prilikah je prirejal velike misijonske prireditve in predavanja. Sam je bil odličen misijonski govornik in predavatelj, ki je znal poslušalce prepričati in pridobiti. Na teološki fakulteti je od nje ustanovitve vse do svoje smrti predaval misijonsko znanost, misiologijo.

Kar je v slovenskem jeziku znanstveno pisanega o misijonstvu in v zvezi z njim, je skoraj edino izpod peresa pokojnega. Posebno mnogo je napisal poljudnega: Misijonski koledar, mesečnik Katoliški misijoni, duhovniški misijonski list Lux mundi, ki ga je sam ustanovil in urejeval, misijonska zbirka Taboo. Izdal je veliko število brošur o misijonskih vprašanjih, mnogo življenjepisov slovenskih misijonarjev iz preteklosti in bil velik pobornik za Baragovo beatifikacijo.

Slovenski misijonarji kot tudi vsi, ki so se pripravljali na misijonski poklic ali se odpravljali na misijonsko pot, so imeli v prof. Ehrlichu največjo moralno kakor tudi materialno podporo. Največje veselje pa je pokojni doživel, ko je pripeljal do misijonskega poklica svojega nečaka jezuita Janeza Ehrliča in se od njega poslovil, pred smrtjo pa še v duhu doživel njegovo prvo sv. mašo pod vrhovi Himalaje.

Z vsem srcem in vso skrbjo je bil zavzet za prvi samostojni misijon slovenskih in hrvatskih jezuitov v Bengaliji, ker je videl v njem začetek posebne lepega misijonskega dela slovenskih misijonarjev. Da se temelji tega važnega misijona tako trdno postavljeno, je do velike mere pokojnikova zasluga.

S posebno ljubeznijo je sodeloval tudi pri ustanavljanju in urejevanju ter misijonskem delovanju misijonišča v Grobljah. Vse misijonsko delo, kar ga je prihajalo iz tega misijonskega središča, je imelo zaščitnika in sodelavca v prof. Ehrlichu. Živo se je zanimal za samostojni misijon slovenskih lazaristov na severu Kitajske in vedno je hotel biti natančno poučen glode misijonske poti vsakega našega misijonarja na Kitajskem.

PREDAVATELJ

in moj namen govoriti na tem mestu o prof. Ehrlichu kot predavatelju na Ljubljanskem visokem učilišču, saj ga od tistih, ki so poznani, rad pa bi spomnil na eno samo njegovo predavanje, ki sam na imel priliko prisistvovati pred leti v Mariboru.

Prav malo more pomeniti v življenju posameznika in še toliko manj v življenju prof. Ehrlicha eno predavanje več ali manj, saj je poleg obsežnega dela in izredno raznolikega posla predaval, lahko bi dejal vsak dan. Velikega pomena pa je bilo zame predavanje o primitivnih verstvih, predmet, ki je nekoč o njem razpravljaj pok. profesor v dvorani Zadrúžne Zveze v Mariboru.

Nisem do tedaj poznal prof. Ehrlicha, še po imenu zelo malo, in prav tako ga niso poznali mnogi, ki so ga ob isti priliki prišli poslušat. Profesorji v šoli so nam navetovali, naj bi prisostvovali predavanju učenega prof. Ehrlicha, češ da v eni temi združi mnogo zanimivega gradiva in da podaja vedno jasno in v zelo prijetni obliki. Nekateri profesorji so nam celo govorili v taki obliki, da smo dijaki smatrali, kot da bi bilo predavanje obvezno. Tako smo si vsaj razlagali spoštljivo izraženo, s katerim so omenjali pok. profesorja. Spet drugi profesorji so skušali opravičiti svoje prigo-varjanje s tem, da so iskali skupnih točk med tem Ehrlichovega predavanja in svojega predmeta, morda mnogo manj zaradi dejanskega prepričanja v to, kot da želje, da bi svoje dijake spravili v stik s prof. Ehrlichom, ki so ga sami poznali in ga občudovali.

Odveč bi bilo govoriti, kakšno je bilo predavanje. Kot zanimivost bi samo omenil izredno navdušenje prisotnih, ko je stopil na oder pok. profesor, ki so ga vsi navzoči v svoji sredi z veseljem in spoštovanjem pozdravili.

Zelo globok vtis je napravil name njegov nastop, dostojanstven in osvojevalen. V opravičilo, da je nekaj minut zamudil, je dejal, da se je mudil nekje na Koroškem, kjer je med drugim šlo tudi za vprašanje misijonov. Priti je zato moral z zadnjim vlakom, ki je imel malo zamude. Dejali so mi že takrat nekateri, da je nenavadno v njegovem življenju, da sploh kdaj zamudi.

Dalje časa ko je predaval, zanimivo in v prijetnem tonu, bolj me je navduševal - nenavadno, da je dijakom in poslušalcem sploh všeč dolgo predavanje. Po predavanju sem sklenil, da se bom zanimal za visokega gosta, ki je prišel iz Ljubljane. Nisem še takrat vedel, da bom stražar, vendar s srcem sem bil že od takrat občudovalec Ehrlicha; preveč je prepričala njegova beseda mene in mnoge, ki so predavanje prof. Ehrlicha vnašali v dnevni pogovor.

Točnejšo razlago o tem sem si mogel dati šele nekaj let nato v Ljubljani, ko sem pok. profesorja spoznal bliže, a žal še vedno zelo površno. Zavidanja vredni so oni, ki so imeli srečo in priliko, da jih je prof. Ehrlich neposredno vodil v vsakdanjem delu.

C.M.

MISIJONSKI DELAVEC (nadaljevanje)

Ko so slovenski misijonarji, sinovi Presv. Srca, ustanovili svoje misijonišče pod imenom Knobleharjev zavod v Dravljah, so našli v pokojniku svojega sotrudnika, ki se je prav po očetovski zanimal za to mlado ustanovo, kakor da bi šlo za njegovo osebno zadevo.

Kakšna globoka ljubezen do misijonov je polnila srce rajnemu prof. Ehrlichu, si lahko spoznal, ko si stopil v njegovo stanovanje. Ena soba je bila poslikana z misijonsko slikarijo, druga pa je bila opremljena s kitajskim ponševom - vsepovsod pa polno misijonske literature.

Z eno besedo: Če smo Slovenci v kratkem razdobju od prve pa do druge svetovne vojne v misijonskem pogledu tako napredovali, da so se v marsikaterem oziru hodili k nam učiti drugi narodi - je to predvsem sad misijonskih prizadevanj in naporov prof. Ehrlicha.

Prof. Ehrlich je bil novejšemu slovenskemu misijonskemu gibanju začetnik, nad dvajset let njegov vodnik - danes pa mu je velik priprošnjik. dr.F.O.

NAJINA SREČANJA

Postalo je že klasično vzporejati človekovo življenje s tekom reke. Kakor v rečnem toku vidimo brzice, slapove, tolmune in jezove, nekaj podobnega bi mogli najti v človekovem življenju: var postaj, spomenikov, recimo doživetij, kjer se človek nehote nekoliko pomudi in zamisli ter se mu bolj kot kaj vsakdanjega vtisne v dušo.

Rosnici na ljubo moram priznati, da naslov tega šepavega, vendar z vso ljubeznijo nisanega posvetila spomina velikega Slovenca, nikakor ne odgovarja dejstvu, kajti - in Bogu bodi zahvaljeno - moji stiki s pokojnim profesorjem niso bila le srečanja, temveč vse kaj več. Bil mi je vzor, voditelj, usmerjevalec in svetilnik; in to ravno v dobi, tudi to naj povem, ko je razburkani čas vabil mladino, željno dejanj vse kam drugam, kakor v stare, no že obrabljenih kalupih krojene organizacije. Vendar se mi je v onih prvih razgibanih akademskih letih vtisnilo v spomin par doživetij, ki pač na en ali drug način - nepopolno sicer kakor je nepopolno vsako človeško delo - morejo vsaj nekoliko predočiti vsestransko udejstvovanje, razgledanost in razgibanost velikega akademskega učitelja in vodnika.

Naj mi bo terej dovoljeno, da po tem uvodu govorim o "srečanjih" s pokojnim profesorjem.

Bilo je v Marijanišču. Kot predsednika misijonskega krožka Dijaške Marijine kongregacije, so mi naložili neprijetno in dokaj kočljivo nalogo: razgibati in vzbuditi v študentih smisel in interes za misijonsko idejo. Mislin, in to mi bodo pritrdili vsi, ki so kdaj delali za misijonsko misel med slovensko mladino, da smo v tem bili precej - recimo na začetku. Morda, in naj se mi dovoli ta drzna sodba, se je tudi v tem pravcu kazala ona blažena majhnost in pomanjkanje širokih, velikodušnih idej in konceptov, kar bi lahko imenovali dedno bolezen Slovencev.

Padel je predlog, povabili smo dr. Ehrlicha, da bi nam govoril o misijonih. Z delom obložen, a je obljubil in prišel. Gledališčna dvorana je bila do zadnjega natrpana z dijaštvom. Pričakovali smo pač, da nam bo nemirni, morda posrečeno nervozni in razgibani, a po nastopu imponantni profesor govoril o vseh mogočih anekdotah in doživljajev misjonarjev, kakor smo jih bili vajeni brati v Tabu-ju in Afriškem zamorčku. Nič tega. Pač pa je držal napeto našo pozornost več kakor uro in pol, govoreč nam, kakor dvignjen v višje duhovne sfere, o mističnem telesu Kristusovem, ki trpi in pričakuje naše sodelovanje po vseh polih zemeljske oble.

Takrat sem spoznal v profesorju Erlichu, dasi fizično ni odšel v daljne misijonske pokrajine, velikega duhovnika in še večjega misijonarja.

A že takoj prvo leto mojega obiskovanja Almae Matris Labacensis, se mi je odkrila še druga prav tako globoka in čudovita fracetna profesorjevega značaja, Ehrlich - prijatelj in dobrotnik ne samo revnih študentov, temveč revežev sploh.

Kot tajnik Vincencijeve konference za akademike sem imel priliko do temeljev spoznati vso umičujočo duhovno in fizično budo slovenskih akademikov. Videli sem, kako malo pažnje je slovenska javnost posvečala temu problemu. Predobro se spominjam vseh gigantskih borb za akademske domove in menzo, in če se je kdo žrtvoval za potrebne, še več, sebi pritrjal, da je oblekel reveža, jestil to Lambert Ehrlich. Spominjam se, in to ni bila epizoda, pač pa le preveč pogosti slučajji: pride akademik s prošnjo k profesorju; profesor da "vista buena" in ga napodi tam v drugo nadstropje šenklašvega župnišča.

"Toda gospod profesor, blagažna je prazna, saj nimamo notri niti pare", tako sem moral le premnogokrat ugotoviti. A on: "Gospod P., trenutek, izvolite priti k meni." Pa sva šla s prosilcem ponovno k profesorju. In potegnil je denarnico in dal. In o tem nisem vodil blagažniških knjig, sploh jih ni vodil nihče, razen Vsemogočnega!

In pri takih dejanjih sem pa spoznal v Ehrlichu nesebičnega in pravega posnomovalca sv. Vincencija Pavelskega.

O dr. Ehrlichu kot narodnjaku in rodoljubu, sploh kot Slovencu iz skale izklesanem, trdnem in odločnem, bodo gotovo še pisali široke razprave. Naj omenim, samo en doživljaj, ki sem ga imel s pokojnim profesorjem, in ki bi se ga drznil, Bog mi odpu-

sti, primerjati z onim svetopisemskim ko Kristus joka nad Jeruzalemom in nad svojim narodom.

Bilo je o Vseh Svetih leta 1940, Dr. Ehrlich je dobil v roke dokumente o zločinski pogodbi med Hitlerjem in Musolinijem o zamenjavi narodnih majščin, in ta peklenska namera naj bi zadela tudi Slovence v Kanalski dolini, to se pravi najočje domovine profesorjevo. Da, in takrat, in edino takrat, sem videl profesorja jokati kot otroka. On, ki je imel voljo, da bi gore prestavljal ni mogel zadržati v svojem asketskem telesu solza sočutja in ljubezni do svojih. In takrat me je prosil, ne kot vsačeljski profesor, mene ubogega bruca - bil sem pač eden zadnjih, ki je še ostal v Ljubljani - da bi odložil potovanje na drugi dan in mu pomagal tipkati spomenike in proteste, ki jih je sestavil in naslovil na vsemogoče merodajne državne in moddržavne instance.

Človeč bi bilo govoriti o tem, kako se je dr. Ehrlich pokazal nesebičnega Slovenca ob času bogunstva iz Gorenjske in Štajerske. O tem bi lahko pričali ne samo jaz, temveč tudi še precejšnje število onih, ki jim je bila kruta usoda enako sovražna.

In kdo izmed stanovalcev Cirilovega doma bi pozabil na "Lamo". Ali nam ni dan za dnevom delil Kruh močnih, Kdo se ne bi spominjal prijaznih budnic: "Vstanite gospod X, in pridite k sv. maši. Danes bom naševal za Vas." Kako lepo je znal prerasati življenjske svetnikov, priklicati njih aktualnost in ustvariti zaupanje v njih priprave. Morda šole danes ob spominu na tiste dni vidim, kako fino in sprejemljivo ter dovzetno je znal približati vsako pobožnost morda večasih zaradi mladostne brezbriznosti nekoliko hladnemu fantu. Kako je znal navdušiti za molitev svetega rožnega venca. Kako lepo je znal spraviti v sklad opravljanje večkih vaj in dolžnosti z mladostno živahnostjo in študentsko razposajenostjo.

Malokdo je tako tesno povezano živ. el s cerkvenim letom kakor ravno pokojni profesor. Kolikokrat nas je zbral, takole po kosilu par fantov in nas vodil, zdaj na Karmel na Solu, zdaj na Grad, zdaj k frančiškancem, zdaj v stolnico. In kolikokrat se je s fanti zatekel v izbo in z njimi molil rožni venec. Molil ga je za stvari, ki so se človeško gledano mnogokrat zdele brez rešitve; a on je molil. Molil ga je v zadregah, molil v kritičnih trenutkih, molil v veselju - slutitka vsako stvar še tako samo človeško je znal izročiti Bogu. Kolikokrat je dejal: "Gospodje akademiki, bodite oprezní! Strašna nesreča, se mi zdi, da prihaja nad slovenski narod. Z naravnimi sredstvi katastrofe odvrniti ne bo mogoče, zatečimo se, prosimo, zahtevajmo od naboške diplomacije, ki ne pozna zahrptnosti in zvižajo, da nas reši, in ohrani še dalje naš narod, da bo mogel izvršiti nalogo, ki mu jo je Vsemogočni naložil od početka."

Ves pa je zaživel, kadar je mogel prebiti urico prostega časa med pevci. Njegova najljubša pesem je bila: V Šmihol'pa 'no kajžico 'mam, od božičnih pá'ona - Glej zvezdice božje. Nič rad pa ni slišal Svete noči, dejal je, da je nemška.

Prav gotovo pa mi ostane najbolj v spominu oni strašni prizor 26. maja 1942. Po običajni vsakdanji maši, ki jo je daroval profesor tudi ta dan v svoji najljubši kapeli Cirilovega doma, smo šli še skupaj do obednice Ljudsko kuharje. Tam smo se poslovlili: mi zajtrkovat, on pa predavat v Alojzajevišče. Ošel je vspomniti akademika Rojca. In ni bile tega par minut, zaslišimo strel, in že priteče v obednico neka akademikarka ter ihtoče spravi iz sebe: "Ehrlicha so ustrelili, tu spodaj pred Ljudsko kuhinjo." Kot v omotici smo zdrveli na Stroliško ulico in res videli tam ob zidu omahnje ni trupli profesorja in Rojca. Približali smo se, a že ni bilo življenja v njih. Iz prestreljenega srca, ki je tako krčevito ljubilo slovenski narod, je brizgala v curku še vroča kri, kričoč ne morda po maščevanju, temveč kvaška k nebu je hitela proseč kakor Kristus na Kalvariji: "Gospod odpusti jim, saj ne vedo kaj delajo."

In ko bi mogel opisati vse pretresljivo ganljive prizore, ki sem jih videl tedaj ob na tleh razprostrtem profesorjevem truplu. Novica o zločinu se je kakor blisk raznesla po mestu. In ljudje so kar romali na mesto zločina, da bi se na lastne oči prepričali o grozni novici; kdo bi pač mogel verjeti, da bi se sobratova zločinska roka tako daleč spozabila!

Videl sem onemoglo ženico z grajske kolonije, betežno sluškinjo, semeniščnike, akademiko, dijako. Kakor živ protest so se zbrali. Kakor da bi hoteli dati pokojniku še zadnje naročilo, da ga ponese k Bogu: "Gospod, Bog vojni trum, ne sodi nas po naših zaslugah, temveč usmili se nas zaradi žrtev naših sobratov. Daj, Tě prosimo, ljudem streznjenjo, daj da zapeljani slovenski narod spozna svojo zablodo, Gospod vsemogčni, prosimo Te za zdravo pamet."

In ko sem videl kako je uboga ženica pomočila beli robec v svežo pokojnikovo kri, takrat mi je v duši reklo: Niso ubili le duhovnika, velikega Slovenca, človekoljuba in

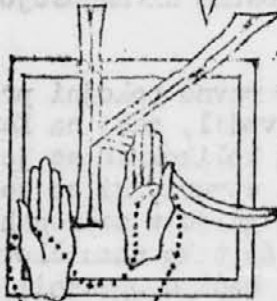
znanstvenika, pač pa več - ubili so svetnika. Ehrlich je mučenec za vero in slovenstvo."

In ko danes obnavljam v spominu vso zgodovinsko zadnjih let, in mi vsa doživetja brzijo kot filmski trak pred duševnimi očmi, se vendar kot zvezde vodnice spomini na pokojnega dr. Ehrlicha. Spominjam se onih brezskrbnih dni in noči v taborskih gozdovih, kjer sem že napravil obračun s tostranskim življenjem, spominjam se k pastrofe v Ižnem Lipju - a spomin na pokojnega profesorja, novam priznava, mi je še vedno narekoval pravo odločitev.

Dasi je bila bridka, nenadomestljiva izguba profesorjeva smrt, vendar smo smemo upati: imamo pri Bogu priprošnjika, zagovornika in branilca, ki nas nikoli in nikoli ne bo pustil na cedilu v borbi za pravico in resnico. Dolžnost nas, ki nam je Bog podaril to dobroto, da smo srečno prebredli vrtnice in nevihte vse do današnjih dni, pa je, iskreno in zaupno se zatekati k Vsemogočnemu, da čim prej dovolji postarati velikega profesorja na oltar. In da bomo tako Slovenci imeli prave Gedoone: Ehrlicha skupno s Slomškom in Barago zastopane v nebeškem parlamentu.

F. P. M.

VIDEL SEM ŽIVEGA SVETNIKA

o sem jeseni 1934 kot bruc sedel v klubskih prostorih "Danice" na Miklošičevi cesti, vstopiva dva akademika, katerima sem se uboga brucovska para ponižno predstavil. Ona dva kratko: O. Ž., F. Č. Nisem vedel, ali bi jo brž mahnil ven ali bi se kaj več pomenil z njima. Opogumil sem se in rekel: "Vidva sta borej ona 'zloglasna' študenta, ki držita z dr. Ehrlichom!" "Da, midva drživa z njim. Zakaž pa smatraš prof. Ehrlicha za tako strašnega?" Povedal sem jima, kaj sem slišal že na gimnaziji o profesorju od akademika, o katerem sem pozneje zvedel, da je bil član "Borbe". Tudi letak in brošuro sem bral, kjer je bil profesor postavljen v čudno luč. Seveda je to izviral iz levičarskih studentev. Nato mi Ferko reče: "Ni vredno razpravljati o teh neumnostih in neslanostih. Pridi rajši enkrat k njemu, pa boš sam spoznal, kdo in kakšen je ta človek".

Šel sem, videl sem in - ostal sem. Tako sta me dva "zloglasna" pripeljala v krog še bolj "zloglasnega".

Od takrat naprej sem imel srečo opazovati človeka čudovite narave, poslušati njegove nasvete in biti deležen njegove dobrote. Njegovo zemsko življenje je končalo navidezno poraženo v prahu Streliške ulice, a njegova osebnost, njegova podoba ne bo nikdar ugasnila v srcu onih, ki so ga poznali - bodisi prijateljev, bodisi tujih nasprotnikov. Ne bo pa živel samo v srcih njegovih sodobnikov, ostal bo živ tudi v zgodovini našega naroda, v zgodovini univerze, v zgodovini dobrotelčnosti in drugod. Posebno mesto bo zavzemal v zgodovini strašne in veličastne dobe sedanjih dni. Stal bo med prvaki protikomunističnega boja kot svetilnik v temi.

Ni namen teh vrstic govoriti o velikanskem delu na vsch različnih poljih - od kaplanovanja na Koroškem, mirovne konference v Parizu do delovanja med služkinjami in roveži na Gradu in Galjevici. Mimogrede naj omenim le mnenje ljubljanskega odvetnika in publicista dr. R., ki se sicer v nekaterih stvareh ni strinjal s profesorjem. Dasi ni vedel, da sem stražar, mi je v službenem razgovoru dejal: "Lambert je bil dober možakar. Ga poznam še s Koroškega (dr. R. je bil v pisarni odvetnika dr. Brejca). Bil je zelo pobožen in je napravil za našo (slovensko) stvar na Koroškem več kot vsi drugi. Kjer je bilo treba braniti slovensko stvar, je bil zraven. Z jasno, odločno in prepričevalno besedo, kot je bilo njemu lastno, je razložil in dokazoval svoje mnenje. Skoro več pa je storil s svojim delovanjem med preprostim ljudstvom. Koliko časa je porabil z organiziranjem Marijinih družb, z osebnimi razgovori, sestanki, kjer je gojil in krepil versko kakor tudi narodno zavest".

Nehote se pojavi vprašanje, kje je zajemal energijo, vztrajnost, ljubezen, požrtvovalnost. Kdor je imel priliko priti v njegovo bližino, si ve odgovoriti: Vse to je zajemal iz Boga, iz velike vere in ljubezni.

Kadar sem bral življenjepis kakega svetnika, sem si predstavljal svetnike kot izredne ljudi, skoraj bi rekel nadnaravne, odmaknjene od realnega življenja, včasih celo čudežne. Večkrat se mi je porodila želja, da bi spoznal in videl, kako izgleda dojenško življenje svetnika. In glej, želja se mi je izpolnila. Videl sem živega ...

svetnika, ga poslušati, govoril v njim. To je, kar hočem povedati v teh skromnih vrstah. Morda je zdaj bolj svetovnjega življenja jasec.

Veliko je storil na Evropski na slovenstvo, za študente, za reveže, za pogane, vendar skop, vendar je bil pred hlaškem in lepoto njegovega življenja in značaja. Kromu njegovemu delovanju je bil al življenju po nozji volji, upled, ki bolj prepričuje in dokazuje kot vse priuigo, vsi nauki, nglod, kako bi morali živeti pravi krščanski incoligent, kakor je učil tako je tudi žival. V tem je njegova veličina.

"Dragi moji gospodje, molite, mnogo molite!", nam je neštetokrat čeval. In on: živa in neprestana molitev. Ves karantni čas je bil posvečen molitvi. Že zgodaj pred noč je klečal v kopalni, nasopljon v molitvi. Mladi se muše so ga sdel vedno poduhovljen. Vsako besedo, vsako življenje, vsako stvar, vsakemu je izgovoril in razložil v razumljivo, zbrano, pobožno. V začetku smo prenašali na "Glasnik" in "Ključnik" ker se nam je začelo nase predelga. Toda njegove naslage sv. mise so nam prežale vse svetosti, volično in lepote sv. življenja. Če smo opazovali njega pred oltarjem, smo bili sudi mi zbrani. Po maši je redno še dolgo molil in premišljeval. Kadar koli je šel mimo cerkve, je vstopil in molil. Koliko je na tistem premislil, nihče ne ve. Če si ga srečal na cesti in spregovoril z njim, si mnogokrat opazil, da je prekinil molitev. V izbi ni nikdar izpustil molitve rožnega venca, razen kadar je bil res nujno zadržan. Pozno v noč je zaključil svoje delo zopet z molitvijo. Nikdar p-a njegova molitev ni bila mehancična in raztresena. Bila je velno prava združitev duha z Bogom.

"Dragi gospodje akademiki, delajte, študirajte" - je bil tudi eden njegovih pogostih govorov. In sam? Od jutra do večera je delal pridno kot mravlja. Ves njegov počitek med nočmi je bil kratek odmor po kosilu, ko je navadno prišel v spalnico. Na sredo hod je redno hodil. Saj se je razgibal, ko je hodil obiskovat reveže, ko je hodil po opravkih, na sestanke, na točaje. Okno njegove sobe je bilo še vedno razsvetljeno, ko so drugi že spali ali pa se venčali s zabavo.

"Dragi akademiki, radite se v ponižnosti in pokorščini!" je česče prijazno dejal. On? Učitelj, činovnik, odlični govornik, uglašena nastoja, iz katerega so kar veliko čeno nove besede - vendar natan v vseh letih, kar sem ga poznal, niti enkrat opazil, da bi se kdor koli pomislil s svojimi odlikami. Hodil je preprosto oblečen, ogrnjen v svojo veliko palerino, odličanjal vse posvetne in cerkvene časti, nikdar se ni rinil v ospredje. Ni pa odklonil, ko so ga prišle prosit služkinje, da bi jim pomagal in jih vodil. Vsakemu nadrejenemu je bil otroško pokoren, ne iz strahu ali šibkosti, temveč iz čestitnega prepričanja, da je tako pravilno. Škofova beseda je bila zanj sveta, da ne govoriti o neimorni pokorščini do sv. Očeta.

"Dragi moji gospodje, ne bodite sobični, pomagajte drugim, ki so v stiski!" Kako je sam to izpolnjeval, o tem bi lahko dolgo govorili. Vsa leta sta jedla dva ali celo več akademikov z njim pri isti mizi. Precejšniji del plače je stalno dajal Vinconcijevi konferenci za akademike, koliko je daroval za reveže na Gradu, v Galjevici in drugod, ne more nihče ugotoviti. Urši je večkrat tožila, da gospod nimajo skoro nič perila in samo dve obleci. Pa ne mislite, da je bil skop, da si ne bi kupil. Nikakor! Primer: Na stonovnjem pred stanovanjem ga je srečal raztrgan in napol bos revež. Prosil ga je za kako obuvilo. Profesor trenutek pomisli in reče: "Pojdite z menoj". Šla sta v predsteno. Urši, prinesite mi čevlje! Sezul je skoraj novočevlje in jih dal revežu, sam pa je ostal stari, ki jih je prinesla Urši. "Lažje nosim stare, ker so že raznošeni", je bila edina opomba. In zopet je imel samo on par čevljev.

Pred leti je imel na razpolago večjo vsoto denarja (Zdi se mi, da je bila dodižina od deda). Niti na um mu ni prišlo, da bi to uporabil za svojo udobnost. Nekaj časa se je ukvarjal s mislijo, da bi kupil neko hišo na Mestnem trgu, ki je bila na prodaj in bi jo preuredili v "Stražarski dom" (bilo bi treba najeti še nekaj posojila). Ko je umrl, je bil popoln berač. Kam neki je šel denar? Saj ni pil, saj ni hodil na zabave, ni hodil na redne dneve "seje" v Unionsko klot ali v kavarno. Kam neki, ko je bilo toliko lačnih študentovskih žolodcev, toliko raztrganih revežev, toliko starih, izmozganih služkinj na cesti, toliko potreb v misijonih.

Ko so se l. 1941 stekale množice ljudstva in inteligence iz Gorenjske in Štajerske, je začel takoj misliti, kako bi se dalo revežem pomagati. Sprožil je akcijo in povabil vse one, ki so imeli več služb, da bi postranske službe odstopili beguncem, ali da bi odstopili vsaj dohodek teh služb, če že mislijo, da so nenadomestljivi na vseh mestih. Ker sam ni imel nikakih stranskih dohodkov (razen kakke nagrade za pisano besedo), je sklonil, da bo dal v ta namen 1/4 ali 1/2 plače, ne vna več natančno. Končno je vseeno, saj je itak vse, kar mu je ostalo od skromnega življenja, dal drugim. Na povabilo sta se odzvala samo dva.

Ko se je dr. B. odpravil prvič na obisk v Srbijo, je bil zopet prof. Ehrlich oni, ki se je spomnil, da potrebujejo izgnanci podpore. Letal je po Ljubljani, da je nabral nekaj denarja, ki ga je dr. B. nesel v Srbijo.

K tej profesorjevi socialni potezi lahko mirno rečemo: Če bi bili vsi ljudje taki ali vsaj približno taki, bi ne bilo na svetu revščine, ne bi bilo socialnih vprašanj, ne razrednih mrženj. Dobesedno je izpolnil Kristusov nauk: Prodaj vse, kar imaš, razdaj ubogim in hodi za mano!

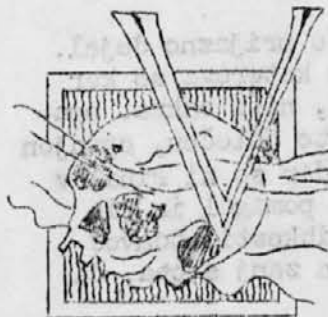
To so le drobci iz njegovega življenja, to so le posamezni kamenčki, iz katerih je sestavljen prekrasen mozaik profesorjeve podobe. Kdor ni imel sreče, da bi ga osebno poznal, mogoče včasih misli, da se včasih pretičava, ko sliši samo dobre stvari o njim. Pa ni tako! Še premalo govorimo o njem, še premalo obnavljamo njegovo duhovno podobo. Vsakomu lahko še sedaj, ko tolesno ni več med nami, svetuje, vsakoga potolaži, vsakomu da poguma. Ko te tarejo skrbi, pomisli na pokojnega profesorja! Koliko skrbi je imel, vendar ni nikoli obupal; zaupal je v Boga in s podvojenim delom premagal težave. Ko te ljudje mogoče napačno sodijo, te karivično napadajo, obrekujejo, razširjajo laži o tebi, tedaj se spomni spet na profesorja. V kakšni meri je bil on deležen vsega tega. A ni vračal po geslu: zob za zob. Molil je zanje in jim skušal dobro storiti. V njem ni bilo sledu sovraštva. Edino, kar je sovražil, je bil greh.

Kadar potrebuješ kak nasvet, kadar promišljuješ, kaj bi napravil, tedaj se skušaj zamisliti, kaj bi napravil na tvojem mestu profesor in gotovo boš zadel pravo pot.

Gospod, usliši našo molitev: da bi Ehrlicov duh živel v nas!

Janez

SREČANJE

Isoki stolpi debelih misalov in brevirjev so se prijazno pogovarjali s sencami, ki so se vsipavale v ozko obednico s sive stolnišne stene nasproti okna. Sedeli smo tam molče, saj nam je bila edveč lastna prisotnost. Kasneje sem večkrat primerjal tisti sestanek z apostolskim zborom pred prihodom sv. Duha. Začuden sem poslušal mladega jurista, ki je tako "nepremišljeno" udeležal v zasedo. Od časa do časa se je nerodno premaknil stol, oboknica se je očila in zrak je postajal težak. Pogledi so vse pogosteje konali do vrat. "... ko bi se mogel dotipari do njih in se neslišno izmasti. Saj ima v mnogem prav pravolasi jurist, pa vendar... in treba nam je edinosti, in." Mojstrski govornik je občutil to figovstvo in nerazumevanje. Sijajno podprti dokazi so izgubili barvo in govor mu je izzvenel v prazno frazo.

Podrsavanja po razdrapanem parketu so že željno prosila za rešilni "adijo", ko je vstopil iz sosednje sobe duhovnik. Oči so se mi ustavile na obrazu. Jedno sem mogel ugotoviti, v čem se razlikuje od ljudi, ki so se jih srečaval na cesti, je sprogovoril: "Jutri je 1. december. Pojdite v šolo in protestirajte proti stavki! Jaz grem na univerzo, vedno sem bil proti komunizmu in danes ne morem biti drugačen. Pisali so mi, da me bodo ubili. Nesročneži ne vedo, da mi bodo napravili samo uslugo. Saj vedno prosim Boga, naj mi nakloni milosti, da bi mogel umreti zanj mučeniške smrti". Nekaj je zagorčelo v njegovih s črnimi obrebljenih očeh in zdelo se mi je, da je belina njegovih las in visokega čela vzdrljala mrak in pregnala bojazen. Mladi jurist se je nasmožnil. Naslednji dan je poševica neustrašeno udarila ob večino.

Nikoli nisem več slišal profesorja, zato so se mi toliko bolj začrtale v dušo te po svoji skromnosti tako velike besede. Kasneje sem večkrat videl fante, ki so razgajali svoje prsi vzdikajoč: "Streljajte!" Nisem se več šudil, vedel sem za vse njegovega poguma. In mi, ali kdaj morda omejila profesorjev spomin na zaprašeno sliko, ki nam vrti nad pisalno mizo...?

NAJIN ZADNJI RAZGOVOR

Pred očmi imam ono kapelo v tretjem nadstropju Cirilovega doma, kjer je pok. profesor vsak dan daroval sv. mašo v nerednih in nevarnih časih točno ob 7^h zjutraj. Ne vem, ali je tudi oni terek potrkal na vrata kaknega zaspanota s prijaznim nasmehom in vendar z nevidnim ukazom, da ni bilo moči odreči: "Pojdite k maši, gospod, prav danes bom za Vas maševal", je bil njegov pozdrav. Ne bom trdil, da so bili prav vsi oni dan pri maši, vendar več kot večina gotovo, saj so me že prejšnji dan prosili, da bi jih med mašo spremljal pri njihovem petju. Bili so to fanjto Nejc, Peter, Porne in drugi, ki so radi prepevali. Bil sem takrat v Ljubljani kot čisto novi "turist", ki je imel priliko videti vse razdejanje, ki se je pravkar začinjalo po Sloveniji.

Nekaj dni preje sem se razgovarjal s profesorjem o teh res poročih vprašanjih, tako da sem imel priliko v kratkem razgovoru spoznati veličino profesorjeve osebnosti. Že kar nič se nam niso zdele grozne novice, če smo slišali, da so tam požgali nekaj vasi ali pobili vse moške. To so bili že vsakdanji razgovori. Tako smo tudi ta dan začeli s topo vdanostjo in pripravljenostjo na vse. Vendar smo med mašo še enkrat zapeli one povsem preproste in vedno tako naše cerkvene pesmi in končali z "Marija pomagaj nam v vojskinem čas'..."

Dobro se spominjam, kako je profesor ves navdušen nad našim petje takoj prišel za mano iz kapole in mi razložil svoj program. Tudi Rojca je bil prisoten. Jasna je bila njegova beseda, tako da ni bilo treba dolgega razgovora. "Krasna ideja, Vi boste prišli stanovat sem v dom in boste pri naših mašah spremljali petje s harmonijem". Nič se nisem izgovarjal, saj to je bila zame resnično čast. Vedno poln novih načrtov ni izgubil nobene prilike, kako poživiti študentom skupno družabno in cerkveno življenje. Vrnil se je nazaj v kapelo, da se je zahvalil za opravljeno sv. mašo.

Zadovoljen sem se tudi jaz podal na coto, saj sem bil prav za prav brez pravega doma. Kmalu sem, ne vem po kakšnem potu, srečal kolego Staneta v Wolfovi ulici, ki me je prestrašen ustavil: "Ali že voš, kaj se je zgodilo? Profesorja so ustrelili". Po pravici povedano, ga nisem razumel - še potem ne, ko mi je drugič ponovil. S težavo mi je dopovedal, kje in kako. Takoj sem se vrnil na Stroliško ulico, kajti hotel sem se sam prepričati. Zdelo se mi je nemogoče. Res sem prišel na ono usodno mesto, Tam je ležal s prestreljeno glavo, obrnjeno proti nebu. Njegov talar ga je veličastno odeval, noge je imel obrnjene proti cesti in pod glavo je imel mlako krvi. Nanosili so že kup rož. Nabralo se je že mnogo študentov in molili smo rožni venec. Bog mi ne bo štel v zlo, če sem z nokim gnevom stisnil rožni venec in jim sledil. Najraje bi takoj udaril - toda jasno se mi vstale pred očmi profesorjeve besede, ko sva govorila nekaj dni pred tem prav o teh vprašanjih: "Ali ne veste, kaj to pomeni, tega si ne smemo dovoliti, poiskati moramo drugo pot in drugo, boljše rešitev". Jaz sem bil seveda preveč zahteven tisti dan. Jasno se je videlo, kako išče on ono posebno rešitev, saj se ni nikdar odpočil od dela. Bog ga je za vse to delo obilo poplačal, da ga je ovenčal z mučoniškim vencem.

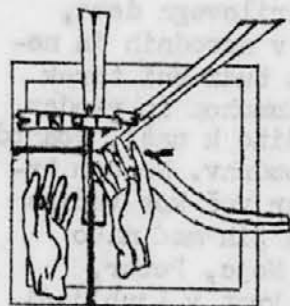
Takrat je imel samo onega spremljevalca s seboj na potovanju k večnemu Sodniku Rojca. Tudi mnogi izmed zbranih okrog njegovega trupla bi se mu bili radi pridružili. Nekaterim je to nagrado tudi izprosil. Na ta način je povečal število svojih na oni strani.

Vedno smo čutili njegovo prisotnost, saj profesor ni nobenoga zgrešil, vsakega je znal poklicati po imenu. Zato moramo biti trdno prepričani, da nas ne bo zgrešil.

Tako sem imel priliko kot eden zadnjih spoznati velikega človeka. Saj je vse svoje napore žrtvoval za izboljšanje položaja ne samo študentov, marvoč vsakogar. Ni se dal oplašiti. Tudi njegova smrt je bila onaka največjemu junaku sredi borbe. Prvi je bil, ki je neustrašno pokazal, kako je treba svoje in svojo domovino resnično ljubiti. Postal nam je živa luč, da smo mu mogli slediti. Mogoče je danes borba še bolj nevarna in bolj napeta. Pa profesor nas bo še potreboval in tudi mi njega. Vedno bolj jasno postaja namreč, da je mogoče probleme ugodno rešiti samo s čudeži. Dokler bo njegov duh tako močno živel med nami, se nam ni treba bati bodočnosti. Znova in znova bomo prihajali k njemu in dobivali novih navodil in moči.

F. V. I.

"MOLIMO, DA SPREGLEDAMO ZASLEPLJENI"

do je ta duhovnik, čigar fotografijo hočejo vsi?" se je čudila fotografinja, ko smo drug za drugim naročali povečavo profesorjeve slike. Zares, nisem še znal 50 španskih besed, že sem odšel v mesto, kajti hotel sem ga imeti tudi jaz v svoji sobi. Še zemljevid Slovenije, ki mu zdaj dela družbo na steni, sem pričel risati iz ljubezni do njega in ne iz domotožja.

In tisti globoki ter osvajajoči pogled, tisti še v trpljenju in smrti bodrilni smehljaj - spremlja težave in borbe, upe, razočaranja in uspehe njegovih deveterih madridskih stražarjev. Poslal jih je v svet, da bi razkričali slovensko tragedijo; da bi govorili o krvi, ki je teklala vero; o idealih narodnjakov, ki jih je vihar izruval in razmetal preko slovenske zemlje. Poslal jih je v tujino in njegova dobrota je z njimi.

S ponosom se ozira na svojega fanta, ki piše tezo o slovenski zemlji; na njega, ki skuša tujemu svetu govoriti o veri naših očetov... Še onim ne zamori, ki se navdušujejo ob mehaniki valovanj, fiziki atomskega jedra ali neomejeni vzročnosti, - saj se zavedajo, da nas more tudi znanost približati večni Resnici...

Da bi govoril o našem Vodniku! Kako neki; še oni, ki so botrovali njegovim prvim borbam v slovenski akademski javnosti, so spoštljivo utihnili, če smo hoteli bruci zvedeti kaj več o mrtvem profesorju.

In nojih srečanj z živim Vodnikom je bilo tako malo. Od tiste Velike sobote, ko sta me v belokranjskih goricah, kjer sem preživljal begunstvo, Polde in Tone navdušila za borbo, ki se je takrat pričela v Ljubljani med Ehrlichovimi fanti in rdečimi izrodki slovenstva; od takrat, ko me je Peter učil, kako se odpro vrata hodnika, ki vodi v izbo - pa do onega usodnega majskega jutra, ko smo v Oražnovem domu zvedeli za strele v Streliški ulici, je bilo komaj časa dovolj, da sem si rahlo vtisnil v spomin njegov svetniški obraz. Prišel je iz svoje delovne sobe z brevirjem v roki in nam novincem govoril o božji Ljubezni, nato pa v pogovoru žalostno zmajeval, ko so mu fantje - čudil sem se, kako da so nekateri že tako domači z njim - pripovedovali o novih zločinih po Notranjskem in Dolenjskem.

"Molimo, da spregledajo zaslepljeni!" in smo molili in se razšli.

In zločinom se je pridružil nov zločin...

Ko je ležal v Akademskem domu, sem zavidal fantu za ponos, s katerim so stražili svojega mrtvega Učitelja. Toda njega nisem doumel. Morda sem zaslutil njegovo veličino tisto polotje, ko sem se - "prostovoljno" vključen v partizanski delovni bataljon - potikal po gorečih kočevskih vaseh in spoznal od blizu vse brezmejno sovraštvo njegovih morilcev do slovenskih in katoliških idealov.

In oživela je v meni tista prisega slovenske mladine na profesorjevem grobu in daj Bog, da več zanrla ne bo!

S. S.

KAJ PA MI DELAMO?

V svetem letu 1950 bo proglašeni veliko število novih svetih in blaženih in sicer 3 svetniki ter 6 svetnic in 2 blažena in 5 blaženih žena. Med temi je 5 svetih in 4 blaženi Italijani, 2 sveta in 2 blažena Španca, 2 sveta in 1 blaženi Francoz. Poleg teh pride še nekaj svetih in blaženih, katerih procesi se bodo zaključili v tem letu, med njimi, kakor upamo, tudi papež Pij X., ki bo proglašen za blaženega koncem leta.

Med novimi svetniki in blaženimi ni nobenega Slovana, nobenega Slovenca. Bilo bi zelo zanimivo obdelati vprašanje, zakaj Slovani in posebno mi Slovenci nimamo kanoniziranih svetnikov. Pravim "kanoniziranih", od Cerkve razglašeni, ker imamo tudi mi brez dvoma v nebesih veliko število rojakov. Nadškof Jeglič je nekoč rekel: "Naše matere so svetnice". In on je dobro poznal naše ljudi. Imamo pa nekaj "kandidatov" za beatifikacijo: Za Barago in Slomška so že zaključeni škofijski procesi. Imamo precejšnje število iz raznih stanov, ki so umrli "in odore sanctitatis", n.pr. nadškof Jeglič, škof Gnidovec, pa s prof. Ehrlichom lepo število mučencev. Bog nam je dal svete može in žene, ali pa smo mu tudi hvaležni za ta veliki dar? Kako drugi narodi delajo za svoje v sluhu svetosti umrle može in žene? Kaj pa mi delamo? Priznati moramo, da malo, skoraj nič! Bog jih bo proslavil, toda ne brez našega sodelovanja. Bog hoče, da jih častimo,

(konec na str.159.)

IZ TISTIHN DNI

Pal je na cesti Svetec, poveljnik straže...
Jeronija Kalin

Ljubljana je oživela!

Bilo je pomladno jutro. Poln vetrič je božal razcevelo cvetje in ga pozibaval sem ter tja, da se je zdelo radovednim človeškim očem, kot da Bog pozibuje grešno zemljo. Z vrha gradu je prihajal ta vetrič. Poln mladostnega nahušenja, poln hrepenenja po življenju je šel med hladne in mrtve zidove prestolnega mesta. Majske sonce je bogato sipalo svoje rumeno-žadečkaste žarke in ogrevalo to, kar je vetrič hladil.

Iz ozkih, sivih in sajastih dimnikov so se tulila oblaki črnega dima, ki jih je jutranji pih pritiskal k tlom, da so kvarili barvito sliko ljubljanske pomladi. Na ulicah je bilo vedno več vrveža. Bližal se je čas dela in začetek pouka. Mladina je hotela pokazati, da je ona up naroda in naglica - sreča bodočih dni.

Na suhi voji košatega kostanja sta grulila golobčka, in izpovedovala drug drugemu ljubezen. Sončni žarek ju je ožarjal, da sta bila še bolj očarljiva, še bolj ljubka. Lastavice so se poredno spreletavale z višin v pičine in zopet nazaj v višave in šalji-vo stresale nedolžne belo-črne glavice. So prišli trenutki, ko jim je jutranji pih prinesel polno krdelo mušic, zato so tako veselo prepevale svojo jutranjo poskočnico in se veselile srečnega življenja. Mladina je z nasmehom na ustih, z ljubeznijo v srcu in v veselih in naglih gibih ponazarjala hrepenenje po brezskrbnem življenju.

Božja dekla smrt pa se ni dala prevzeti od lepote majskega jutra, ne od hrepenenja narave in ljudi po lepšem življenju. Kruto je zamahnila s svojo koso in udarila v ta jutranji mir.

Odjeknili so smrtonosni streli!

Preko jasnega neba se je pripodil teman oblak in zagrnil žareče sonce kot bi hotel povdariti vso gnusobo človeka, ki je v tem trenutku pozabil na svoje dostojanstvo in se suženjsko predal tuji ideji.

Na Streliški ulici je omahnil profesor Ehrlich. Njegovo svetniško telo je negibno obležalo na tleh z razprostrtimi rokami. Siva glava, ležeča v lastni krvi, je bila obrnjena proti Gradu in z odprtimi očmi je gledal ravzgor, kot da mu je ta trenutek Vsemogočni odgrnil zastor prihodnosti. Tik nad desnim očesom je zevala rana in iz nje je curkijala nedolžna kri, zalivajoč mu desno oko. Mrtvo oko je takrat videlo vse strašne dni, videlo vse padle, zrla vse mučene in gledalo svoje fante, ki bodo ponesli v širni svet ideje. Biti stražar božjih in narodnih svetinj.

Takrat je cerkvena ura pri sv. Nikolaju mogočno udarila osemkrat. Istočasno sta mu odgovorila sv. Peter in sv. Frančišek, z zamudo je pohitel sv. Jakob. Otožno, morda malo sramežljivo je oznanila osmo uro sv. Uršula in vjam v daljavi je odklenkal sv. Krištof. v. Jožek pa je molčal. Pogreznil se je v še večji molk in molil, gorečo molil za spreobrnjenje zavratah grešnikov in zapeljancev.

Bil je to veliki dan!

Ob mrtvem truplu je klečal jezuit s sveto Popotnico na prsih. Iskal je znamenja življenja na profesorju in preko trpečih se rok mu je drsel rožni venec.

... ki je za nas krvavi pot potil ...

Kaj pa mi delamo? (konec)

kličemo na pomoč, da bi jih proslavil s čudežij. Rekel bi, da jim moramo dati priliko, da stori Bog čudež po njihovem zagovoru in tako pred Cerkvijo izpriča njihovo svetost. In kaj delamo v tem oziru - ali kaj smo že storili? Tu si moramo vsi izprašati vest ter začeti resno in sistematično delo, ki ne bo samo v čast našemu slovenskemu narodu, ampak tudi v veliko duhovno korist.

P. Anton Prešeren, S.J.

Kristus je trepetal, predno je odšel na trnjevo pot. Ta njegov trepet je začutil tudi profesor. Hotel mu je odvzeti breme križa in je zato hrepenel po daru mučeništva, hrepenel po jutru, ko bo mogel darovati poleg nekrvave še svojo krvavo daritev. Sv. Duh je uslišal to jutro njegovo vročo željo.

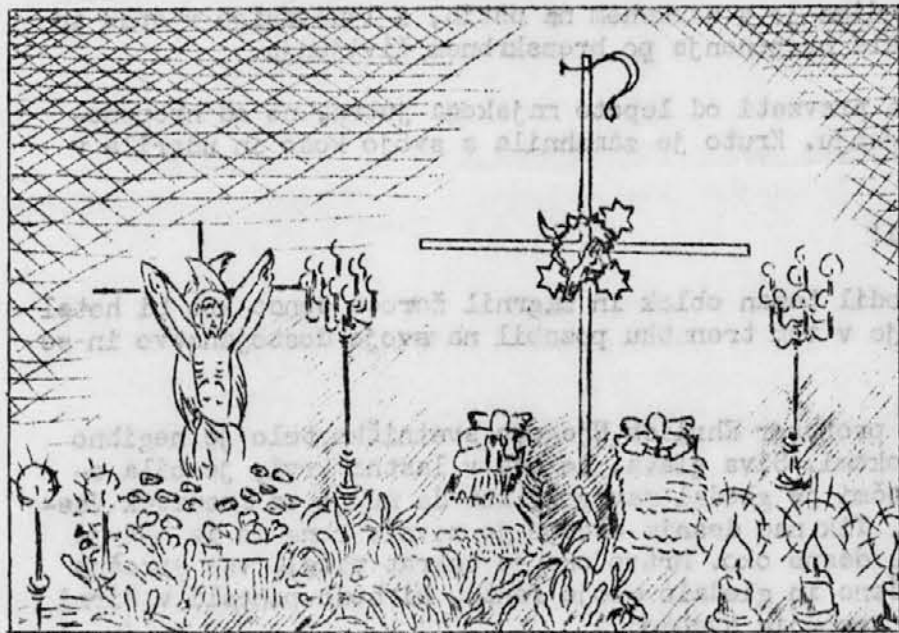
Profesorjevi fantje so prvi prihiteli in zrlí v krvavi, a poveličani profesorjev obraz. Boječe so odgovarjali patru, ki je vodil molitev za pokoj njunih duš. Morala so šele ta trenutek doumeli skrivnost rožnega venca, morda, kdo ve?

S solznimi očmi so odgovarjale molitvi služkinje. Njih gospod leži na tleh, s prestreljeno glavo in nihče več se ne bo brigal zanje, nihče več jim ne bo dajal duhovne tolažbe.

Dva svetova sta se zgrnila ob mrtvem profesorju. Svet bodoče inteligence in svet najbolj zastavljenih deklet - služkinj. Obema pa je bil oče in vodnik on, ki je to jutro pokazal, kaj zmore vera v Vsemogočnega. Njegovo mrtvo obličje je govorilo o veliki ljubezni, ki je imel do svojih fantov - stražarjev in do svojih deklet - služkinj. Akademik in služkinja sta tavalá v svoji revščini in obema je bilo treba pokazati Njega, ki je vir Resnice in Ljubezni. Profesor je dobro vedel, da bo katoliški akademik spreobrnil Almo mater in katoliška služkinja ponesla božjo ljubezen med slovenske družine.

Iz molčečih ust pa smo razbrali njegovo veliko oporoko: Vztrajati v veri in ljubezni do Boga in naroda!

Dvorana Akademskega doma je vsa odeta v črnino. V ospredju spi nevzdravno spanje naš Učitelj. Bleda svetloba številnih sveč boža mrtvi trupli in pomladansko cvetje jima lajša zadnje urice bivanja na grešni zemlji. Križ, zaradi katerega je moral umreti,

se svetlo blešči, ožarjen od številnih luči. Obraz Križanega, pol svetel, pol temen je videti grozan. Gospod, kdo bo maščevalec tega pravičnega, se v strahu sprašujejo kropilci. Profesor je oblečen v snežno belo albo, odet s skromnim, črnim mašniškim plaščom, d še bolj izstopa svetniški obraz. Njegove žive oči spe nevzdravno spanje. Nič več ne bomo zrlí vanje, ne poslušali njegovih pridig in predavanj, nihče nas ne bo zagovarjal, nihče tolažil, ne bodril.

Nad odrom, tik pod stropom izstopajo iz strašne črnine stisnjene pesti, ki pa

so maščevanje prepustile Bogu in ne človeku. Dvorana je polna akademske mladine. Še nekaj borih trenutkov in za vedno se bomo poslovili od priljubljenega Vodnika.

Takrat som se zazrl v njegovo svetniško obličje. Ni mi bilo dano, da bi črpal življenjsko modrost v njegovi bližini. Toda ta svetniški obraz, te očetovske oči so mi bile dovolj, da som sklenil stopiti med stražarske vrste in čuvati ter stražiti to, kar nam je zapustil gospod profesor.

Bil je to poslednji sestanek z mrtvim profesorjem. Mračna svetloba je razsvetljevala prostrano dvorano. Ko pa so fantje njemu v slovo zapeli: "V Šnihelu pa 'no kaj-žico imam", se je profesor nasmehnil. Ponosen je bil na svoje fante, da ob mrtvem truplu ne jokajo, marveč molijo in pojo. Tako je hoteli Vesele se naj, ki je Vsemogočni uslišal prošnjo in sprejel najvrednejšega kot zadostilno žrtov. Bliskovita prošnje k sv. Duhu je bila uslišana. Straža je žrtvovala največ, kar je mogla - svojega Učenika!

Zadnji skupni rožni venec smo odmolili. Vsako opoldne in vsak večer ga je tako rad molil z nami, a danes ni vodil molitve, danes nam niti odgovarjal ni. Skozi na pol priprto desno oko je gledal in izbiral med svojimi fanti. V svoji daljnovidnosti je z božjo delko smrtjo izbiral nove žrtve in zapisoval je najboljše.

Napočil je trenutek slovesa. Kako naj vsak pove svojemu Vodniku to, kar sam čuti. Počasi smo hodili mimo njegovega trupla, poslednjič zrlí v njegovo svetniško obličje in spuščali v njegov očetovske roke svoj rožni venec. (konec na str. 163)

UTRINEK

dložil sem kovčeg v sobi Cirilovega doma, slokel suknjič in si z robcem otrl razgreto čelo. Glava me je bolela, da mi je v soncu se kopajoči prostor plesal pred očmi. Predmouj okrog mene so v mojih vročinskih očeh dobivali zveržene, vijugaste oblike. Nogo so mi bile kot otrple in s težavo sem se vzdržal pokonci, da mi je Francka prinesla rjuhe. Potem sem kot brez moči sedel na posteljo.

Zunaj nad mestom je trepetal gorak, sončen dan. Zgodnja jesen je dahnila v nebo in ozračje lahno otožno modrino kot neskončne oreben, očem neviden steklen prah. Listje po vrtovih in bližnjih gričih je že spreminjalo barvo.

Sedel sem na postelji in telo mi je grizla žgoča vročina. Pred očmi se mi je bledele, soba se je zibala kot barka na vihnem morju. Omara, miza, postelje, stoli, vse je zajel vrtinec in gnal v divjem vrtežu okrog mene. Prijatelj mi je prinesel v vodi raztopljen prašek. Z drgotajočo roko sem segel po njem, toda oči so me varale. Zadel sem vanj in mu ga izbil izmed prstov, da se je razletel na drobne kosce. Gledal me je pol prestrašen pol začuden.

"Bolani si. - Ali naj pokličem zdravnika?"

- Kaj še? - Le prohladil sem se na vlaku. Bo kmalu prešlo!"

Zohje so mi šklepetali. Le s težavo sem spravil iz sebe teh nekaj besed. Spustil je zavese čez okno, da se je prostor pogreznil v prijeten polmrak, potem je odšel in neslišno zaprl vrata za sabo.

No vem, kako dolgo sem še bledelel v vročici in blodil z motnim pogledom po sobi. Imel sem samo eno željo: da bi zaspal in prespal ves ta strašen ogenj, ki mi je žgal telo. Toda ne! - Zaspati nisem smel! - Kar hitro sredi sončnega popoldneva in dobro vedoč, da me v razdalji le nekaj kratkih dni čaka izpit. Nehote sem se ozrl v kot, kjer je v somraku iz odprtega kovčega rasel kup knjig in skript. - Vse to moram še obnoviti, mi je pobrzela misel skozi možgane. V hipu se mi je zadelo, da prav za prav še nisem prav nič pripravljen in da moram dobesedno preleteti prav površno vse te tisoče strani, če hočem imeti vsaj približen pojem o snovi. Polastil se me je mrzlični strah ob misli, da bi morda padel pri izpitu. Vstal sem in se opotekel proti kovčegu s knjigami.

- Niti minute več ne smem zamuditi, pa naj pride že kar koli. Izpit velja več kot vse drugo.-

Naslednji trenutek sem že sedel pri mizi in si z rokami podpiral težko glavo. Zazdelo se mi je, da je nekdo potrkal na vrata. Nisem se oglasil, toda v naslednjem trenutku sem že slišal prijazen in dobro znani - Dober dan. - Profesor Ehrlich je stal ob mizi in mi ponujal roko v pozdrav.

"Pozdravljeni! - Že nazaj?"

- Da! - Se moram pripraviti na izpit.-

"Kdaj pa imate izpit?"

-Čez nekaj dni.-

"O, imate še časa. - Ali veste, da bo v četrtek izšla prva številka "Straže v viharju" v novem šolskem letu?"

-Že sedaj? - sem se začudil.

"Je zelo važno, da izide že sedaj", je dejal profesor Ehrlich. "Ko pridejo akademiki, mora biti že zunaj. - Ali bi tudi vi napisali kak članek?"

-Bolj težko, - sem odgovoril. -Pripravljam se na izpit.-

"Že, že." - Profesor je bil skoraj v zadregi. - "Izpit je zelo važna in resna stvar. Morate ga dobro prestati. - Toda Straža mora danes popoldne v tisk, če hočemo, da izide v četrtek. Pa še nimamo celotne snovi. Manjka še siceraj cela zadnja stran."-

Umolknil je za hip, kakor da bi čakal na moj pristanek. Toda jaz sem molčal. Videl sem pred sabo samo kupa skript, ki so me še čakali.

"Potrebovali bi kake lepe besede. Mislim, da bi vi to najlepšo napisali. Vi zelo lepo pišete. Imate dar za pisanje."

Uvidel sem, da bom kmalu podlegel. Toda nisem se vdal kar tako.

"Nekoliko sem nerazpoložen danes po potovanju. Ne vem, če bi mogel kaj lepoga napisati."

Profesor se je nasmejal.

"Poskusite! - Boste videli, da boste lepo napisali. Vem, da boste. - Postavili zelo lepo črtico. Ob štirih imamo sejo in potem gre Straža v tisk."

Pogledal sem na uro. Bilo je dve popoldne. Nohote som zgnjal z glavo. - Dve uri, pa napisati skoraj za celo tiskano stran! - Profesor je to opazil.

"Imate še veliko časa. Začnite takoj. Straža mora v četrtek iziti. Je zelo važno, da v četrtek izide!"

Ko so se vrata za njim zaprla in sem ostal sam, nisem vedel, ali naj se jezim ali naj se smejem. Toda obljubo sem moral izpolniti. Le tega nisem vedel, kako. Dve uri časa, pa napisati za celo stran! - In še ta strašna vročina v telesu! - Saj profesor ne ve, kaj zahteva!

Odrinil sem skripta in si pripravil nekaj pol papirja. Sedel sem pred njim morda pol ure, morda več, nešteto krat pomočil pero v črnilo, toda papir je bil še vedno prazen. Misli so se mi plazile po možganih okorno kakor želve. Drugo za drugo sem opustil kot slabo. Že sem se skoraj kesal, da sem obljubil črtico. Hotel sem že odložiti pero in se potem že kako izgovoriti. Pa me je bilo sram, da obljube ne bi izpolnil. - Straža mora iziti v četrtek. Zelo važno je, da izide v četrtek, - sem v spominu slišal profesorjev glas.

Malo pred četrto uro sem oddal ne vem koliko strani, od urve do zadnje vrste počekanih in prečrtanih, da sem se jih sramoval. Bilo mi je končno vseeno, če urednik vrže v koš lepo ali grdo napisane strani. Za tisk tako ne bo, kar som napisal.

Ko sem se drugo jutro napravljal, je profesor Ehrlich potrkal in vstopil.

"Dobro jutro. - Čestitam Vam! Zelo lepo ste napisali črtico. Odbor je bil z njo zelo zadovoljen".

Predno sem mu mogel kaj odgovoriti, je že zaprl vrata in odšel po stopnicah v kapelo.

Izpit sem seveda dobro prestal, v prvi številki Straže v viharju pa je izšla moja črtica. Kadar zdaj včasih brskam po svojih zapiskih iz študentskih let, se vedno ustavim ob njej. In vsakokrat me je sram nerazumevanja, ki sem ga tedaj le promnogo-krat pokazal za stvari, na katere je rajni profesor polagal veliko važnost. Šele zdaj se mi zdi, da sem doumel, zakaj je on neprestano govoril o črtvah za velike cilje. Zdaj, ko ga že osem let krije slovenska zemlja, za katere vero in katoliško izročilo je sam doprinesel največjo žrtev: Dal je zanjo svoje dragoceno življenje.

Tine Duh

DVHOVNEMU OČETV VODNIKU IN MVČENCU

moji sobici na steni ob pisalni mizi visi Tvoja podoba, obdana z ostalimi slikami slovenskih mučencev. Veliki mučenec obdan z mučenci... Samo za hip naj se zazrem v Tvoj obraz. Tvoja črna obleka in črne ozadje, kjer se tako skrivnostno klatja Tvoj svetniški obraz. - Sivi lasje, visoko, jasno čelo z v bodočnost zaskbljenimi očmi. Na Tvojih ustnih pa se odraža kot dahen nasme; zdi se mi, kot da si še takrat čutiš svoj veličastni odhod k Gospodu po večno blažilo.

Le hip naj zaprem oči in poronam v duhu v smoti preči vzmagajočemu soncu. Iz daljine kaže dočle, preko penešin se voda ablaščika. Lot naj me vodi skozi Nemčijo in Avstrijo, mimo razvalin in opustošenja, sledov preteklo svetovno vojne. Tja dalje preko Karavank v deželo raja, prav tje v srce nekdanj tako bole ljubljeno naj se tiho priplazi moj duh, da bo prav nalahno odprl vrata izbe in obrnil kalendar življenja za osem let nazaj...

Tedaj bom zopet videl Tvoj svetniški obraz s sivimi lasmi, z jasnim, visokim čelom. Z rožnim vencem v roki boš stal pred lesorezom - podobo Križanega. Okrog Tebe bodo zbrani Tvoji fantje, slovenski visokošolci. Čul bom zopet Tvoj glas, ki bo prihajal s Tvojih rahlo nasmejenih ustnic: "Zdrava Marija .. ki je za nas krvavi pot potil... ki je za nas bičen bil... Sveta Marija... Sloveskov očenaš za slovenski narod.. Zdrava Marija.. V imenu Očeta in Sina in sv. Duha. Amen." Potem boš pogledal vsakega

izmed zbranih, Pogledal mu boš v obraz in v duhu dejal: "Bodi močan in pojdi po poti, katero sem ti pokazal... Moja ura je prišla... Odhajam... Spremljal bom tebe in vas vse skupaj. Spremljal bom svoje ljudstvo v duhu vse dni in molil pri Njem za vaš blagoslov".

Naslednji dan boš t' zgodnjih jutranjih urah odšel v kapelico Cirilovega doma. Razprostrl boš roke v svojem mašniškem oblačilu in izročal Gospodu svoje ljudstvo, svoje fante. Poslednjikrat boš priklical svojega Boga v podobi kruha in vina na Tvojem tako ljubem oltarju. Zavžil Njega in Ga podelil svojim zbranim. Opravił zadnje molitve in stopil s svetniškim mirom na ulico. Samo nekaj korakov še... Strela morilčeve krogle bodo odjeknili po Streliški ulici. Zopet boš razprostrl svoje raziljene roke; se zrušil in opravil poslednjo, toda krvavo daritev. Poleg Tebe se bo zrušil Tvoj strežnik, ki je stregel pri Tvoji nekrvavi daritvi. Zrušil se bo poleg Tebe, da Ti bo mogel streči še pri Tvoji krvavi daritvi. Dva potočka vroče krvi, naznanjajoč ugašanje dveh življenj, bosta pojila zemljo slovenskega paradiža, ognjenega v črno tenčico. Žalost in turoba, ki je ležala nad to deželo, bo sedaj dosegla svoj pravi izraz. Srca bodo obnemela od žalosti. Ti pa odhajajoč s svojim strežnikom poveličan v poveličanje...

Truma množic z rožnim vencem v roki, s solzami v očeh, se bo vrstila ob Tvojem mrtvaškem odru v Akademskem domu, kjer boš ležal pod znamenjem volikega s trnjevim vencem ovitega križa, z žalnim znakom razprostrte slovenske tribarvnice in grbom, kjer boš sprejemal v poslednji avdienci vse te žalostne množice; pusteč, da se bodo z molki dotikali Tvojega mrtvega trupla in Ti jih boš blagoslavljal poslednjč s svojo mrzlo roko. Sledil bo Tvoj veličastni spreved po ljubljanskih ulicah... Prisega slovenske mladine pred Tvojimi zemeljskimi ostanki na žalah. Zadnji odmovi udarcev kamenja in prsti, udarjajoč na Tvojo krsto... Zrasla bo nova gomila pri sv. Križu, posuta s svečkami in šopki slovenskih cvetlic. Tvoj duh se bo preselil v višave in od tam obiskoval vsakega posameznika, ki Ti je prisegel, da ne bo klonil pred zlom, da boš z njim nadalje prisostvoval nadaljujočemu se križovemu potu svojega naroda.

Izvršil se je veliki in žalostni dogodek nad slovenskim narodom. Zopet obračam koledar življenja naprej prav v sedanjost. Stojim v daljni deželi pred Tvojo podobo - danes kakor vsak dan. Nem strnim v Tvoj svetniški obraz. Tudi žal sem prisego ob Tvojem mučeniškem truplu, da bom sledil naukom, ki si jih vsajal v mojo mlado notranjost in jih izvrševal... Tvoj pogled predira v moje srce, ko Te sprašujem: "Oče in moj vodnik! Ali sem storil vse, kar sem obljubil?" V žalostni sklanjam glavo. Poklekem in se samo s prstom dotaknem Tvoje podobe: "Odpusti mi... Človek sem... Prosim Te samo eno - Daj, izprosi mi pri Njem, da bom mogel od danes naprej, vsak dan, ko se bom vrašal od svojega študija, od svojega vsakdanjega dela, v svojo skrivno sobico pred Tvojo podobo. Da Te bom mogel vsak dan ob vstopu pozdraviti z mirnim srcem in Tvoj svetniški obraz se mi bo lahko nasmehnil in Tvoj duh me bo blagoslovil kot nekoč v izbi, rekoč:

"Pojdi in izpolnjuj, kar sem ti bil naročil, sin moj.

Jaz sem vedno s teboj".

Jakob Planinšek

I Z T I S T I H D N I ...

(nadaljevanje s strani 160)

Gospod profesor, to naj bo spomin na Vas! Rožni vence pa, blagoslovljen po Vaši mučeniški roki, naj me spremlja in v razmišljanju njegovih skrivnosti naj doumem tudi Vašo žrtov. Kot oče ste žrtvovali za nas vse, da bi v Vaši žrtvi, z Vašo krvjo videli zapisano stražarsko pot.

Leta minevajo...

Lik pokojnega profesorja dr. Ehrlicha pa postaja iz leta v leto bolj živ, bolj svetel in bolj svetniški.

Svet gloda s ponosom na kardinala Mindszentyja, z bolestjo piše o trpljenju nadškofa Stepinca.

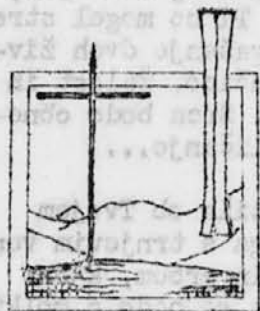
Mi Slovenci pa imamo dr. Ehrlicha, duhovnika, ležečega na tleh v lastni krvi, mučenca za vero in narod.

In kaj poroče na to svet?

TAKO SEM GA VIDEL

"Spada namreč med tiste, ki se ne morejo rešiti drugače, kot da odrešijo istočasno tudi vso množico, KI DOBIVA V NJIHOVEM SMRTELSTVU PO NJIH SVOJO PODOBO".

(P. Claudel, Svileni čevljiček, Iz monologa jezuitskega patra, Prvi dan, 1. prizor)

z svojih spominov na pok. profesorja bi rad osvetlil tri poteze, ki so se zelo globoko zarisale v mojo duhovno podobo našega vodnika. Te so:

- 1) zasidranost profesorja v nadnaravi;
- 2) njegovo spoznanje odločilnosti raznih področij v narodovi kulturi in raznih slojev za oblikovanje družbenega življenja;
- 3) njegova sposobnost družiti povsem svojske osebnosti v delovno občestvo.

I. ZASIDRANOST V NADNARAVI

Za pok. profesorja narava kot taka prav za prav sploh ni obstojala. Ne da bi jo zamenjal ali podcenjeval. Bil je dovolj realistično usmerjen, da je vedel, da gradi nadnarava na naravi, toda bil je tudi dovolj dosleden v svojem realizmu, da je vedel, da je narava po svojem notranjem ustroju in božjem namenu naravnano na rast do nadnaravnega področja, do božjega življenja sv. Trojice in da je ostajanje na zgolj naravnem področju bistvena pomanjkljivost, neizpolnitev božje zamisli ter zgrešitev smisla lovekovega življenja. Zato je pri vseh svojih dejanjih upošteval poleg naravnih vidikov predvsem nadnaravno in gradil prvostveno na nadnaravnih sredstvih. Dobro je poznal nagnenje mladine k zunanji dejavnosti in ga niti ni zaviral, toda nikdar nas tudi ni nenehal opozarjati, da je to samo manj važni del našega prizadevanja za širjenje božjega kraljestva, nakdar nas ni pozabil opominjati, da bo tako del uspelo le, če bo črpalo moč iz našega duhovnega življenja, če si bomo uspene popreje zagotovili z molitvijo in življenjem v božji milosti. Zato nas je neprestano navajal k molitvi, nas ob zglodih sv. pisma štare zaveze navduševal, da smemo in moramo vključevati v svoje molitve vse veliko, pa tudi majhno, kar nam prinaša vsakdanje življenje, osebne potrebe in želje, pa tudi družinske, delo našega občestva, naroda, Cerkve, človeštva. Zlasti nam je priporočal dnevno promišljevalno molitev. Na zgledih Družbe Božje Besede (S.V.D.) nam je dokazoval praktično pomembnost čoščenja sv. Duha, priporočal, naj darujemo v čast sv. Duhu zlasti ponedeljkove maše ob začetku delovnega tedna, navduševal nas je za pogosto, po možnosti dnevno udeležbo pri sv. maši, za pogosto prejetje zakramentov, za dnevno molitev rožnega venca, za nočno čoščenje Najsvetejšega, za duhovne vaje, duhovne obnove, itd.

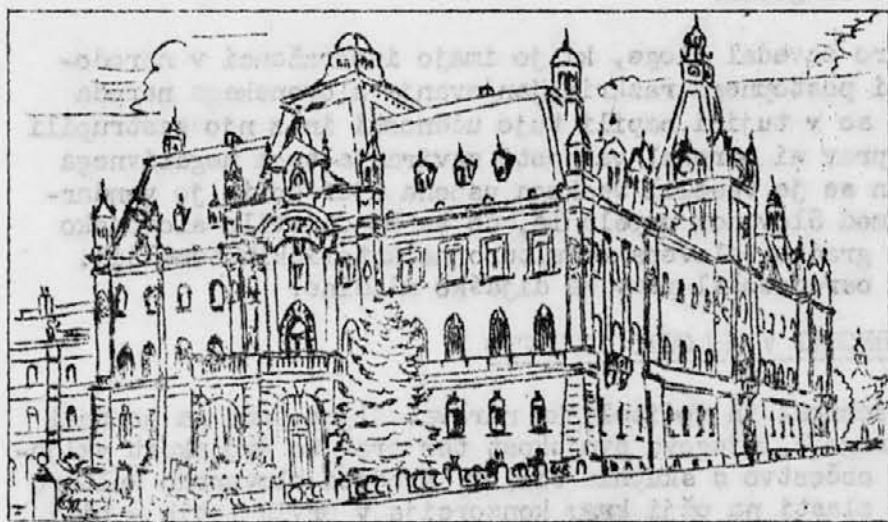
Sam nam je bil seveda v vsem tem zgled. Vse važnejše odločitve je vedno premolil in premeditiral. Včasih se je primorilo, da sta ga krivičnost kakoga udarca in ogorčenost naše reakcije nanj premetili, da je zvečer pristal tudi na nekoliko ostrejšo obliko kakoga stavka v listu. Toda že naslednje jutro me je po maši poiskal z rokopisem, da **sva** vsak ostrejši izraz bistveno ublažila, da ja ne bi koga osebno prizadeli, kaj šele mu storili krivico. Neredko so morali v tiskarni popravljati že za tisk pripravljeni stavki, tako je bil tankovesten.

Vse naše delo je duhovno povezoval s trpljenjem prof. Zoreta, ki ga je bolezen držala leta in leta priklenjenega na posteljo, pri katerem je vsako sredo maševal. Pred važnejšimi odločitvami in usodnejšimi nastopi je našel vedno še toliko časa, da je priporočal naše težave v molitev karmeličank na Selu. Da je s svoje molitvijo pripomogel k varnosti naših inšpitorov, ni treba še posebej omenjati.

Vse njegovo osebno delo mu je narokovala gorečnost za širjenje in utrjevanje božjega kraljestva med ljudmi, za poživitev nadnaravnega življenja v vseh udih Kristusovega mističnega tolesa. Ta duh gorečnosti za božje ga je gnal med pravno ogrožene služkinje, med pravno in gnetno ogrožene reveže. Vse jim je razdejal eno samo do druge sukraje, kakor naroča sv. pismo, marveč pogosto do edine. Niso bili tako redki primeri, da si je moral zadnje dni meseca sposoditi denar pri kakem akademiku, ker je kakome revežu dal zadnji denar, ki ga je še imel. Ta gorečnost ga je napravila za glasnika misijonstva med Slovenci, ta gorečnost ga je gnala zlasti na delo v njegovi bližnji okolici - med akademike in dijake, ki jim je znal biti vse: Moder in nevsiljiv vodnik v osebni rasti, kažipot v znanstvenem izpopolnjevanju, voditelj v borbi s sovražniki krščanstva.

in slovenstva, krušni oče v naših gmotnih stiskah, tovariš v zabavi, posmi, športu.

To nadnaravno usmerjenost je hotel vcepiti tudi krogu, ki se je začel zbirati okrog njega, ko je nekako pred 17 leti s svojim neustrašenim nastopom za nauk Cerkve tudi na družbenem področju povzročil stremenje in ločitev v takrat s komunizmom prepleteneh katoliških akademskih društvih. Preko tega kroga pa postopoma vsemu dijaštvu slovenskemu izobraženstvu in celotnemu narodu. Ko je začel dobivati ta spontano nastali krog fantov okrog prof. Ehrliche tudi organizacijske oblike, smo postavili kot po-

goj formalne pripadnosti našemu delovnemu občestvu za vse sankcionirane verske obveznosti, ki so daleč prese-gale minimalne dolžnosti vsakega katoličana. Isti duh se je postopoma širil tudi v SDZ, pri čemer je izboljševanje močno pospeševalo in lajšalo delovanje kongregacij in DKA. Toda pok. profesor tudi s tem ni bil zadovoljen. V osebnih razgovorih, v duhovnih nagovori na sestankih ter v nagovori pri dnevni in nedeljskih mašah v Cirilovem domu nas je navduševal za več in nas z

osebnim zgledom vlekel za sabo. Minimalizem mu je bil tuj zlasti na verskem področju.

V svojem nadnaravnem gledanju na vse, tudi na najmanjše dogodke dneva, nas je daleč prekašal. Toda nikdar ni pokazal svoje premoči, nikdar se ni dal zavesti, da bi nam avtoritarno vsiljeval svoje gledanje. Tako dolgo nam je potrpežljivo dokazoval, da je tudi z zgolj človeškega, zgolj naravnega stališča nadnaravno gledanje in vrednote-nje življenja najbolj realistično, dokler se niso naši ugovori razblinili v nič.

Ta globoka zasidranost v božjem je oplajala njegovo mnogostransko dejavnost in ji dajala vsebino. Z zgolj naravnim gledanjem ni mogoče doumeti, kako je profesor zmo-gel svoje dnevno delo. Ko sem se nekoč skušal otresti nekega dela, ker sem bil že z drugim močno zaposlen, me je takole razorožil: "Kdor nič ne dela, nima nikdar časa, kdor pa kaj dela, najde še vedno dovolj časa za vse, kar je potrebno".

Pok. profesor bi mogel upravičeno ponoviti za Župančičem - seveda prenešeno na versko področje:

Jaz sem globokih korenin,
vem, da sem svoje zemlje sin,
zato se ne bojim daljin.

II. SPOMENJE RAZLIČNE ODLOČILNOSTI RAZNIH KULTURNIH PODROČIJ IN RAZNIH

DRUŽBENIH SLOJEV

Prof. Ehrlich se je dobro zavedal, da v življenju naroda niso vsa kulturna področja enako odločilna. Poleg poglobljenega verskega življenja, ki naj bi postalo nekaj rednega v življenju vsakega Slovenca, zlasti še izobraženca, je smatral za taki odločilni področji narodne kulture znanost in umetnost.

Cilj profesorjevega dela med akademiki je bil pokristjanjenje slovenskega vseučilišča ne samo v predavalnici, marveč tudi v katedrom. Iz lastne skušnje je poznal moč liberalizma, pozitivizma in framasonstva, ki so imeli v zakupu slovensko znanost in umetnost, ki nikakor ni odgovarjala njih stičniški številčni moči. Mnogokrat se je žalosten vračal s sej vseučiliškega senata, ko je bil priča, da se se izkazali tudi katoliški profesorji pod vplivom tega protikrščanskega srdušja premalo odločni, da bi brez ozira na levo in desno zagovarjali in branili katoliško stališče. Dobro pa se je zavedal, da s samo kritiko ni mnogo pomagano. Edino od pomoč temu je videl v prizadevanju, da se najde med katoliškimi akademiki kader moralno in intelektualno dovolj usposobljenih, ki se bodo zavestno pripravljali na znanstveno kvalifikacijo. Dolgo se tudi taka ustanova kot je vseučilišče ne more upirati duhovni premoči sil, četudi bi bile prisiljene zaradi nenaklonjenosti odločujočih stati nekaj časa izven njega. Zato je iz lastnih sredstev in s pomočjo raznih dobrotnikov pošiljal fante v tujino - na počitniške tečaje, pa tudi na redni študij oz. izpopolnitev. Navduševal nas je za študij tujih jezиков, da bi si odprli razgled tudi v tuje kulture in premagali sicer v naravnih danostih pogojeno, pa zato nič manj kvarno in usodno omejenost slovenskega obzorja. Skrbel je, da smo imeli na razpolago mednarodno časopise in revije in da je dobivala knjižnica Straže dragocene strokovne knjige.

Metafizična trojica Resnice, Dobrote in Lepote je bila vodilo njegovega ocenjevanja slovenskega umetniškega življenja. Kadar je skušal kdo razbiti to troedinost, je uvignil profesor neustrašeno svoj glas. Tudi nas ni zadrževal, če smo kedaj izrazili svoj protest ne samo s pisanjem v Straži v viharju, marveč tudi z demonstracijami. Toda profesor se je dobro zavedal, da bomo s svojo borbo tudi na področju umetnosti uspele, če bomo razvili lastno umetniško ustvarjalnost. Zato nas ni navajal samo na študij problemov, ki so združeni z umetnostjo, marveč je vsako ustvarjalno silo gojil in jo podpiral v rasti. Leposlovna stran v listu mu je bila enako važna kot načelna in literarni krožek mu je bil posebno dragocen.

Prof. Ehrlich se je tudi dobro zavedal vloge, ki jo imajo izobraženci v narodnem življenju. Vedel je, da so bili postopnega razkristjanjevanja slovenskega naroda krivi predvsem izobraženci, ki so se v tujini napili tuje učenosti in z njo zastrupili sebe ter zastrupljali okolico. Čeprav ni odrekal važnosti zaviranja tega negativnega razvoja tudi pri ostalih slojih in se je veselil vsakega uspeha kjer koli, je vendarle vedel, da bo katoliška obnova med Slovenci uspela le, če se bo obnovilo slovensko izobraženstvo, ki bo zopet začelo graditi slovensko kulturo na katoliških temeljih. Zato je pretežni del svojega dela osredotočil prav na dijaško mladino.

III. DRUŽENJE SAMOBITNIH OSEBNOSTI V DELOVNO OBČESTVO

Prof. Ehrlich je bil močna osebnost in voditeljska narava. Kljub temu pa je znal kot malokdo spoštovati osebnost drugega, njegovo svojskost ter prav to svojskost vključiti v med seboj povezano delovno občestvo s skupnim ciljem; graditi slovensko kulturo na katoliških temeljih. Če mislim zlasti na ožji krožek konzorcija v prvih letih - bili smo vsak svojski tip, nezamenljiv z drugim tako po svojem prvenstvenem zanimanju kot po načinu dojemanja in reagiranja - pa smo predstavljali prav s to svojo mnogoličnostjo pod neopaznim vodstvom pok. profesorja močno delovno enoto brez kakršnih koli trenj.

Na enak način je znal pok. profesor uveljaviti svoj vpliv tudi v klubu in v SDZ. V svoj delovni načrt je znal vključiti celo ljudi, ki so sicer živeli daleč izven našega kroga, ki pa so nam mogli kaj nuditi s svojim znanjem ali slušnjami. Neprisiljeno, pa vendar smotрно, upoštevaajoč osebnost in svobodo vsakogar, je znal pok. profesor oblikovati iz nas enoto, kar bo vedno ostal obvezen ideal katoliške vzgoje in katoliškega družbenega reda.

Temeljna ideja - poleg osebnega stremljenja k svetništvu - življenja pok. profesorja je bila nedvomno sooblikovanje slovenske kulture iz verskih temeljev - z lastnim delom in delom kroga mladih akademikov, ki se je zbiral okrog njega. S tem delom je hotel oblikovati naravno okolje vsakogar, duhovno ozračje slovenskega naroda, ki naj bi vsakega podcina v stremljenju po doseganju njegovega življenjskega cilja podpiralo, ne pa ga od njega odvrčalo - kot je bilo doslej. Ker je bilo naše kulturno življenje v veliki meri v razkroju, je naravno, da je bilo treba mnogokrat izraziti nedvoumno negativno oceno, potegniti zmoti in zavestni laži krinke z obraza, braniti Cerkvo pred napadi - toda prvenstvena mu je bila skrb za bolj zdravo rast novega rodu, ki naj s svojim, v milosti okrepljenim ter utrjenim zdravjem premaga gniločo, ki se je nabrala v našem narodnem organizmu.

Že s tem, zlasti pa še s svojo mučeniško smrtjo, je pok. profesor prerasel krog, ki mu je posvečal pretežni del svojih moči. V smrtni uri se je na pločniku še mešala njegova kri s krvjo slovenskega študenta - na mrtvaškem odru je postal svetinja slovenskega naroda - upamo pa, da bo nekoč tudi slovesno razglašeni mučenec in svetnik katoliške Cerkve.

Pokojni profesor je bil naš vodnik prečvsem - da ne bi prejudiciral sodbe Cerkve, rečem samo - kot k svetništvu z vso bridko resnostjo stremeča osebnost. Vse ostale njegove odlike - bistrost duha, daljnovidnost, neustrašenost, ognjevitost besede in doslednost dejanj, bistro oko za potrebe drugih, dejavna ljubezen, itd., itd., - so dobivale svoj čar in veličino iz te njegove temeljne usmerjenosti.

dreš

PROŠNJA uredništva "Naše vezi"

Uredništvo Naše vezi bo še nadalje zbiralo podatke o delu in življenju pok. profesorja dr. Lamberta Ehrlicha. Zbrali bi radi kar največ gradiva, ki bo ob svojem času služilo kot podlaga za sestavo izčrpnega življenjepisa. Zato prosimo vse, ki so pok. profesorja poznali, da nam napišejo poročila o njegovem delu in življenju. Prosimo, pošljite na naslov: Franci Pajk, 41 Sylvan Ave., Toronto, Ont. Canada.

SLOVENSKI VIDEČ IN DRŽAVNIK

Marsikdo se bo začudil temu naslovu. Profesor Ehrlich vendar ni bil poslanec, senator, minister ali ambasador - in kolikor vemo - niti ne zaželeni svetovalac aktivnim politikom. V čem torej je moglo biti njegovo državištvo? Poglejmo, kaj pravijo dejstva njegovega življenja in dela.

Lambert Ehrlich je bil sin Koroške iz tistega njenega južnozapadnega kota, ki je stisnjen med dvojno tromejo - eno slovensko, drugo evropsko. Ehrlichova domačija je v Žabnicah pod Svetimi Višarjami, kjer se stakati dve dolini in en prelaz, preko katerih se snidevajo tri slovenske dežele: Koroška, Goriška in Kranjska. Obonem se ob Sv. Višarjah prerivajo in prelivajo tri velike evropske rase: Germani, Slovani in Romani. Tu so se rodil in odrasel Lambert Ehrlich v hiši - gostilnici ob glavni prometni žili tromejne Kanalske doline.

Lamberta so poslali v gimnazijo v Celovec in zatem na bogoslovne in druge visoke šole v Innsbruck, Salzburg, Rim, Pariz in Oxford. Izšolal se je v odličnega teologa, bistrega misleca in razgledanega evropskega izobraženca. Pri tem se je specializiral v etnologiji, misliologiji in apologetiki ter priučil desetim tujim govoricam. Koroška, Slovenija, Evropa in svet; prakultura, zgodovina in sodobnost; naravna modrost, krščansko razodetje in nadčasna izkušnost katoliške Cerkve - to so bili motivi, vidiki in razgledi Ehrlichove vsestranske aktivne osebnosti.

Koroški je dal svoja mlada leta, ko je kaplanoval v Beljaku in bil za tajnika krške škofije v Celovcu. Po zaključku mirovne konference, kjer je bil član slovenske delegacije, je prišel prof. Ehrlich v Ljubljano, kjer je poslej živel in delal za Cerkve, univerzo, dijaško mladino in domovino. Umrl je kot mučenec duhovnih in življenjskih vrednot, za katere se je bil izšolal, delal in žrtvoval do poslednje velike preizkušnje omikanega sveta, ko se je uničevalna sila komunizma bližala vrhuncu svoje moči in se je že pričela pripravljati za svoj odločilni povojni dvoboj z vsem krščanskim in svobodnim v svetu.

Tako je bilo življenjsko ozadje in kulturni okvir Lamberta Ehrliche, ki ju je izpolnil z izredno pestro sliko svojega dela in zgloda. Površeno opazovale prezre mnogo odtenkov te bogate življenjske slike, ki ni bila nikoli na javni razstavi ter ne zapazi med njimi tistih, ki odsevajo veličino Lamberta Ehrliche kot slovenskega videca in državnika. Ker mi je bilo dano biti posebno blizu zadnjega poglavja tega Ehrlichovega dela in videti prve virove prejšnjih, čutim kot svojo dolžnost, da vsaj nekoliko izpolnim to življenjepismo vrzol o Ehrlichovem življenju in delu sedaj, ko nam je na ruševinah naše narodne usode - razteponim po širnem svetu - ta zglede tako silno potreben. Kolikor dopušča prostor, bom pustil govoriti dokumentom samim in bom z opisom le kratko promostil nekatere važnejše momente, ki so mi poznani kot neposredni priči dogodkov ali pa iz prvih virov.

Po vojaškem razsulu Avstrije jeseni 1918 so se vneli boji za slovensko severno mejo - posebno na Koroškem. A Nemci so se kmalu znašli in napravili uspešni protinapad. Na slovensko-nemških pogajanjih za premirje v Gradcu je bil 22. januarja 1919 sklenjen dogovor, po katerem naj bi neuradna ameriška komisija pod vodstvom polkovnika Milesa obiskala Koroško, da predlaga na podlagi ankete med prebivalstvom začasno razmejitveno črto med nemško in slovensko upravo ter tako prepreči nadaljnje vojaške akcije z obeh strani. Slovenska narodna vlada v Ljubljani je imenovala kot svojega zastopnika in spremljevalca te ameriške komisije Lamberta Ehrliche. Milesova komisija se je izrekla - z izjemo enega člana, profesorja Kernerja - za Karavanke kot razmejitveno črto in to z utemeljitvijo, da odovarja ta črta tudi narodnostnemu položaju in željam prebivalstva. Polkovnik Miles je nesel poročilo o tem osebno predsedniku Wilsonu na mirovno konferenco v Pariz. Prof. Ehrlich pa je šel poročati o delu te komisije opolnomočenemu slovenskemu članu delegacije SHS na mirovni konferenci v Parizu, ministru Žolgerju. To Ehrlichovo pismeno poročilo, ki je bilo podrobno dokumentirano, je bilo edina stvarna protiutež Milesovega poročila predsedniku Wilsonu. Njegovo pomembnost je mogoče presoditi, če vemo, da je prav Milesovo poročilo nagnilo sicer nepoučenega in dobrohotečega predsednika Wilsona v koroškem vprašanju popolnoma na avstrijsko stran. Na podlagi Ehrlichovega poročila pa je bilo mogoče podvzetiv Parizu protiukrepe, ki so končno uspeli vsaj v toliko, da je bil za Koroško odrejen plebiscit.

V naslednjem navajam nekaj odstavkov iz tega poročila ministru Žolgerju, ki kaže, kako večje je prof. Ehrlich izvršil že to svoje prvo državniško nalogo (prevod iz francoskega besedila):

"Moja naloga kot zastopnika vlade v tej komisiji je bila... pomagati pri ugotavljanju želja prebivalstva glede njihove politične bodočnosti. In primeran sem izjaviti, da komisija v tem ni uspela, ker so ji mnogokolnosti preprečile najti resnico...

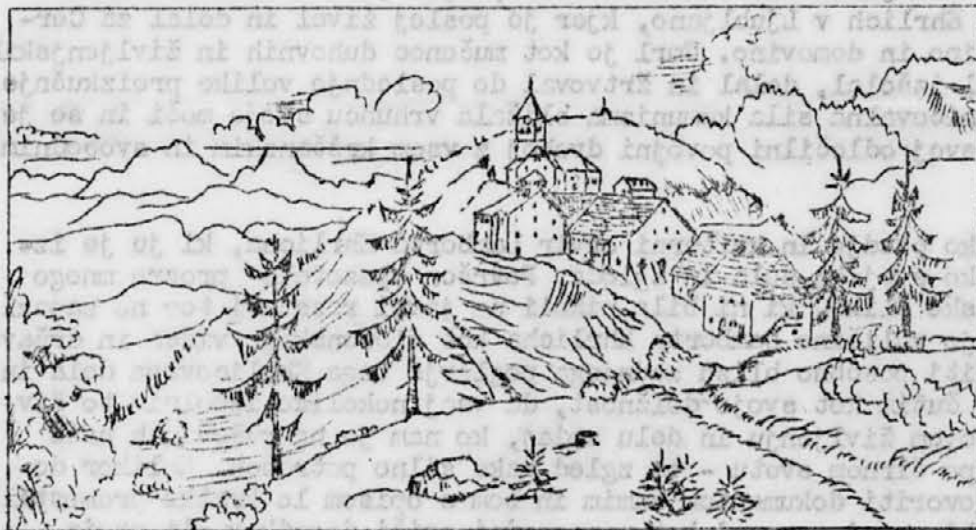
"Anketa komisije je trajala sedem dni na ozemlju, zasedenem po nemških četah, in le dva dni na ozemlju pod jugoslovansko zasedbo...

"Iljub vsemu nasilju, ki so ga izvajali Nemci, so Slovenci v velikem številu manifestirali svoja jugoslovanska čustva. Komisija je obiskale komaj 2/5 slovenskega ozemlja...

"Iz vseh teh dejstev sledi, da komisija ni mogla najti resnice o željah koroških Slovencev glede njihove bodoče usode in da zaključki njenega raziskovanja... ne morejo v nobenem primeru prejediti končne rešitve koroškega vprašanja. V tem smislu soglašam s polkovnikom Milesom, ko je dne 22. januarja izjavil v Gradcu (pogoj, pod katerim je slovenska delegacija na tamkajšnjih pogajanjih pristala na Milesovo komisijo-Op. pisca), da ni namen razmojitvene črte razvežljati podrobnosti težkega etnografskega vprašanja, ker je ta naloga pridržana mirovni konferenci v Parizu in da zato razmojitvena črta nikakor ne bo prejeditvala zahtevam nobene strani".

Prof. Ehrlich je nosel gornje poročilo, iz katerega je tu izpuščena vsa obilna dokumentacija, na katero se je poročilo opiralo, v Pariz, kamor je prišel 15. marca l. 1919 kot član etnografske in zgodovinske sekcije jugoslovanske delegacije na mirovni konferenci. Iz razpoložljivih dokumentov o delu in težavah jugoslovanske delegacije na mirovni konferenci je razvidno, da je bil prof. Ehrlich resnična gibalna sila delegacije v slovenskih zadevah.

V posebno kritičnih trenutkih za slovensko vprašanje - in teh na pariski konferenci ni bilo malo - je prihajal prof. Ehrlich z naglimi, svežimi pobudami in se odlikoval po neomahljivi vztrajnosti. Tako je n. pr. priredil znano dramatično avdienco škofa Jegliča in dr. Brojca pri predsedniku mirovne konference. Zasedel in priredil je neštete apomonic in drugih dokumentarnih spisov ter najraz-

ličnejših sredstev vplivanja, prepričevanja in svetovanja.

Kot primer Ehrlicheve vloge na mirovni konferenci naj tu navedem le en dokument. Pod vtisom omenjenega Milesovega referata in po zaslugi italijanskih intrig je teritorialna komisija mirovne konference že 15. marca 1919 prodložila "Svotu desetorice" v potrditev svoj sklep, naj se vsa Koroška izroči Nemški Avstriji. Jugoslovanska delegacija je za ta sklep točno izvedela šele naja, prej pa je mogla le nejasno doznati, da se je nekaj podobnega zgodilo. Sluteč, da je vsa slovenska stvar na mirovni konferenci v resni nevarnosti, je prof. Ehrlich kmalu po svojem prihodu v Pariz sestavil za našo delegacijo poziv na merodajne zavezniške činitelje, v katerem je naslikal katastrofo, ki preti slovenskemu narodu, če mirovna konferenca ugodí italijanskim, avstrijskim in madžarskim zahtevam. Naj govori ta dokument, ki se bere kot opus tragične pomembnosti slovenskega naroda in njegovega prostora, o Lambertu Ehrlichu v borbi za Slovenijo na mirovni konferenci v Parizu (prevod iz francoščine):

"RAZSULO SLOVENSKEGA NARODA"

"Ako mirovna konferenca ugodí italijanskim zahtevam (meja: Julijske Alpe, Snežnik, Reka), nemški (meja na Karavankah) in madžarskim (meja na Muri), bo slovenski narod -

- 1) tako oslavljen, da bo nezmožen za lastno narodno življenje, in
- 2) bo uničeno njegovo stoletno zgodovinsko poslanstvo.

Ad 1:

A.

(Tu navaja poziv točen številčni pregled slovenskih izgub, če bi konferenca ugodila Avstrijcem, Italijanom in Madžarom)

"Ta izguba bi pomenila dobri dve petini celega naroda. Toliko krvi noben narodni organizem ne more izgubiti, ne da bi izkervavel.

"Slovenskemu narodu bo vzeta vera v življenje. Namesto optimizma, ki je tako bistven za življenjsko dejavnost, ga bo prevzel pesimizem, češ: dočim utinjajo ter zedinjujejo druge narode, pa kosajo in razcepljajo slovenski narodi. Dočim je bilo doslej združenih 97% slovenskega naroda v avstroogrski monarhiji in so mogli tako organizirati vsaj skupen odpor proti uničevalnemu nemško-madžarskemu pritisku, se sedaj deli 40% Slovencev med Italijane, Nemce in Madžare; in to v dobi, ko se narodi osamosvajajo na podlagi narodnostnega načela ter tvorijo narodne države. Zakaj vse to? Na Goriškem in v Trstu so motivi: strateške meje za Italijo; v beljaškem okraju imperializem Nemcev in Italijanov; v celovški kotlini: gospodarski oziri na Nemško Avstrijo. Le en motiv se ne upošteva, ko gre za usodo slovenskega naroda: dobrobit in želje slovenskega naroda samega.

"Poleg pesimizma se bo vjedel v slovensko narodno telo še drugi strup: iredenta. Vse mišljenja, stremljenja, vsa miselnost Slovencev od Karavank do Hrvatske bodo izzveneli v en sam akord: odrešiti neodrešene brate.

B.

"Gorenjska s Kranjem in Ljubljano, kulturno-političnim središčem slovenskega naroda, bo postala klin med Nemci na Karavankah in Italijani na Julijskih Alpah. Z obeh strani bo kranjska kotlina popolnoma obvladana; zemljepisni položaj bo silil Nemce in Italijane do nadaljnjih agresivnih korakov, da si tudi Gorenjsko osvoje od slovenske iredente.

"Karavanke so za Nemce zelo ugodna ofenzivna meja, ker se bregovi proti jugu zložno spuščajo v dolino, kamor nudijo Nemcem preste pot. Proti severu pa so Karavanke zelo strme in brez pravih potov.

"Iz vsega tega sledi, da bo težišče Slovenije potisnjeno proti vzhodu.

"Toda Gorenjska bo mrtva kotlina tudi iz razloga, ker bodo železnicam iz Ljubljane na vseh straneh odrezane glave: Trbiž, Beljak, Celovec, Gorica, Trst. Te naravne prometne žile bodo presekanе.

Ad 2:

"Zgodovinsko poslanstvo Slovencev predvsem v zadnjem stoletju je bilo v tem, da so bili predstraža Jadrana, predvsem proti pangermanizmu. Kot pravokot Trst-Smohor-Svinjska planina se je slovenski narod naslanjal na Jadran in trinajststo let je ta narod branil poslednjo veliko bariero pred Jadranom - Karavanke, do katerih Nemci niso uspeli predrtni. S tem da bi sedaj Nemci prišli na Karavanke, bodo dejansko prej ali slej na Jadranu; druge večje ovire do morja ni.

"Slovenski pravokot, ki je doslej mejil na zahedu na romanski svet, na severu pa na germanskega, se sedaj meče iz tečajev. Obe ti stranici se na utisneta - do Julijskih Alp in do Karavank - in zgodovinske ceste skozi Kanalsko dolino v Italijo, čez Predil na Goriško in v Trst, ki jih je doslej stražil slovenski narod, se izročajo drugemu narodu. Ni dobro jemati naroda tisočletne vodilne ideje.

"Proti Nemcem so vzdržali Slovenci severno mejo v najhujšem boju. Nemci so označevali ta slovenski odpor kot srbo - in ententofilstvo. Čudna ironija, ako izroči Antanta to fronto sedaj Nemcem.

"Koroška je naravna trdnjava (Ture, Karavanke, Kornske Alpe) prvega reda. Doslej smo bili Slovenci soposestniki te trdnjave. Sedaj nas močejo iz te trdnjave - najmočnejše predstraže Jadrana - in jo izročajo Nemcem".

Na prof. Ehrlicha, ki je bil duša slovenske delegacije na pariški konferenci, je padla tudi dolžnost, da spiše zgodovino slovenskega vprašanja na mirovni pogajanjih. Lotil se je tega velikega dela, zbral, obdelal in razporedil vse zadavne vire in dokumente ter jih vključil v obširni rokopis. Naj o tem Ehrlichovem delu in njegovem pomenu govori človek, ki so ga čudna pota usode zanesla v družbo, ki je maja 1942 naročila Ehrlichovo smrt.

"Referat o rokopisu: Ehrlich, Pariška mirovna konferenca in Slovenci

"Delo je zgodovina Pariške mirovne konference, kolikor se je tikala slovenskega ozemlja, in je razdeljeno v naslednje poglavja: Opis nalog mirovne konference s kratke zgodovine slovenske medvojnne politike v Avstriji in inozemstvu; slika to-

žavnega stališča, ki ga je imela naša delegacija na mirovni konferenci; zgodovina bojev na mirovni konferenci za Koroško, Štajersko, Slovensko krajino, Italiji pripadlo ozemlje, pri čemer tvori vsaka izmed teh pokrajin svoje poglavje. Obnavljanje zgodovinskih dejstev je, kolikor morem soditi, do podrobnosti natančno in do celice zanesljivo; opira se predvsem na diplomatske akte, ki so javnosti po svojem največjem delu neznani, na osebne zapiske naših udeležencev na konferenci in na poročila velikih inozemskih časopisov. Knjiga je nujno potrebna slovenski historiografiji, a prav tako, če ne bolj, slovenskemu inteligentnemu občinstvu; to je naravno-vzgojno knjiga, poučna, spodbudna in sposobna, da znatno razširi naše razgleda, poživi zanimanje za naše velike narodne probleme ter nas usposobi, da bolj realno presojamo možnosti njih rešitve. Neobhodno potrebno je, da se rokopis tiska, ali v Matici ali drugod.

(Sledi podrobnejša analiza posrednih poglavij rokopisa)

"V Ljubljani, dne 19. aprila 1932.

Izidor Cankar".

Kljub temu pa, oz. morda prav zato to Ehrlichovo delo ni zagledalo belega dne in je ostalo v rokopisu. Bog ve, če ne bi ta knjiga res - kot je mislil Cankar - tako spremenila misli in volje slovenskega izobraženstva in mladine, da bi se naša usoda v drugi svetovni vojni zasukala v srečnejšo smer. Toda fond - preostanek od vsote za izdatke slovenske delegacije na mirovni konferenci v Parizu - ki je bil določen za natis tega zgodovinskega dela, je svoječasni ban dr. Marušič porabil v druge namene.

Po svojem povratku iz tujine po mirovni konferenci se je prof. Ehrlich posvetil predvsem slovenski univerzi in akademski mladini, pri tem pa opravičjal še polno drugih nalog in dobrih del vsake vrste ter živel življenje skromnega in zglednega duhovnika. To stran Ehrlichove osebnosti pa opisujejo drugi.

V zvezi s predmetom tega članka naj le kratko omenim, da je vodil prof. Ehrlich v tem povojnem razdobju vrsto generacij slovenskih študentov na Sv. Višarje, od koder jim je v živi sliki s prstom risal geopolitični položaj in vlogo slovenskega ozemlja. To je bila tako rekoč edina narodno-politična šola, ki je je imel mladi slovenski rod po prvi svetovni vojni. Le žal, da jih je moglo premalo iti skozi to Ehrlichovo višarsko šolo slovenstva. Uradna šola slovenskega poznanja in zavesti ni razvijala.

V razdobju Aleksandrove diktature je dala akademska mladina duška svojemu narodno političnemu zorenju. Slovenska zavest je znova privrela na dan kakor nekoč v času narodnih taborov. Pogledi mlade Slovenije so se začela ozirati nazaj, preko leta 1918 in 1910, da navežejo znova pretrgano narodno-politično kontinuiteto z generacijo prvega slovenskega programa iz l. 1848.

Beograjska diktatura in ljubljanske razmere, ki so poapnile v nerazumevanje in neupoštevanje mladih pobud, so bili v tem kritičnem času mladega vrenja prvovrstna podlaga za podtalni vdor komunizma med slovensko izobražensko mladino vseh tradicionalnih delitev.

Kakor vedno v času posebne stiske vidimo zopet tu prof. Ehrlicha, kako skuša rešiti izgublajoči se povojni izobraženski rod. Rešil je večje število podincev, za rešitev povojnega mladinskega gibanja kot celote ni bilo več pogojev. Vladajoča Ljubljana je ta rod predaleč zanemarila in pregloboko odrinila. Koliko talentov in sil je tedaj odšlo in zašlo v podzemlje komunizma, odkoder so privreli na dan v krvavem razdobju OF...

A prof. Ehrlich je izoblikoval novo generacijo, ki ji je kakor od božje modrosti navdahnjen pustil vse, kar je edinstvenega in vodno na sobi dobrega v mladinskih gibanjih, a jo skrbno in trdno obvaroval posebnega zla, ki ga ima zlodej pripravljenega za najbolj obetajoče mlade ljudi. Versko zasidrana, miselno šolana, slovensko čuteča in svobodo ljubeča se je ta Ehrlichova generacija krepila, obnavljala in hranila do današnjega dne kljub temu, da so bile izgube tega rodu v krvavih dneh 1941 - 1945 silne.

Prišla je druga svetovna vojna. Mož, ki je najbolj doživel, občutil in do dna premisli slovensko narodno nesrečo ob prvi svetovni vojni, je sedaj znova na rahlo in mirno izstopil iz svoje dvajsetletne skromnosti, da zopet da svoj daljnovidni nasvet za rešitev svojega naroda. Dva konkretna nasveta je dal poklicanim vsaj leto pred dejanskim začetkom druge svetovne katastrofe: Pripraviti je treba sedaj, ko je še čas, gradivo za našo narodno afirmacijo v zavezniškem svetu in za drugo mirovno konferenco. In poslati je treba, predno bo domača hiša gorela, v svobodni svet glasnike slovenskega

naroda. Konkretno formulirani in pravilno naslovljeni nasveti so ostali neupoštevani.

Prišel je marčni pakt. Ne glava ne srce prof. Ehrlicha nista mogla biti za zasno-vo, v kateri ni moglo njegovo temeljito poznavanje evropskih in slovenskih silnic naj-ti nobenega pozitivnega smisla. Ker tedaj kot človek ni mogel kajorkoli vplivati na razvoj konkretne politike, je napolnil ljubljansko stolnico s dajšaško mladino k molit-vi za domovino in k enemu tistih svojih nagovorov, ki so bili po svoji prepričevalno-sti tako silni, da bi lahko gore prestavljali, če bi bilo to v skladu z božjimi načrti.

Potem je padel predokupacijski mrak nad Slovenijo. V naglici sta odšla iz Ljublja-ne in še v poslednjem trenutku srečno prekoračila grško mejo dva moža, ki bi v svetu zastopala slovensko reč, ko bo Slovenija delila usodo Poljske in Češke. Prof. Ehrlich je ostal v Ljubljani. Šele ko je pisec teh vrst opozoril v Beogradu ministra dr. Kulov-ca, da bi bilo prezrtje najboljšega poznavalca slovenskega vprašanja v tem usodnem tre-ntku neodpustljiva zgodovinska napaka, so v petek pred cvetno nedeljo zvečer telefo-nično poklicali prof. Ehrlicha v Beograd.

Na cvetno nedeljo, ko so Nemci že korakali v Jugoslavijo in bombardirali Beograd, je zapustil prof. Ehrlich Ljubljano s tremi kovčegi dragocenega dokumentarnega gra-diva, instinktivno krenil proti Bosni in na Veliki potek priganil do Sarajeva ter ta-ko po srečnem naključju naletel na jugoslovansko vlado, h kateri je bil polician, ki se je pomikala proti Crni gori in naprej v neznano emigracijo. V petek po beli nedelji je dospela karavana do Nikšiča v Crni gori. Tam sta javila slovenskemu ministru (g.Snoj je na Veliko sredo v Užicah nadomestil v vladi v Beogradu ubitega ministra Kulovca) prof. Ehrlichu, da je vlada odločila, da mreža z letali odleži do letos same. In tako je tudi bilo, čeprav so z istimi letali odleteli poleg ministrstva tudi nesloven-ki neministri in neministровке. Prof. Ehrlich, ki je gazil selsa hla. prišel pozivu vlade, da je prišel do te vlade, je ostal kljub temu brezprimernemu incidentu (ki mu kot priča dogodka ne vem dati imena, ki bi izrazil vso brezobzirnost in nezrečo, ki sta bili v njem zapopadeni) miren, podal obema ministroma roko v slovo, jima voščil srečo in pogum, nato pa, ko se je letalo začelo pomikati, potegnil iz žepa steklenico blagoslovljene vode in jo z blagoslavljajočo reko duhovnika razkropil za dvigajočimi se letali.

Iz Nikšiča se je prof. Ehrlich koncem aprila preko Boko Kotorske, Dalmacije in Dolenjske pretolkel nazaj do Ljubljane - ker je v Splitu dogradil, da v Ljubljani ni Nemcev - prav ko je Ljubljana zvedela, da dobi "avtonomno ljubljansko pokrajino".

Še enkrat je stopil prof. Ehrlich pred domače činitelje, da jim pove, kako gleda on, sedaj bogatejši še za eno edinstveno izkušnjo, potrebo tiste začetne okupacijske dobe. To je bil njegov nasvet:

Slovenija je sedaj propuščena popolnoma sama sobi, brezpravju okupacije in svoje-mu trpljenju. Nikjer ni nobene konkretne jugoslovanske oblasti, ne njevine direktivne organizacije. Cesar narod v tem trenutku predvsem potrebuje, je podtalna slovenska vlada za modro vodstvo vsega zapuščenega in proganjanega naroda s programom zedinjene Slovenije v svobodni slovenski državi po zavezniški zmagi. Pristavil je še, da je pri rokah zrela mladina, ki samo čaka navodil, da gre na to odločilno delo.

Kakor dvakrat poprej po izbruhu druge svetovne vojne je bil njegov daljnovidni nasvet tudi tokrat zavrnjen. Še nekajkrat je ponovil svoj nasvet, še podrobneje ga je predložil in konkretiziral, a z enakim neuspehom kot prvič.

Čas pa je bežal, narodni organizem se je v naraščajočem trpljenju in brezglavju čustveno in miselno razkrajal. Tedaj je prof. Ehrlich nekega popoldne v septembru 1941 stopil v sobo pisca teh vrst ter mu brez koncerta, prosto iz ust narekoval v stroj naslednje točkovane misli, v katere je strnil ves svoj občutek, poznanje in vizijo o slovenskem problemu v luči dveh svetovnih vojn in pod vplivom slovenskih strahot pol-a-di in poletij 1941:

"SLOVENSKI PROBLEM"

I.

"Danes prebivajo Slovenci na ozemlju, čigar soverna meja je približno označena s črto; Pontabelj-Beljak-Šentvid-Djekša-Lebud-Lačane-Ernove-Št. Gotthard. Na zahodu: Pon-tabelj-Vidica-Ogledj. Na vzhodu: Raba-Vartedra-Sotla-Kolpa-Roin-Istra-Trst. To je le de-bra tretjina prvotnega slovenskega zgodovinskega ozemlja.

"V zadnjih stoletjih je bilo slovensko ozemlje po večini pod Avstro-Ogrsko, majhen del Slovencev je bil pod Italijo.

"Po razpadu Avstro-Ogrske se je to ozemlje razkosalo tako, da sta dve tretjini prišli v Jugoslavijo, Gorjsko-Primorska pod Italijo, Koroška pod Nemško Avstrijo, del Prekmurja pa je ostal pod Madžarsko.

"Razpad Avstro-Ogrske je bil posledica enostranske nemške šovinistične hegemonije nad slovanskimi narodi. Ozkosrčna, germansko usmerjena politika Dunaja je kot dinamit razgnala slovanske narode. Federalizacija v smislu narodno avtonomnih zveznih držav bi bila morda Avstrijo še rešila.

"Ob razpadu Avstro-Ogrske je bila za Slovence edina rešitev priključitev k Jugoslaviji. In značilno je, da je prav od severne slovenske meje prišel veliki voditelj Slovencev, dr. Anton Korošec, ki je na svetovnem odru dunajskega parlamenta prebral južnoslovensko deklaracijo. V Slovencih je bila ideja južnoslovenske rešitve najbolj živa in najbolj živo občutena, isti voditelj je tudi vso dobo med prvo in drugo svetovno vojno južnoslovensko idejo v plemeniti obliki avtonomnega narodnega razvoja Srbov, Hrvatov in Slovencev v državno-politično najbolj iskreno in modro zastopal.

"Ako se je v pretekli Jugoslaviji velika zgodovinska napaka Avstro-Ogrske poncvila v obliki volesrbske hegemonije in se je vsled tega prepad, med Srbi in Hrvati posebno, poglobil do smrtnega sovraštva, je to bila v najmanjši meri krivda voditelja Slovencev in Slovencev sploh. Slovenci sami kljub najbolj trezni in umirjeni politiki niso mogli v Jugoslaviji uresničiti svoj skromen ideal: slovensko avtonomije, ki bi bila državno-pravno priznana in zajamčena."

"Nova svetovna vojna je tekem desetih dni prevrgla jugoslovansko državo in slovenski narod se je znašel že v prvih dneh te vojne popolnoma izoliran in zapuščen od središča države, posebno še, ko so Hrvati namesto jugoslovanske zastave dvignili prapor hrvaške države.

"Posledica tega razsula je za Slovence trenutno popolna katastrofa. Polovico vsega slovenskega ozemlja so Nemci z brutalno silo ne samo zasedli, ampak tudi anektirali in ga proglasili za čista germanska tla. Vsaka sled slovenske kulture v šoli, časopisju, upravi in celo v cerkvi je popolnoma zbrisana. Slovenska duhovščina in svetna inteligenca je pregnana in germanska sila brutalno izvaja germanizacijo po receptu starih barbar-skih Asircov: S silo preko noči preseljujejo vas za vasjo, dolino za dolino, v živinskih vagonih na tisoče in tisoče Slovencev in jih razmetava v Srbijo, Bosno, na sever v Sle-zijo, Brandenburg in najrazličnejše nemške pokrajine. Kakor prah in smeti noče nemški Nero slovenske množice in jim pri tem cropa vse: hiše, vse premoženje, trga otroke od staršev, žene od mož, itd.

"Ta doživetja so nam prikazala v popolnoma jasni luči resnične in dejanske namere Germanov: Slovenski narod mora med Nemci, Hrvati in Jadransko obalo pri Trstu popolnoma izginiti.

"Manjšo zlo je usoda v tako zvani "Ljubljanski pokrajini", ki obsega samo petino slovenskega ozemlja in ki so jo proti mednarodnemu pravu anektirali Italijani. Ta aneksija pa je bila za dani trenutek rešitev slovenskega jedra v "Ljubljanski pokrajini", ker je italijanska vlada z avtonomnim statutom pustila Slovencev slovensko kulturno življenje (gojitev jezika, šole, gledališče, tisk, itd.). Vsa oblast v "Ljubljanski pokrajini" pa je v rokah italijanskih komisarjev. Italijanska oblast se zaradi brez-pomembnih akcij komunistične "osvobodilne fronte" znaša nad celokupnim prebivalstvom. Postopna italianizacija in fašizacija (uvedba GII-a, fašistični pozdrav po uradih in šolah, opuščanje slovenščine v uradnem poslovanju, itd.) kaže nadalje na to, da se ita-lijanske oblasti ne držo avtonomnega statuta za "Ljubljansko pokrajino". Kljub vsemu je vendar italijanska okupacija neprimerno znosnejša od nemške, ki hoče z vseni sred-stvi izbrisati sleherno sled slovenstva.

"V čast Italije pa je treba omeniti, da je odprla v "Ljubljanski pokrajini" tako re-koč azil za 30.000 beguncev, ki so prebežali iz nemške okupacije.

II.

"Na slovensko bodočnost je treba gledati v luči dosedanje zgodovine slovenskega na-roda. Mirovna konferenca v Parizu je skušala rešiti problem srednje in južnovzhodne Evrope z ustanovitvijo nacionalnih držav. Načelo je bilo v jedru dobro. Manjkala pa je glavna osnova za tako rešitev: medsebojno obvezna povezanost teh držav v svrhu samobran-be. Manjkala je nadnarodna višja sila, ki bi te države družila v skupnost proti dvema absolutističnima volesilama: proti prusovskemu nemškemu rajhu in boljševiški Rusiji, in

ki bi v teh državah preprečevala usodna notranja trenja.

"Zato so se v teh nacionalnih državah poleg zunanje nevarnosti pojavljale tudi nevarne rušilne tendence na znotraj: divjala je borba med Poljaki in Ukrajinci, med Čehi in Poljaki, med Čehi in Slovaki, Srbi in Hrvati, Bolgari in Srbi, med Romuni in Madžari. Vse te države so ponovile napako stare Avstro-Ogrske: Poljaki, Čehi, Srbi, Madžari, Romuni so tlačili druge narode v svojih lastnih državah.

"Svetovno-zgodovinska napaka mirovne konference v Parizu je bila ustanovitev male Nemške Avstrije, ker je omogočila prusovski Nemčiji vsidrati se s svojo propagando na Dunaju, ki je bil v gospodarskem, prometnem in zgodovinskem oziru središče Podonavja. Nacionalne države pa tudi niso imele svoje naloge, da bi pritegnile Avstrijo z Dunajem v svojo interesno območje in bi tako ustvarile obrambni blok proti Nemčiji.

"Slovenci, ki bivamo na severni črti bivše Jugoslavije ob germanski meji, čutimo, gledamo usodni razvoj naših severnih sosedov Nemcev in vemo iz zgodovinskega instinkta, sedaj pa iz neposredne izkušnje zadnjih dni, da ima severni nemški rajh v Podonavju, dokler kot tak obstoja, ključ do naše usode v svojih rokah. Vemo in čutimo, da je treba Slovenijo zavarovati s severa; od juga nam nevarnost ne preti.

"Zato se naša življenjska teza glasi: Med Slovenci in severnimi Slovani ni prostora za nemško državo. Med Slovenci in severnimi Slovani mora biti živa, državno-pravna vez.

"Ta zveza južnih Slovanov s severnimi pa ni potrebna samo za varnost slovenskega naroda, ampak ima evropski in s tem svetovni pomen. Dve svetovni vojni sta celemu svetu, ne samo evropskim narodom, na krvav način dokazali, da je sredi Evrope barbarški prusovsko-germanski imperialistični nestvor, ki se je odvrnil od mednarodne univerzalistične federativne koncepcije srednjeevropskega večnarodnega občestva in si je postavil za nalogo: pregnati zahodne Slovane iz njihove grude, ali jih poklati, ali jih vsaj zaslužjiti kot holote. Proti temu barbarizmu, ki se mu je vdirjala osmdesetmilijska nemška masa, je treba postaviti trdno in močno bariero, ki bi segala od severnega in vzhodnega morja do Jadrana in Egeja in ki bi družila Poljake, Ukrajince, Čehi, Slovake, Madžare, Slovence, Hrvate, Srbe, morda še Romane, Bolgare in Grke v veliko mednarodno državno sožitje oz. v veliko unijo kulturno samostojnih narodov in držav.

"Ta velika srednjeevropska unija, ki bi bila organizirana podobno kot britanski imperij, bi razumela potrebo svojega nastanka in obstoja, ker so jo izkušnje dveh svetovnih vojn do temelja izučile, in ker samo v taki uniji najdejo varnost in zagotovitev svojega obstoja slovanski narodi, ki prebivajo na tem prostoru.

"Slovenci, ki smo prav na sredini tega razburkanega evropskega prostora, pred vami čutimo, da je treba postaviti namesto osi Berlin - Rim - os Gdansk-Varšava-Praga-Budapešta-Dunaj-Ljubljana-Zagreb-Beograd-Solun. Samo v taki, res evropski koncepciji bodo potem mogli nasti šele pravo sožitje i Poljaki i Ukrajinci in Ukrajinci i Čehi in Slovaki i Srbi in Hrvati, ker bo ta višja upravska sila mogla neposredno varovati interese posameznih edinic in preprečiti ponovitev usodnih predvojnih trenj med temi narodi.

"Dunaj v nikaki kombinaciji ne more biti glavno mesto take unije, ker je obremenjen z zgodovino protislovanskega stromljenja in germanske hegemonije.

"Kot Slovenci, ki opazujemo proti severu in proti jugu ves razvoj nacionalnih poripetij, in kot narod, ki smo zgodovinsko najmanj obremenjeni, ker nismo delali drugim narodom laivie, kot slovenski narod, ki ima ves tako rekoč nedolžno število ljudi, mislimo, da bi bila prav Slovenija najbolj posrečen sedež take velike evropske unije.

"Kot federirane članice te velike unije bi morale zigurirati Poljska, Ukrajina, Češka, Slovaška, Madžarska, Rumunija, Slovenija, Hrvatska, Srbija, Bolgarija, Grčija, Albanija.

"V taki soluciji so problemi kot n.pr. obnovitev prejšnje Poljske, prejšnje Čehoslovaške, prejšnje Jugoslavije že rešeni. Jasno je, da je n.pr. Slovcem, Hrvatem in Srbom neko ožje državno-pravno sožitje v okviru unije zelo lahko možno.

"Z vidika te unije je zahteva po Trstu povsem naravna.

"Ta unija bi merila ca 1,200.000 km² in bi štela nad 100 milijonov ljudi. Imela bi edinstveni gospodarski položaj: izhod na štiri morja, velike plovne reke in kanale, bogate žitne predole, vse glavne rudnine in surovino, zelo razvito industrijo, najlep-

še letoviške in turistične predele.

"Ta unija bi predstavljala blok transverzalne Evrope, ki bi miroljubno in prijateljsko družila evropsko tradicijo zapada z mistiko ruskega vzhoda, rešenega boljše-
viških zablod.

"Če bi do take unije ne prišlo, bo ostalo vrašanje vmesne Evrope in njenih glavnih problemov (germanski imperializem, medsebojna nacionalna trenja, gospodarski problem Podonavja, itd.) tudi po sedanji vojni zgodovinsko nerešeno. S tem pa bi bodoči mir že sam položil v novo Evropo kal nove vojne v prihodnosti. Imejmo pred očmi: Obe svetovni vojni sta imeli svoje najmočnejše vzroke na prostoru transverzalne Evrope".

- - - -

Ko sva končala, mi je rekel, da so te točke namenjene slovenskim zastopnikom v Londonu in Ameriki za tamošnje državnike in javnost proti avstrijsko-italijanski propagandi. Točke so bile poslane, kamor so bile namenjene. Ali so jih tudi dobili, nisem mogel ugotoviti. Vem pa, da jim je bila zasnova poznana.

- - - -

Zaradi popolnosti naj še omenim na tem mestu, da je prof. Ehrlich sestavil knjalu po svojem povratku v Ljubljano izčrpno poročilo o nemškem divjanju na Štajerskem in Gorenjskem in to poročilo hitro in uspešno spravil v svobodni svet. Kolikor se spominjam, je bilo to poročilo, dokumentirano kot vsa Ehrlichova poročila, prvo in menda tudi edino, iz katerega je zavezniški radio v vseh svojih oddajah obširneje poročal o nemškem preganjanju v Sloveniji (Poročilo je bilo objavljeno v knjigi: O.K. Zakrajšek, O.F.M., Ko smo šli v morje bridkosti, Washington, D.C. 1942, str. 185 ss.).

- - - -

Praktično je bilo doma sedaj vse prepozno. Prišla je komunistična OF, ki je prevzela v skaženi in brutalni obliki, kar je v iskreni in modri zasnovi zamislil prof. Ehrlich kot zgodovinsko nalogo krščanskega in svobodoljubnega slovenskega jedra. Tako se je poleg okupatorjevega preganjanja začelo še nasilje in sistematično ubijanje Slovencev po OF. Prof. Ehrlich se tudi tej preizkušnji ni izognil. Nimam pri roki dokumenta, ki ga je prof. Ehrlich sestavil za italijansko okupacijsko oblast. Prisežem pa lahko in Bog bo ta izgubljeni dokument nekoč odkopal Lambertu Ehrlichu v čast, narodu v vzpodbudo, njegovim morilcem pa v kazen in sramoto, da je ta dokument začel z argumentom mednarodnega vojnega in okupacijskega prava, v smislu katerega okupator ni upravičen do aneksije okupiranega ozemlja in okupirani narod ni dolžan lojalnosti do okupatorjeve države, končal pa z jasno izjavo vere, da bo slovenski narod dočakal vrnitov svoje svobode, do katere je po božjem in človeškem pravu upravičen. Poleg tega je ta sponenica - tudi v tej točki je solidno obrta na določila mednarodnega in naravnega prava - zahtevala od okupacijske oblasti obnovev protipravno razrušenega slovenskega orožništva ter policije kot najosnovnejšo pravico samobrambe proti morilcem, katerim je okupator prepustil nezavarovano slovensko prebivalstvo svojega okupacijskega ozemlja. Tudi ta dokument bo nekoč pričal o Lambertu Ehrlichu, velikem slovenskem vidcu in državniku.

Vsem ljudem pa, ki so ohranili v svojih dušah vsaj iskrico vere v Boga nad človeškim dogajanjem, je Ehrlichovo mučeništvo največji dokaz, da je Lambert Ehrlich tudi v vsem svojem narodno-političnem delu bil neč pravičnosti. Tudi med največjimi svetniki v zgodovini krščanstva je malo primerov, ki bi jim bilo dana izpiti kelih mučeništva v taki igibni bližini kot prof. Ehrlichu. Bil je umorjen kot duhovnik božja v duhovniškem talarju tako rekoč na pragu svetišča v najsrečnejših trenutkih Boga vdane duše neposredno po opravljeni sveti daritvi.

- - - -

Upam, da ^{da je} ta fragmentaričen pregled dokumentov in izpričanih dogodkov tudi najbolj kritičnim sodnikom pozitiven odgovor na v uvodu članka stavljeno vprašanje. Da, profesor Ehrlich je bil poleg vsega drugega tudi velik slovenski videc in državnik. Ni mu bila dana politična oblast in čast. Svojemu narodu je moral dati trajnejši zgled. Toda narod, ki je dal iz svoje srede tega moža, sme upati, da bodo končno vstali v njegovi sredi tudi taki, ki bodo mogli in hoteli izpolniti, kar je v svoji osebni nesebičnosti in duhovniški skromnosti Lambert Ehrlich mogel samo pokazati.

Duquesne University,
Pittsburgh, Pa.

Ciril Žebot

BOGOSLOVNI PROFESOR

Blširno pakje, ki ga je obdeloval profesor Ehrlich, bi zahtevalo vsaj tri nadpovprečne ljudi. Bil je profesor apologetike, etnologije (vidik primerjalnega bogoslovja) in mislogije ter obenem dušni pastir akademikov. Njegovega intuitivno prodornega duha in izredno volje do dela, ki mu jo je poklonil Stvarnik, bodo opisali tisti, ki so živeli v njegovi bližini, a profesorja teologa bodo ocenjevali teologi - strokovnjaki. Morda bi duhovnik, njegov slušatelj, najbolj ustregel doraščajočim akademikom, ki žele hoditi za njim, če bi pokazal na liku umrlega profesorja to, kar je najbolj blagohotno vplivalo na bogoslovce. Mnenja sem tudi, da sta ti dve potezi dajali ton vsakemu ostalernu njegovemu delu. Profesor Ehrlich je rad molil in je bil vedno vdan cerkveni avtoriteti v duhu ponižnosti.

1. V šolo je običajno prihitel, ker ga je čas stalno lovil. Pokleknil je na tla, čeprav se bila umazana in začel z njemu svojskim, odsekanim glasom: "Actiones nostras, quaesumus, Domine, aspirando praeveni... Ave Maria" - in navadno je še dostavil: "Sedes sapientiae", ... Zelo rad je molil. Z zgleodom in besodami je zatrjeval bogoslovcem, bodočim duhovnikom, kje bodo dobivali moč v trdem delu pri reševanju duš. Duhovnikova moč je le v imenu Gospodovem.

Bil je ljubičelj premišljevalne molitve. Zatopljenega v misli smo večkrat srečavali na cesti. Ni videl ne na desno, ne na levo. Od časa do časa se je umaknil tudi v samoto stolničnega kora, kjer se je pogovarjal z Nevidnim. Usta so mirovala, duh je govoril.

Podajati je moral temeljne resnice krščanstva bogoslovcem in akademikom. Vemo pa, da resnica, ki pride samo iz razuma, razbistri sicer pojme, a človeka ne zagrabi. Biti mora doživeta in priti iz srca, potem je kakor dvorczen moč, ki predre v globino poslušalca in ga spremeni. Srce pa osvoji za Boga le premišljevalna molitev, ki vzbudi tudi čustva in pripravi človekovo razpoloženje na dejansko milost. Zato je pokojni profesor tudi stalno ponavljal: "Actiones nostras ... praeveni". Milost začenja in spremlja naša dobra dejanja, Milost in človekova pripravljenost ustvarjata čudovite stvari.

Znal je profesor Ehrlich premišljevati, za premišljevanje navduševati in resnice, ki jih je razmišljal, podajati. Po tem ključu bomo razumeli, zakaj je ljubil molitev rožnega venca.

Rožni venec je Marijina molitev, a je obenem premišljevalna molitev. Razmerje do Marije je pokazal z romanji k Marijinim cerkvicam.

2. Razlaganje apologetike pripelje predavatelja do nekaterih odpadnikov od Cerkve. Polčasno je tako moral profesor tudi vzroke teh nesreč. Vedno je Ehrlich našel korenino pomanjšanosti v prevzetnosti duha, ki ni hotel kloniti avtoriteti Cerkve. Zato je v predavanjih večkrat ponavljal, da mora sloneti ljubezen do Cerkve na ponižni vdanosti.

Krepost ponižnosti smemo prisoditi pokojnemu profesorju. Odklanjal je farizeizem v vsaki obliki, o ponižnosti pa je lepo govoril, torej jo je tudi gojil.

Res je, da je ta krepost duha skrita in težko zaznatna. Prisodimo jo človeku, ki ga ponižanje ne stre. Ponižen človek se zaveda svojih sposobnosti, a ukloni duha tudi takrat, ko je težko. Taka dejanja so Bogu zelo všeč.

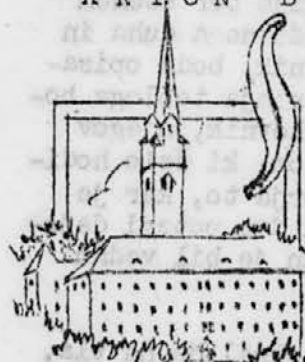
Anton Vukšinić

B E S E D A Z A H V A L E

Uredništvo Naše vezi se dobro zaveda, da je ta slavnostna spominska številka našemu izkrvavelomu profesorju Ehrlichu slavnostna le po dobri volji, ne toliko po vsebini in obliki. Raztepenost Ehrlichovih učencev, sodelavcev in poznavalcev po vseh kontinentih zemlje, nedosegljivost virov ter preobremenitev z delom so onemogočili, da bi bila spominska številka dostojnejša. Zato pa toliko večja zahvala vsem, ki so se kljub vsaki neugodni okolici odzvali prošnji uredništva ter doprinesli svoj delež k osvežitvi spomina na tistega, čigar posmeranje nam more zagotoviti lepšo bodočnost.

KOROŠKA SE GA SPOMINJA

ANTON BENETEK, prošt in dekan, Tinje:

pomin na blagopokojnega prof. dr. Lamberta Ehrlicha je lep kakor cvetlični vrt. Različne cvetlice, pa ena lepša kot druga. Spomin na njega je kakor domača pesem. Pesem Slomškova ali Gregorčičeva. Ena kitica je lepša kot druga.

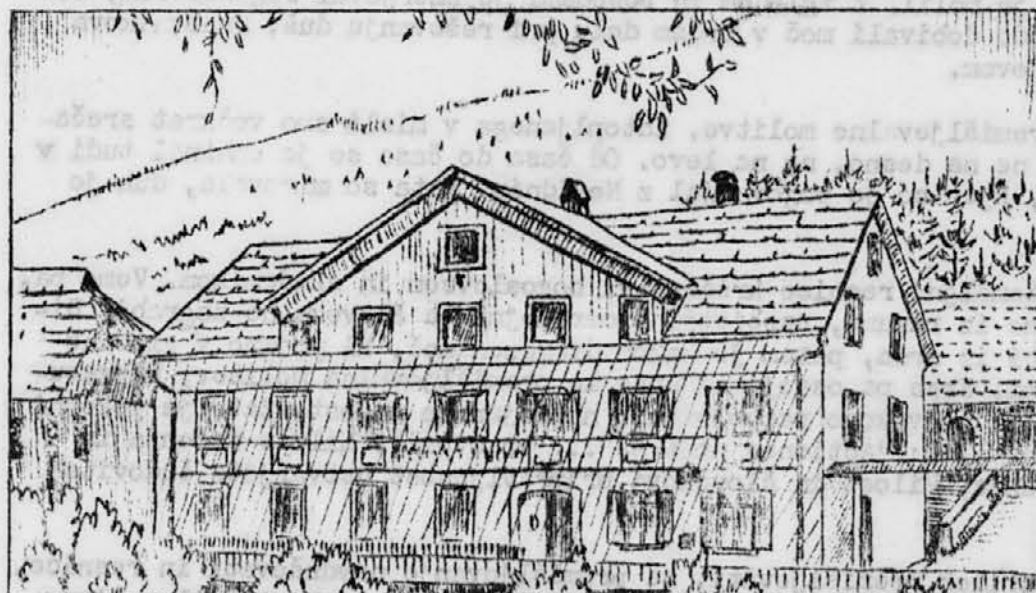
Zlasti koroški duhovniki smo se ob njegovem svetlem zgledu vneli za dvojno čednost:

Pobožnost do Marije.

Ljubezon do preprostega naroda.

I. Pobožnost do Matere božje Marije

Rajni Lambert je bil sin znamenite ugledne Ehrlichove družine v Žabnicah. Takoj

nad to hišo se vzpenja strmina, gora, na kateri stoji sloveča Marijina cerkev na Svetih Višarjah. Tako sta si soseda Ehrlichova hiša in Marijina cerkev.

V Žabnicah je bil takrat župnik velik častivec Marijin, pisatelj dekan Lambert Ferčnik. Po tem župniku je ta Ehrlicov sin dobil ime Lambert. Fant, dijak, Ehrlichov Lambert je bil z vsom srcem vnet za Marijino višarsko božjo pot. Višarski romarji so se oglašali

v Ehrlichovi hiši. Bila je tam gostilna. Blaga Ehrlichova mati je postregla romarjem res materinsko. Večkrat ni zahtevala drugega plačila kot: "Pa molite pri Mariji za našo družino!" Za živahnega Lamberta je bilo posebno veselje, če se je smel pridružiti romarjem.

Ko je bil Lambert že duhovnik - mestni kaplan, škofov tajnik v Celovcu ter profesor bogoslovja v Celovcu, pozneje vsučiliški profesor v Ljubljani - je vedno in spet najraje zahajal na Svete Višarje. Pri višarski Materi božji je privoščal sestanke za dijake, za duhovnike. Pri neki slovesnosti je tam romarjem pridigal o Mariji, Kraljici miru tako ganljivo in prisrčno, da se tega še sodaj spominjamo. Rekel je: Ta kraj je posebno poseben. Ta Marijina božja pot stoji na takem kraju, da se tukaj dotikajo, najijo druga na drugo tri največje svetovne narodne družine, germanska, slovanska in romanska. Nemci na severu in zapadu, Slovenci na vzhodu, Italijani na jugu. Pri Mariji, kraljici miru, se zbirajo zastopniki vseh treh narodov. Tukaj pri svoji skupni Materi bi najraje sklenili pravi pravični mir. Tukaj bomo najprej uslišani, ko molimo za ljubi mir.

Lambertov brat, prelat dr. Martin je bil prošt v Tinjah, kjer je lepa Marijina cerkev. Lambert je velikokrat obiskal brata tam in najraje in najlepše pridigal o Mariji.

Kaplan v Železni Kapli (Anton Benetek) je nekoč povabil Lamberta, da bi imel tam predavanje za Izobraževalno društvo. Govoril je zbrani množici najprej v cerkvi pri Mariji v Tinju, potem pa v gostilniških prostorih pri Vajcarju. In tudi tu o Mariji, o njenem prikazovanju v Lurdu na Francoskem. Nobenega drugega govornika bi ne poslušali tako tiho in vneto. Kaplanu je rekel: Pridigaj veliko o Mariji. Po Marijinem Srcu pridobimo ljudi, da ostanejo zvesti veri in narodu.

II. Ljubezon do preprostega naroda.

Lambert Ehrlich je posebno ljubil preprosti narod, delavsko ljudstvo. Oče mu je bil trden posestnik ter ugleden lesni trgovec. Tam so se zbirali meščani iz Trbiža ter

veljavne osebe iz vse Kanalske doline. Pa Lambert ni kazal zanimanja za tako družbo. Šel je k delavcem, ki so prekladali deske ali nalagali les.

Kot profesor v bogoslovju ni v odmorih iskal profesorske družbe. Tiho je šel na dvorišče k dijakom ali v cerkev, kjer je molil sam zase križev pot. Nekoč je prišla od zunaj med bogoslovce hujskarija, češ da je profesor Ehrlich prenapeto naroden in da sovraži Nemce. Pa reče eden bogoslovcev: "Poglej v kapelo. Profesor Ehrlich opravlja pravka pobožnost križevega pota. Ali si moreš misliti, da si bo tam nabiral sovraštva do drugega naroda?" To je pregnalo vso ostudno hujskarijo in izdalo več kot še tako prepričevalni razgovori.

Lambert je bil v Celovcu škofov tajnik. Nagovarjal je mlade duhovnike - kaplane: Učite se od Zveličarja ljubiti preprosto ljudstvo, delavske družine. Župnemu upravitelju g. Arnušu v Podljubelju pri Borovljah je to tako prigovarjal, da je ta res postavil v Podljubelju Delavski dom, ki je postal prava dobrota za tisti industrijski kraj. Na škofijstvo je prišel takratni kaplan iz Črne (Anton Benetek). V Črni je bilo kakih 1200 delavcev, drvarjev in rudarjev. Kopali in topili so svinec. Prvo, kar je rekel kaplanu, je bilo: Ti, v Črni moraš postaviti Delavski dom. Le začni! Že pojdo. Ko je prišel kak neizkušeni, ov župni upravitelj v škofijsko pisarno, n.pr.g. Tojnko iz Obirskega in prosil pojasnila v kakih zadevi, mu je Lambert rekel poltiho: Malo počakaj, ti pa jaz napišem prošnjo na škofijstvo. Duhovniki so ga naprošali, da bi jim prihajal pomagat na cerkvene shode. Najrajši je zahajal v industrijske ali gorske kraje, n.pr. na Djekše. Kar čutilo se je, kako mu prihaja beseda od srea, ko govori gorjancem, delavcem.

Lambert Ehrlich je sestavil in izdal knjigo o koroških Slovencih "Aus dem Vilajet Karnten". Tukaj osvetljuje zlasti krivice, ki se gode v narodnostnem in gospodarskem oziru preprostemu ljudstvu.

Po prvi svetovni vojni je spremljal Lambert Ehrlich kot zastopnik koroških Slovencev ameriško komisijo. Med tem ko so se gospodje obračali na vaške veljake, navadno na učitelje, je Lambert poklical nekatere izmed preprostega ljudstva, n.pb. na Djekšah Brožnikovo mater.

Res, lepi so spomini na blagopokojnega Lamberta Ehrlicha, Lepi kakor cvetlica na vrtu, lepi kakor kitica domače pesmi.

A L E Š Z E C H N E R , dokan, Železna Kapla.

I. NEPREMAGLJIVA KATOLIŠKA MISELNOST

Dr. Lambert Ehrlich je globoko dojel svoje poslanstvo v delu za rast božjega kraljestva na svetu: "Učite vse narode..." Ta Kristusov testament je uresničeval v svojem življenju. Do l. 1920 je posvetil svoje moči in delo svoji ožji domovini in narodu na Koroškem. Pa že tukaj se ni izgubljal v malonkostnih vsakdanjih vprašanjih, njegovo srce je čutilo katoliško. V tem duhu je vzgajal dijake, ta duh je vodil tudi njegove navdušene govore, katerimi je nasičeval s hrano božjega nauka verno ljudstvo. Veliko je duševno trpel, ko je videl, da manjka pravega katoliškega pojmovanja in se kršijo naravne pravice malega naroda, ki hoče katoliško živeti in rasti. Po l. 1920 pa je raslo njegovo katoliško srce. S študijem in molitvijo si je pridobil globoka spoznanja Kristusovega kraljestva, njegovega razvoja. Veroval je nepremagljivo v zmago katoliške misli. Zunanji izražatek njegovega spoznanja je bilo plodovito delo za katoliške misijonarje. Bil je tako prevzet misijonske misli, da je v pogovoru znal nehote napeljati razgovor na misijonsko polje Cerkve. Bila je njegova želja, da bi se tudi na Koroškem v kakih škofiji širila misijonska misel. Prepričan je bil, da bi v skupnem delu dveh narodov na Koroškem za skupno veliko misijonoba znašla v medsebojni ljubezni, v kateri bi medsebojno spoštovala naravne pravice življenja. Večkrat je obiskal svojega brata č.g.prelata Martina Ehrlicha, prošta v Tinjah. Z njim je napravil načrt ustanovitve misijonske hiše na Koroškem. V ta namen sta določila vse prihranke. Kolikor mi je znano, je bilo toizročeno deloma že pred smrtjo brata Martina, ostalo pa po njegovi smrti prevz.g.koroškega dr. Adamu Heftlerju. Bil je to prispevek za novo misijonsko postajo v St. Juriju pri St. Vidu ob Glini. Tam je bil svojčas nunski samostan, ki pa je bil sekulariziran. Samostan z zemljiščem je bil kupljen za misijonsko hišo, v kateri delujejo zdaj misijonarji kongregacije Marije Pomočnice. Oba blaga ustanovitelja sta hotela, da ostane to popolnoma tajno.

II. DUHOVNO ŽIVLJENJE

Duhovnik Lambert se je zavedal, da mora biti njegova prvenstvena skrb za duhovno življenje. Bil sem skupaj z njim na osemindvajsetih duhovnih vajah pri oo. jezuitih v Št. Andražu in občudoval njegovo gorečnost. Gojil je duhovniško premišljevanje, posebno

rad molil sv. rožni venec. Sv. maša mu je bila vedno novo doživetje zadnje večerje in višek duhovniškega dela. Pogosto je obiskoval Najsvetejše in se pogovarjal s Kristusom. Njemu je razlagal svoje načrte, Njega prosil razsvetljenja in pomoči v mnogoterih težkih preizkušnjah njegovega duhovniškega dela. Mlajše duhovnike je vedno vzpodbujal, naj skrbijo za duhovno življenje, ki je vir vsoga delovanja. V tem duhu je vzgajal študente, katoliške laike-inteligente, pa tudi vernike vseh stanov ljudstva. Duhovno življenje je usmerjal zavestno marijansko. Pod varstvom božje Matere na sv. Višarjah je zrasel in to nežno ljubezen do Marije je ohranil in jo stopnjeval vse življenje.

III. POŽRTVOVALNO DELO IN NESEBIČNA LJUBEZEN

Vse svoje moči je posvetil delu za božje kraljestvo. Ni poznal počitka, ni se ustrašil nobene žrtve v dosego vzvišenega cilja. Poleg glavnega poldnevne delo je porabil ves prosti čas za druge socialne delokroge in dušnopastirsko delo. Odlikoval se je v nesebični ljubezni do bližnjega. Opravljal je telesna in duhovna dela usmiljenja. Nikogar ni zavrnil, ki se je nanj obrnil. Vsakemu je pomagal ali vsaj iskal pota pomoči. Njegova osebna samoodpoved je bila čisto heroična, da je mogel pomagati drugim. Razočaranja in grda nehvalnost tistih, ki jim je skazoval dobrote, ga niso ovirala na poti ljubezni.

dr. IVAN LUČOVNIK, župnik v Št. Janžu v Rožu

Bili smo četrtoletniki v celovškem bogoslovju, dr. Ehrlich pa stolni kaplan v Celovcu. Mislim, da je bila to njegova prva dušnopastirska postaja po končanih študijah v Inomestu, Parizu in Rimu. Če je že vse njegovo življenje stalo v znamenju plamenečega idealizma, tako še posebej prva leta dušnopastirskega delovanja, ko je bil še ves v objemu vtisov večnega mesta. Vsem je hotel biti vse. Nas slovenske bogoslovce je vabil k sebi, da bi nam dal kaj svoje navdušenosti in svojega idealizma. V Celovcu se je posebej trudil za italijanske delavce, za katerih duše bi se ja sicer nihče ne brigal. Zbiral jih je v izvenekerkvenih konferencah, vsako nedeljo popoldne pa jim je pridigal v stranski kapeli mestne stolnice. Rad sem se udoločeval teh cerkvenih italijanskih prereditev. Kakor mi je pozneje pravil, je doživel v tem svojem Italijani marsikatero razočaranje. Morebiti je bilo to prvo v njegovem nesebičnem in požrtvovalnem delovanju.

Ker se je preveč gnal in je šlo vsestransko delo preko njegovih moči, je začel bolhati. Deloval sem bolj na periferiji Koroške. Tesnejša pa je postala ta zveza ob in po plebiscitu. Na pariški mirovni konferenci se je boril za svojo ljubljeno slovensko Koroško, v pismih je priporočal molitvene ure in na njegovo pobudo je ukazal generalni vikar Randl za nedeljo pred plebiscitom molitveno uro v vsem plebiscitnem ozemlju. V nekem pismu iz Pariza imenuje Koroško "mysterium iniquitatis" - "skrivnost hudobije"; pravica slovenske Koroške se mu je zdela tako jasna in vendar ji ni bilo mogoče pridati biti zmago.

Po plebiscitu je živel sicer izven Koroške, toda njegov duh in njegovo srce sta bila med nami. Ko sem bil pri Zilji, sem ga obiskoval pri njegovem očetu v Gorjah in v Žabljicah. Na Višarjah, kjer je v počitnicah pomagal v dušnem pastirstvu, se je vedno posebno razveselil nas, koroških romarjev in nam je govoril z istim ognjem in navdušenjem kakor nekdaš kot kaplan v Celovcu. Prihajal pa je rad v Št. Janž v Rožu, kjer je imel govore za moše in fante, rad pa je pridigal tudi vsej fari. Zadnja njegova cerkvena konferenca v Št. Janžu bi se morala zgoditi na cvetno nedeljo 1938, toda takrat smo bili že priključeni tretjemu rajhu in seveda ni več mogel priti.

Kako nespremenjen optimizem ga je spremljal tja do izbruha druge svetovne vojne, naj povedo tile odstavki iz nekaj njegovih pism: "Tvoja voščila so našla vesel odmev v mojem srcu. Moj optimizem je stvarno in idejno upravičen! Tebi želim več optimizma v bodočem letu. Ps. 95 v božičnem nočturnu in v božični maši poje: 'Nebo naj se veseli, vriska naj zemlja, buči naj morje in vse, kar je v njem, raduje naj se pokrajina, šumijo naj drevesa (seveda od veselja) pred obličjem Gospodovim, kajti prišel je'. - Če se naj torej vse naštete mrtve stvari veseli, bi se naj jaz ne? Mar mi je žalost in pesimizem! Davno bi ga pokopal na dno črne zemlje, če bi ga imel... Zdej imam pred seboj problem čarovništva v Indiji in Oceaniji in misterije poganskih narodov. Ti se smeješ! Tako je zanimivo, da bi kar naprej študiral ta problem..."

Ljubljana, 26.9.1934 "...Pri Tebi sem se parkratnimo vozil in zavidal Tvoj Tuštalum, Zdej sem bil na duhovnih vajah. Toda Št. Janž mi ne uide, že kar čutim potrebo, da svoj lahko poskočni optimizem ohladim v hladnih prijemih Tvojega pesimizma. Saj ban lahko kar za par dni tja prišel..." "V duhovnih vajah, ki sem jih delal po Mercieru, sem spet iz nove strani spoznal specifično d u h o v n o stran našega dela: offerro,

benedicere; praesesse, praedicare...! Gotovo sem se vočkrat praveč vdanjim zaposlivan, Toda tudi v 11. uri se lahko delavci najamejo --- in dobijo isto plačo..."

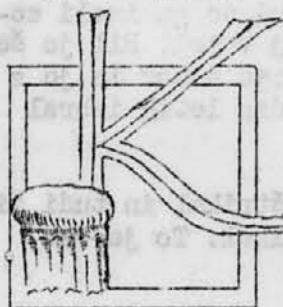
Ljubljana, 2.11. 1935. "...Moj optimizem je uravničen. Saj ne delam sam: angeli varhi, verne duše, svetniki... okrog nas je vedno polno dobrih duhov. Težke stvari je treba njim priporočati. Posinizem je neosnovan, ker temelji na glupi ideji, da je človek sam, torej individualizem. Piši mi še in izzivaj, bom reagiral..."

Ljubljanski "Slovenec" je prinesel v številki od 26. marca 1937 uvodni članek: "Bog, zakaj si me zapustil?" Kakor da bi ga pisal dr. Ehrlich v predslutnji težkih dni. Samo en odstavek iz njega: "Služil se Ti kot Tvoje orodje, kot Tvoj poslanec, kot Tvoj pokorni sluga. Hotel sem v svetu prižgati Tvoje luč ali vsaj najhno luč, ki bi bila ob Tebi prižgana. Hotel sem pomagati Tvojim trpečim stvorom, Tvojim otrokom, ki sedijo v temi in mrazu, da bi se ogreli. Saj zoper to ne moreš biti, pa saj tudi nisi bil. Ti sam si me poklical in jaz nisem nastopil svojevoljno, ampak sem poslušal samo Tvoj glas in sem sprejel Tvoje naročilo čisto zakonito in pravilno.

"Kljub temu mi nisi pomagal. Vse leži zdaj v ruševinah, ne samo to ali ono moje delo, ampak vse moje delo sploh, vse moje življenje je bilo zgrošeno. Moja vera, moja ljubezen, moj trud, ki sem ga zastavil za te, o čemer mi je reklo moje srce, da je Tebi ljubo, da je Tvoja volja in Tvoj izraz, vse je bilo zaman..."

Pisal pa je te tožbe velik katoliški mislec, eden največjih ali pa morebiti največji, kar se jih je rodilo ob prelomu devetnajstega in dvajsetega stoletja. Pisateljev uvodnika je bil član Jezusove družbe.

dr. FRANC ZEICHEN, župnik v Št. Rupertu pri Velikovcu

er sem trenutno - zaradi nabave novih zvonov in predstoječe škofove vizitacije - izredno zaposlen, moram začrtati samo nekaj misli.

Dr. Lambert Ehrlich je bil v desetletju pred in med prvo svetovno vojno nesporno dejanski vodja koroških Slovencev, akoravno je vsled svoje skromnosti stal sam bolj bolj v ozadju in je stavil druge v prve vrste. Bil je iniciator in spiritus agens vsega katoliškega prosvetnega dela med tem najbolj zanemarjenim in duševno najrevnejšim delom slovenskega naroda. Kakor ga je ljubezen Kristusova nagibala, da se je zavzel in vedno zavzimal za socialno najšibkejše sloje, delavce in kmote, tako je iz iste ljubezni posvetil vse svoje moči in vse svoje delo tistemu narodu, ki je bil v neenaki borbi malih narodov za življenjske pravice izpostavljen najhujšemu pritisku in brez vsake zaslombe pri vodilnih evropskih in izvenevropskih narodih, to so bili koroški Slovenci.

Dr. Lambert Ehrlich je bil ustanovitelj Slovenske krščanske socialne zveze za Koroško (morda 1.1908 ali morda malo prej) in ves čas duša vsega njenega delovanja. On je dajal ideje, določal smer delu, snoval programe, organiziral prosvetne tečaje in večje manifestacije, verske in narodne, nastopal neštotokrat kot govornik, pa vedno, kolikor je bilo mogoče, javnosti skrit (v listih se njegovo ime ni veliko imenovalo, čeravno je on največ delal).

Posebno pažnje in skrb je posvečal duhovnikom kot voditeljem ljudstva. Zanje je ustanovil duhovniško združenje "Sodalitas Ssi Cordis Jesu, ki naj bi pomagala duhovnikom v ascetičnem in dušnopastirskem pogledu. Tudi takaj je bil ves čas dejanski duhovni vodja. Istotako pri slovenskem kateholičnem društvu. "Sodalitas" je bila prva tovrstna organizacija v škofiji in je dala pobudo tudi nemškemu delu duhovščine.

Ehrlichova posebna skrb je veljala v še večji meri vzgoji bodočih voditeljev ljudstva, duhovniških in laičnih. Zato se je skupaj s svojim bratom prelatom dr. Martinom Ehrlichom veliko udeleževal kot svetovalec pri Akademiji slovenskih bogoslovcev v celovškem bogoslovju in tam dajal direktive, nasvete, vzpodbujal k delu, pravilno usmerjal itd. Za študente, ki niso mogli biti sprejeti v škofijsko malo semenišče, je po mnogih letih intenzivnega pastirovanja in po mnogih trudih in težkočah ustanovil "Slovenski dijaški dom". To je posebno poglavje, o katerem bi vedel največ povedati g. župnik Dobernik v Glinjah, ki je bil prvi starešina študentov v tem domu. V počitnicah je zbiral Lambert dijake k sestankom po planinah (takrat so bili sestanki srednješolcev še prepovedani), žrtvoval veliko časa, truda in donarja za dober uspeh takih sestankov. Mož širokega obzorja in daljnosežnih pogledov je mladim fantom odpiral oči za velika vprašanja in probleme lastnega naroda, pa seveda tudi drugih narodov in celokupnega človeštva; učil nas je gledati na vsa ta vprašanja z vidikov krščanske vere in tako iskati zanj edino pravilno rešitvo. Vzgajal nas je ne samo z učeno, vneto besedo, temveč še bolj z lastnim zgledom pristne, otroške vernosti in vdanosti do sv.

Cerkve. V tem pogledu je voljal med dijaštvom kot nesporna avtoriteta. Koliko je na tem polju ustvaril, kako globoko je segal njegov vpliv, ni mogoče v teh črticah zadostno označiti.

Kot posebno značilno lastnost v Ehrlichovem značaju bi označil njegovo nesebično ljubezen, ki se je vso žrtvovala za resnični blagor našega ljudstva in vsega človeštva, ne da bi pri tolikem delu iskal kaj svoje slave, svoje koristi. Odpovedal se je osebni udobnosti, da bi mogel stroči drugim in pomagati. Tudi njegova ponižnost se je pokazala večkrat v lepi luči, če je n.pr. mirno trpel, da se je tu pa tam tudi kritiziralo njegovo delo od strani bogoslovcev in drugih.

Dandanes se tolikrat rabi ali boljše rečeno zlorablja beseda "ljudski duhovnik". Lambert Ehrlich je bil že desetletja prej in v času, ko to še ni bilo moderno, ljudski duhovnik v pravem pomenu besede, prav po zgledu in v duhu Kristusovem; bil je med študenti in med preprostim ljudstvom kakor eden izmed njih.

NANA ANDREJČIČ, Bistrica v Rožu
(Pismo preč. g. dekanu J. Foinigu pri Gospe Svoti)
Bistrica, 6. marca 1950

Častitljivi gospod Joži!

Vaše pisanje me je zelo razveselilo in sporočam spomine na mojega sošolca Lamberta Ehrlicha.

Opomnila ste me, naj vam napišem životopis od njegovih mladih let. Jaz se ne vem več veliko spominjati, ker smo bili še premladi in bila sem samo dve leti v železnicih - od desetega do dvanaestega leta, potem pa so nam stric umrli. Lambert Ehrlich se je že zgodaj zanimal za cerkev, bil je ministrant še zelo mlad. Duhovniki so ga imeli zelo radi. Bil je priljubljen pri vseh ljudeh, rad je pel in bil zmeraj vesel. Bil je še precej mlad, ko so ga dali v Celovec študirat in je prišel na počitnice domov in je z zmeraj pel: Svet, svet, svet - in ni zastoj pel, ker si je že v mladih letih izbral duhovski poklic.

In še eno veselje je imel: do ženskega dela; rad je hekljal in štrikal in tudi šival imeča na perilo in se ni sramoval, ko je šel po cesti, da je štrikal. To je vse, kar vem.

Vas lepo pozdravljam.

Nana Andrejčič.

SIMON FERČNIK, Bistrica v Rožu.

Dr. Lambert Ehrlich se je okrog leta 1904 in dalje zelo zanimal za ustanavljanje delavskih in izobraževalnih društev, ki so se v tistem času ustanovljala po slovenskem Koroškem. Bil je tudi voditelj takratnega mladinskega gibanja na slovenskem Koroškem. Bil je izvrsten organizator. L. 1905 je ustanovil Slovensko delavsko društvo v Podljubolju, v istem času so postavili v Podljubolju tudi delavski dom, v katerem je imelo in imela zaslombo vse slovensko gibanje v Podljubolju in okrog Borovelj. V slovenskem delu Koroške se je takrat ustanovilo v teku desetih let 42 izobraževalnih društev, katerih duša je bil v glavnem dr. Lambert Ehrlich. Na tem organizatoričnem polju je z veliko vnamo deloval prav do prve svetovne vojne. Po plebiscitu pa je moral, kakor še drugih 30 duhovnikov, zapustiti slovensko Koroško in se preseliti v Jugoslavijo. Tam je dobil na slovenski univerzi mesto profesorja.

Sveta vera in slovenski materni jezik sta bili za njega dve svotinji, za kateri so jo vneli z dušo in telesom. Meni ostane v trajnem spominu.

Bodite prisrčno pozdravljeni.

Ferčnik Simon, bivši delavec v tovarni.

Sporočila urednika:

Ta spominska številka je mišljena kot skupek gradiva, ki naj bo nekoč podlaga za izčrpen življenjepis pok. profesorja Ehrlicha. Zato urednik ni ničesar črtal iz poslanih prispevkov, marveč jih je priobčil, kakor jih je prejel.

Številka velja kot dvojna številka - za maj in junij. Prihodnja številka Naše vezi bo zato izšla sredi junija za julij.

Spominsko številko smo tiskali v nekoliko večji nakladi. Dobiti jo morejo tudi nečlani, dolder ne poide. Pišite ponjo na naslov urednika: Franci Pajk, 41 Sylvan Ave., Toronto, Ont., Canada.

IZNAKAŽENA PODOBA

Louisu Adamiču je med drugo svetovno vojno uspelo, da je nekaj časa užival zaupanje predsednika Roosevelta ter veljal kot neke vrste svetovalec Bele Hiše v jugoslovanskih zadevah. S tem so dobila Adamičeva mnenja o medvojnem razvoju v Sloveniji in Jugoslaviji značaj večje pomembnosti in so imela verjetno nekaj vpliva na povojno usodo njegove rojstne domovine. Ko je doživela tudi Amerika kmalu po zaključku vojne komunistično prevaro mirovnih načrtov in upov, je padel Adamič v pozabo ter postal neraben. V poučenih ameriških krogih je poslej veljal za prijatelja komunizma.

L. 1943 je izdal Adamič v Ameriki knjigo "My Native Land" (Moja rodna dežela), ki jo je mogoče označiti kot apologijo in opevanje titovskega državljanskega pokolja, zlasti se v Sloveniji. V poglavju "Smrt pred cerkvijo" je skušal Adamič v zapadnem svetu opraviti komunistični umor Lamberta Ehrlicha. Glavne Adamičeve trditve v tej zvezi so:

Prof. "Ehrlich je bil glava...klerikalnega možganskega trusta...duhovni poveljnik KA in...kmečkega gibanja Slovenskih fantov.. Analize ozadja (E. umora -op,ur.) vsaj izza 1935 so potrdile, da je bila SLS pod Ehrlichovim vodstvom ostro protikomunistična in da je Ehrlich neprestano napadal kot komuniste ljudi, ki so bili le protiklerikalci - nasprotniki političnih duhovnikov...Ko sta Mussolini in kralj Viktor Emanuel uradno priključila doljnjo Slovenijo italijanskemu cesarstvu, je fašizem sklenil, da morajo vsi študentje .. stopiti v GIL ali GUF ... preko prof. Ehrlicha so italijanski organizatorji uporabljali (pri tem) katolicizem in proti-komunizem...Zgodaj maja 1942..so igrali stražarji vlogo italijanskih obveščevalcev...Italijani so tedaj polovili pro-OF mladino in jo odvlekli v koncentracijska taborišča v Italijo."

V potrdilo teh svojih trditvev je Adamič na koncu tega poglavja ponatnil "uradno" komunistično "obtožnico" proti prof. Ehrlichu, ki je bila po uboju objavljena v "Slovenskem Poročevalcu". Iz nje navajamo glavne točke, povzete iz Adamičove knjige:

Prof. Ehrlich" je dal na razpolago okupatorjem svoje zločinske Stražo..V svojem listu "Svobodna Slovenija" je objavljaval napade na podince, nakar so jih Italijani aretirali..Bil je v tesnem stiku z italijanskim poveljstvom..OF - ljudje so videli na mizah (italijanskih oblasti) kuvarte, označene z "Dr. Ehrlich"..Smrt tisočev talcev je pripisati dejstvu, da so Ehrlich ali njegova zločinska Straža dali imena Italijanom..Z njim vred je bil likvidiran Viktor Rojic, član Straže in njegov sodelavec v vseh zgoraj navedenih zločinih..."

Gornje navedbe navajamo, da bodo vedeli tudi oni Slovenci, ki Adamičeve knjige niso brali, kakih laži so se posluževali morilci prof. Ehrlicha celo v demokratičnem zavezniškem svetu, da bi opravičili svoja krvava zločela in zakrili svoje komunistične "osvobodilne" cilje. Pri tej prevari je bil Adamič njih najbolj dragoceni pomočnik.

Da bi svoje propagando v prid komunističnega zasužnjenja svoje rodne zemlje bolj prilagodil zapadnemu skepticizmu, je zavil Adamič svoje zlagane, od OF pripravljene zgodbe o prof. Ehrlichu v naslednjo "rezervirano" pripombo v obliki razgovora z g. Snajem:"Ne poznam vseh dejstev, ki so obdajali umor (prof. E.) Toda iz tega, kar ste mi povedali, je - mislim - varno zaključiti, da je bil vsaj dolno usmerjen za on, čó je bil odločen protikomunist do poslednjega vlakna svoje bitja" in čó je bil del tistih, ki so potovali v Rim, da bi izrekli slovensko poglavitnost Viktorju Emanuelu in Mussoliniju. Kot tak je bil z mojega stališča sovražnik."

Taka "pogojna obsodba" naj bi propričala tudi najbolj skeptične zapadnjake. Sveda je g. Adamič "pozabil" pristaviti, da prof. Ehrlich ni bil "del tistih, ki so potovali v Rim". G. Adamič tudi ni nikjer in nikdar doprinesel dokazov za ostale svoje trditve o prof. Ehrlichu. Kako bi tudi mogel, ko jih nimajo niti njegovi informatorji in prijatelji, ki so prof. Ehrlicha umorili. Nimajo jih, kor jih ni. In ni jih, kor je njihova "obtožnica" izmišljena in "obsodba" zlagana.

Nasprotno pa vedo vsi Slovenci, ki so vsaj nekoliko poučeni o slovenskem javnom življenju pred vojno in dogodkih med vojno:

1. Prof. Ehrlich ni bil nikdar svetovalec SLS v "nopolitičnih zadevah", "glava klerikalnega možganskega trusta", ne "duhovni poveljnik KA in Slovenskih fantov" in sveda tudi ne "urednik Svobodne Slovenije!"

2. Ehrlich je bil do zadnjega vlakna proti Osi-oz. je bil zanjo v smislu Adamičovega dokazovanja ex anticomunismo prav toliko za Os kot Attlee, Roosevelt ali Churchill. Črdno je zaupal v zahodno demokracijo in njih zmago, komunizem pa je odklanjal, kor je protiverski in totalitaron - šó bolj dosledno kot nacizem in fašizem. Os in njo-

ne ideologije je odklanjal kot preverjen katoličan in slovenski narodnjak.

3. Prof. Ehrlich je bil pod tajnim italijanskim policijskim nadzorstvom kot slovenski irendentist in znan anglofil. Adamičeve kuverte, označene z "Dr. Ehrlich", so plod demagogije. Mogoče je kdo videl kak uradni spis z njegovim imenom, toda v njem so bili podatki, ki jih je italijanska policija zbirala pr o t i njemu. Bil je namreč obdozen sodolovanja z jugoslovansko londonsko vlado. Laž je poročilo o njegovih sestankih s karabinerskim majorjem Bruschetti-jem. Edino, kar doži, je do-jstvo, da je dva ali trikrat odločno interveniral za izpust akademikov iz množične internacije in to na tak način, da so ga vrgli iz urada!

4. Ob znanih ljubljanskih racijah, ki jih omenja, Adamič, so odvedli Italijani v koncentracijska taborišča skoraj vse takrat dosgljivo strazarje.

5. Prof. Ehrlich je javno obsojal in odločno protestiral proti streljanju tal-cov, proti italijanskemu poziganju vasi in odvajanju Slovencev v italijanska tabo-rišča. Zaradi Ehrlicha ali Straže pa ni bil ustreljen niti en taloc.

6. Prof. Ehrlichu je bilo mnogo na tem, da bi se znanstveno dolo na vsučilišču tudi med okupacije po možnosti nadaljevalo, da bi se mogla mladina takoj po vojni vroči pripravljena na dolo za obnovo porušeno in razkosano domovino. Mladina mora študirati, je govoril. Zato je akademikom odsvetoval sodolovanje pri Vaskih stražah in sovoda tudi pri partizanih. V tom je bil sovoda v opreki s komunisti, ki so zahtevali, da se mora univerza zapreti, vsa mladina pa naj gre kot klavna živina v hribo.

7. Prof. Ehrlich ni izdal niti enega samega človeka, najsi je bil še tak komu-nist. Adamič sam priznava, da je šel na Dunaj rešovat komunista Kidriča.

Tisti pa, ki smo bili bliže prof. Ehrlichu, vemo razen tega, kar je navedeno v tom sponinskem zborniku, so to:

1. Akademik Rojic, ki je bil ubit obonem s prof. Ehrlichom, ni bil no "tajnik", ne "sodolavec" prof. Ehrlicha - razen pri rožnem vencu v strazariski izbi, pri sv. maši v Cirilovem domu in pri dolo Vincencijeve konference za akademiko. Ta nedolžni fant - resnična anima candida - je moral umreti samo zato, ker je bil p o l o g prof. Ehrlicha v trenutku n j o g o v o g a ugora. Edino "orožje", ki ga je imela pri sobi ta profesorjeva "telesna straža" (Adamič, str.173), je bil - rožni venec. To-mu so bile priče stotine ljubljancev, ki so tiste jutro počastili trupli obeh mu-čenecov Stroliski ulici.

2. Adamičev lastni brat v Ljubljani - o čigar nedvojnem in povejnem zadržanju je Adamič poln hvale v svojem biltnu jeseni 1949 - je sodoloval z uenci prof. Ehrlicha pri izvrševanju Ehrlichove slovenske oporoke, ko je še dolgo po uboju pro-fesorja skupaj z njimi zaupno pripravljaj načrt za gospodarsko obnovo Slovenije po vojni. Ta Adamičev lastni brat je poslal Lejzetu v Ameriko s priporočilnim komentari-jem podtalno knjige "Narod srodi Evropo", v kateri so izdelali na podlagi Ehrliche-vih točk o "Slovenskem problemu" nekateri njegovi uenci po njegovi smrti program za osvobodeno Slovenijo. Isti Adamičev brat je dal Cirilu Žebotu - onomu najbolj znanih in prvih strazarjev ter najozornemu nedvojnemu sodolavcu prof. Ehrlicha - ko je ta zapuscal Ljubljano jeseni 1943, da bi prišel na svedobni Zapad, spremno pismo za brata Lejzeta v Ameriki. V tom pismu je označil in priporočil Žebota kot predstavi-nika mlade slovenske katoliške generacije, ki se bori in dola za osvoboditev in ro-sitev Slovenije. G. Adamič naj o teh stvarch dolo vpraša svojega brata...

Profesor Ehrlich je bil v vsem svojem življenju in dolo preblizu Bogu in pravi-ci, da bi bilo komur koli mogoče umazati njegov bledeci sponin in zgled, ki ga je zapustil svojemu proganjanomu narodu.

(V ene strnjena sestavka dr.C.Ž. in dr.M.P.)

+ + +

P.S. Gornja kratka zavrnitev Adamičovega petverjenoga prikaza prof. Ehrlicha je namenjena predvsem onim, ki so brali Adamičove knjige, pa sami ne poznajo dogodkov iz zadostne bližine, da bi mogli spoznati vse petverbo. Upamo, da se bo kodaj ponu-dila prilika, da bo mogoče to popačone podobe pok. profesorja Ehrlicha popraviti tudi za ne-Slovence, ki so si ustvarili napačne predstave o razmerah v domovini prav na podlagi Adamičove knjige, ki je prikazala dogodke doma v zgrozeni luci.

Uredništvo.

Zaradi naraslega gradiva in s tom povečanoga dola se je izid številke nekoliko za-kašnjal, za kar prosimo oprščenja! Številki je priložena priloga: Fotografija pok. profesorja na pločniku Stroliske ulice po uboju - v Kanadi je bila ista fotografija objavljena v St.Catharins Deanery Catholic Year Book 1950 kot ilustracija k članku dr. Janka Pajka "What Made Europe Susceptible for Communism?" ter tekst podobice. Številka je bila zaključena 29. aprila 1950. Prihodnja številka izide sredi junija.

GOSPOD BOG VOJNIH CET, DAJ RAJNEMU VECNI MIR. NJEGOVA SVETA MU
CENISKA KRI PA NAM BODI V BLAGOSLOV V BOJU ZA TVOJE KRALJESTVO

+Univ. prof. dr. LAMBERT EHRLICH
*18. sept. 1878 +26. maja 1942

"KER JE BIL BOGU VSEC IN JE ZIVEL SREDI GRESNIKOV, GA JE VZEL.
UMRLI PRAVICNI PA OBSOJA ZIVE HUDOBNEZE. KONEC MODREGA VIDIJO,
SICER PA NE RAZUMEJO, ZAKAJ GA JE GOSPOD VZEL V SVOJE VARSTVO.
VIDIJO IN ZANICUJEJO NJEGOVO SMRT, BOG JIH BO PA ZASMEHOVAL.
RAZDROBIL BO TE NAPIHNJENCE, DA BODO BREZ GLASU IN JIH BO IZRU
VAL IZ TEMELJEV IN POPOLNOMA BODO BREZ TOLAZBE. VZDIHOVALI BO
DO IN NJIHOV SPOMIN BO PRESEL. K OBRACUNU SVOJIH GREHOV BODO
PRISLI VSI PREPLASENI IN NJIHOVE HUDOBIJE JIH BODO OCITNO TO
ZILE. TEDAJ BODO STALI PRAVICNI Z VELIKO SRCNOSTJO PRED ONIMI,
KI SO JIH STISKALI IN ZANICEVALI NJIHOV TRUD." (MODROST 4, 1-19)

